

ISSN 1333-3852

PHILOLOGORUM CLASSICORUM SOCIETAS CROATICA

NVNTIVS

XXXI

ZAGRABIAE MMVII

AN. MMVII AB INIT. COMM. AN. XVII HUIUS ANNI LIB. II

HRVATSKO DRUŠTVO KLASIČNIH FILOLOGA

Nuntius - časopis Hrvatskoga društva klasičnih filologa

Izdavač/Editor:

Hrvatsko društvo klasičnih filologa
Philologorum classicorum societas Croatica

Matični broj: 3251543

Žiro-račun:

Hrvatsko društvo klasičnih filologa, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb
Zagrebačka banka: 2360000-1101583404

Predsjednica/Praesidens:

Angela Crnobrnja

Tajnica/Secretaria:

Olga Horvat

Urednik/Moderator:

Teo Radić

Uredništvo:

Ivan Bekavac Basić, Angela Crnobrnja,
Vinko Kovačić, Luka Vukušić

Naklada: 500 primjeraka

Cijena: 15 kn, za inozemstvo 2 €

Članovi HDKF-a koji redovito plaćaju članarinu, kao i umirovljeni članovi,
koji su oslobođeni plaćanja članarine, časopis primaju besplatno.

Grafičko uređenje i prijelom:

Vinko Kovačić, Teo Radić

Tisak: Grafomark, Zagreb

Broj je tiskan u ožujku 2009.

Molimo suradnike da priloge šalju na adresu: Hrvatsko društvo klasičnih filologa, (Za časopis *Nuntius*), Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb. Uz ispis na papiru obvezatan je i zapis na elektroničkom mediju. Prilozi se mogu slati i elektroničkom poštom na adresu: teoradic@yahoo.com.

KAZALO

<i>Riječ urednika</i>	5
-----------------------------	---

RADOVI

Vinko Kovačić:

<i>Inscriptiones Latinae Croatorum: Biogradski natpis (sign. ILC BIO1)</i>	8
--	---

Orsat Ligorio:

<i>Sabelski jezici iz historijske perspektive</i>	12
---	----

PRIJEVODI

Orsat Ligorio:

<i>Sapfo: pjesme u prozi</i>	26
------------------------------------	----

Petra Šoštarić:

<i>Četiri Kavafisove pjesme</i>	41
---------------------------------------	----

KRONIKA

Znanstveni skup:

<i>Veljko Gortan (1907. – 1985.) – o stotoj obljetnici rođenja (program)</i>	44
--	----

Državni seminar za stručno usavršavanje profesora klasičnih jezika:

<i>Metodika nastave klasičnih jezika (program)</i>	47
--	----

NATJECANJA IZ KLASIČNIH JEZIKA

Županijsko natjecanje u poznavanju klasičnih jezika

Latinski i grčki jezik za osnovne škole.....	50
--	----

Opće gimnazije.....	55
---------------------	----

Srednje zdravstvene škole.....	59
--------------------------------	----

Latinski jezik za klasične gimnazije.....	63
---	----

Grčki jezik za klasične gimnazije.....	66
--	----

Državno natjecanje u poznavanju klasičnih jezika

Latinski i grčki jezik za osnovne škole.....	69
--	----

Opće gimnazije.....	74
---------------------	----

Srednje zdravstvene škole.....	78
--------------------------------	----

Latinski jezik za klasične gimnazije.....	82
---	----

Grčki jezik za klasične gimnazije.....	85
--	----

LATINITAS RECENS

Mislav Benić:

P. Scriboni Lari Historiarum fragm. 90

Marija Sušac:

Circulus Latinus Zagrabienis – anno MMVII 92

Zlatko Vidulić:

Carmen de lingua Latina discenda 95

Zlatko Vidulić:

Carmina Croatica Latine reddita 97

OBAVIJESTI 107

RIJEČ UREDNIKA

Dragi čitatelji!

Pred vama je 31. broj časopisa *Nuntius*, drugi svezak za 2007. godinu.

U uvodnom je slovu posljednjega broja bilo govora o motivaciji da događaje iz 2007. godine, unatoč činjenici da časopis već poprilično kasni u izlasku, obuhvatimo dvama brojevima. Bila nam je, naime, želja da što iscrpnije popratimo brojne manifestacije vezane uz obilježavanje stotinu Gortanovih i napose četiri stotine godina zagrebačke *Klasične*. Potonjoj smo proslavi i posvetili velik dio 30. broja, dok je dio stranica koje su pred vama imao biti posvećen međunarodnom simpoziju što je u svibnju 2007. u čast profesora Veljka Gortana održan na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Zamisao je bila da vam tematiku problematiziranu u referatima dočaramo kratkim sažecima izlaganja i jednim popratnim tekstom, a sve ukrasimo zanimljivim fotografijama. No, kako većina sažetaka sa skupa u vrijeme definiranja sadržaja ovoga broja još uvijek nije bila dostupna, odlučili smo da je bolje da s ovim izvještajem pričekamo, nego da ga objavljujemo u nepotpunu obliku. Stoga vam ovom prigodom donosimo samo program Gortanova simpozija, u nadi kako ćemo u jednom od sljedećih brojeva imati i izvještaj (tim više što se očekuje da bi svjetlo dana uskoro mogao ugledati i zbornik radova s toga skupa).

Na početku ovoga broja, po ustaljenu običaju, imamo članak iz serije o latinskim natpisima na našem tlu (natpis iz Biograda obradio je Vinko Kovačić), a tu je i vrlo zanimljiv rad Orsata Ligorija o sabelskim jezicima.

Pred nama su i dva nova prijevoda; Orsat Ligorio preveo je u prozi pjesme slavne pjesnikinje Sapfe, dok je Petra Šoštarić prepjevala nekoliko pjesama jednoga od najistaknutijih pjesnika nove Grčke, Konstandinosa Kavafisa.

Nakon *uvida* u testove sa školskoga i međunarodnoga natjecanja, koji su objavljeni u prošlom broju, sada možete pogledati i s kakvim su se izazovima naši učenici susretali na županijskom i državnom natjecanju.

Rubrika u kojoj se njeguje noviji latinitet i ovom je prigodom iznimno bogata. Mislav Benić donosi nam nove zanimljive latinske retke – sada je svoje riječi *stavo u usta* jednoga, dakako izmišljena, historičara. Pročitati možete i izvještaj o godišnjim aktivnostima marljive skupine koja čini *Circulus Latinus Zagrabienensis*, ovoga puta iz pera Marije Sušac. Konačno, od brojnih pjesama koje je tijekom godina što na latinskom napisao, što na latinski preveo Zlatko Vidulić, za ovaj smo broj izabrali desetak zaista lijepih.

Godina koja je pred nama obiluje mnogim znanstvenim skupovima. Prvi je među njima (tako reći već kuca na vrata) međunarodni simpozij *Academia Ragusina*, koji će se u travnju održati u Dubrovniku. Odmah potom slijede i novi *Dani u čast. prof. Věljka Gortana*. O tim i drugim skupovima pročitajte u obavijestima na kraju časopisa!

Do sljedeće prigode, dragi prijatelji, srdačno vas pozdravljam!

S poštovanjem,

Teo Radić

Radovi

**INSCRIPTIONES LATINAE CROATORUM:
BIOGRADSKI NATPIS (sign. ILC BIO1)**

Vinko Kovačić

Zagreb

Nad glavnim vratima župne crkve sv. Stošije u Biogradu na Moru uklesan je ovaj natpis:

Doslovno transkribiran:

D O M
TEMPLVM HOC
BEATE ANASTASIE MARTVRI DICATVM
OLIM ANGUSTIVS
INCOLARVM IADRÆRETERI ALIAS
ALBAE MARIS
PIETAS
SVB PAROCHO RĎO PŘÆ ANŤO IVRASSOVICH
ARCHIEPISCOPATVS MATHÆI
CARAMAN DECIMO QVINTO
REGIMINIS PROCŌSULATVS FRANCISCI DIEDO
ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ MDCCLXI

S razriješenim kraticama i razlikovanjem grafema V i U:

D(eo) O(optimo) M(aximo)
TEMPLUM HOC
BEATE ANASTASIÆ MARTURI DICATUM
OLIM ANGUSTIUS
INCOLARUM IADRÆRETERI ALIAS
ALBAE MARIS
PIETAS
SUB PAROCHO R(everen)D(issim)O PRÆ(fecto) ANTO(nio) IURASSOVICH
ARCHIEPISCOPATUS MATHÆI
CARAMAN DECIMO QUINTO
REGIMINIS PROCO(n)SULATUS FRANCISCI DIEDO
ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ MDCCLXI

Bogu predobromu i svevišnjemu
ovaj hram
posvećen blaženoj Anastaziji mučenici,
prije tješnji,
(podignu) pobožnost
stanovnika Staroga Zadra iliti
Bijeloga (grada) na moru
pod župnikom prečasnim prefektom Antom Jurasovićem,
u četrnaestoj godini nadbiskupovanja Matije Karamana,
za prokonzulske uprave Francesca Dieda,
1761. godine od utjelovljenja Gospodnjega

Napomene o natpisu

Natpis započinje kraticom D O M uobičajenom na kršćanskim natpisima. U trećem redu u riječi *beate* nije zabilježen diftong, ali u riječi *Anastasiae* jest u obliku ligature Æ, koja se dosljedno koristi i u ostatku teksta. Umjesto y koristi se u u riječi *martyri*. Nekoliko riječi je skraćeno te je pokraćenje označeno tildama. Neobična je riječ *Iadræreteri* što bi trebalo biti *Iadræ veteri*.

Realia

O župnoj crkvi sv. Stošije

Župna crkva nalazi se na uzvisini biogradskog poluotoka. Posvećena je sv. Stošiji, Anastaziji, djevici i mučenici, čiji se blagdan slavi 15. siječnja. Kao zaštitnica župe spominje se još u 10. stoljeću tako da je od tada na istom mjestu postojala crkva. S vremenom je ta prvotna župna crkva postala tijesnom pa župljani svojim trudom i troškom podigoše novu, sadašnju, 1761. godine. Duga je 33, a široka 12,50 i visoka 10 metara. Na vrhu pročelja nalazi se kip svete zaštitnice. Posvetio ju je nadbiskup zadarski Matija Karaman (C. F. Bianchi, *Zara cristiana II.*, 151) za župnika don Ante Jurasovića, kako to svjedoči spomen ploča nad portalom.

Crkva je jednobrodna građevina s apsidom, u stilu jednostavnog baroka. Više je puta temeljito obnavljana izvana i iznutra. Unutrašnjost resi pet baroknih oltara, među kojima je najvrjedniji onaj od pozlaćenog drveta. Bogato je izrezbaren - s uskrslim Kristom i raspjevanim anđelima. Potječe iz druge polovice 18. st.

O Biogradu

Biograd na Moru bio je u prošlosti nazivan raznim imenima: Belgrad, Alba maris, Bijeli grad, Stolni Biograd, Zaravecchia. Nalazi se na morskoj obali 28 km istočno od Zadra. Osnovani su ga Hrvati u 10. st. čim su učvrstili svoju hrvatsku kneževinu. Biograd prvi put sredinom 10. st. spominje bizantski car Konstantin VII Porfirogenet u svom djelu *De administrando imperio* (O upravljanju carstvom) kao naseljeni grad/utvrdu (castrum et civitas), i to pod grčkim imenom »to Belogradon«, uz osam takvih gradova Knin, Nin, Skradin i dr. te jedini utvrđeni i naseljeni otok Lumbricatun, Levigrada i sl. - današnja Vrgada među svim otocima zadarsko-biogradskog arhipelaga. Neko je vrijeme bio sjedište hrvatske županije Sidraga.

U 11. st. postao je za kralja Petra Krešimira IV. (1058. – 1074.) sjedištem hrvatskih kraljeva i krunidbenim gradom u kome hrvatski vladari povremeno stanuju. Krešimir je u Biogradu 1059. godine osnovao biskupiju i muški benediktinski samostan sv. Ivana, a 1069. ženski samostan sv. Tome te ih obdario kraljevskim povlasticama, posjedima i oslobođenjem od poreza. U Biogradu se ugarski kralj Koloman na temelju ugovora Pacta conventa okrunio 1102. godine za prvoga hrvatsko-ugarskoga kralja.

Biograd je bio trn u oku romanskom Zadru i Veneciji pa se smatralo da je uspon Biograda na štetu Zadra, i obratno. Tako je 1125. g. mletački dužd D. Michieli osvojio i porušio Biograd do temelja. Izbjegli građani morali su se preseliti u Skradin, Šibenik i na otoke, a benediktinci preko kanala u svoj samostan sv. Kuzme i Damjana na Čokovcu kod Tkona na otoku

Pašmanu, benediktinke u Zadar, a biskup u Skradin jer je taj grad bio u granicama biogradske biskupije. Tako je nastala skradinska biskupija.

Kad su križari 1202., na početku četvrte križarske vojne, okrutno razrušili Zadar, koji je bio u vlasti hrvatsko-ugarskih vladara, njegovi su se bjegunci sklonili u biogradske ruševine, obnovili grad i prozvali ga Novim Zadrom. Kad su se poslije vratili u svoj Zadar, prozvali su Biograd, za razliku od obnovljenog Zadra, Starim Zadrom, na talijanskom Zara Vecchia ili Zaravecchia. To je odgovaralo Mlečanima jer su željeli zatomiti staro hrvatsko ime grada. Ovaj potalijančeni naziv ostao je u upotrebi u svim ispravama, u geografskim i topografskim kartama punih osam stoljeća sve do konca Drugog svjetskog rata.

U 13. i 14. st. gradom naizmjenice gospodare bribirski knezovi Šubići, vranski templari, prior Ivan Paližna... Za ugarsko-hrvatskog kralja Ladislava Napuljskoga, koji je Dalmaciju prodao Veneciji, dolazi 1409. godine Biograd sa čitavim sjevernodalmatinskim primorjem, pod vlast Venecije i ostaje u mletačkim rukama do njezine propasti 1797. godine. Za ratova između Venecije i Turaka grad je često stradao, a 1646. godine Turci su ga osvojili te ga je Ibrahim-paša spalio.

Za vrijeme francuske vladavine 1811. u Biogradu je osnovana općina, budući da je Dalmacija, kao jedna od sedam pokrajina, ušla u sastav novoformiranih Ilirskih provincija («Les provinces Illiriennes») kojima je sjedište bilo u Ljubljani. Pod Austrijom dijeli sudbinu ostalih hrvatskih zemalja sve do 1918. Godine 1923. pripojen je Hrvatskoj u okvirima Kraljevine. Rimskim sporazumom 1941. anektiran je Italiji, čije se vladavine oslobađa završetkom rata.

Izvori za realia:

Lucijan Kos (1990). Pregled važnijih vijesti o Biogradu i njegovim naseljima kroz stoljeća. *Biogradski zbornik*, 1, 539-558

http://zadar.hbk.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=72&Itemid=78

SABELSKI JEZICI IZ HISTORIJSKE PERSPEKTIVE

Orsat Ligorio

Zagreb

UVOD

Italski se jezici sastoje od latinsko-faliskičke i sabelske grane. Najbolje su posvjedočeni sabelski jezici oskički i umbrijski. Oskudnije su epigrafski zastupljeni pelignijski, marucinski, vestinski, marsijski, volščanski, hernički, ekvijski, sabinski, prasamnitski i južnopicenski. Umbrijski se govorio, naravno, u Umbriji, a oskički u Samniju, Kampaniji, Lukaniji i Brutiji. Sabelski su jezici supostojali s ostalim jezicima drvene Italije. No i faliskički su i etruski i sikulski i punski zatrti nakon naglog širenja Rimske republike i, naravno, latinskoga jezika.

Usporedbom sabelskih i latinsko-faliskičkih jezika uspostavlja zajednički prajezik. Kao i ostali prajezici, italski je prajezik neprirodan konstrukt bez pripadajućeg prostora i dijalekatske raslojenosti. Između indoeuropskoga i italskoga postoji čitav niz takvih konstrukata. Najstariji je praindoeuropski (Ringe 2006). Od njega su se prvo odvojili anatolijski i toharski jezici. Na taj je način s druge strane ostao indoeuropski (Brugmann 1899–990). To je jezik predak indoiranskog, grčkog, italokeltskog, germanskog, baltoslavenskog, armenskog i albanskog prajezika. Od indoeuropskog se najprije odvojio italokeltski (Kortlandt 2007). On se rascijepio na praitalski (Staatij 1995) i prakeltski (Pedersen 1913), a praitalski uostalom na sabelski.

Genetsku srodnost sabelskih jezika dokazuju zajedničke inovacije. One uključuju: 1. sinkopu *pie. *-o*, usp. osk. [nsg M] *hūrz* »vrt« < *ie. *g^hortos*; 2. zatvaranje srednjih dugih vokala, usp. osk. [nsg M] *patir* »otac« < *ie. *ph₂tēr*; 3. labijalizaciju *ie. labiovelara*, usp. osk. [asg F] *biitam* »život« < **g^wih₃-*; 4. poopćenje proterodinamičkog nastavka **-eys* za genitiv singulara u konsonantkim i o-osnovama; 5. poopćenje tematskog nastavka **-om* za akuzativ singulara u zamjениčkoj sklonidbi; 6. postanak nastavka za mediopasivni infinitiv (osk. *-fir* ili umbr. *-fi*). S latinsko-faliskičkim sabelski dijele: 1. sufiks **-sē-* (osk. *-sī-*, lat. *-rē-*) za konjunktiv imperfekta; 2. sufiks **-fā-* (osk. *-fa-*, lat. *-bā-*) za indikativ imperfekta; 3. tematizirani sufiks **-nd-o* za tvorbu glagolskih pridjeva. S keltskim italski jezici dijele: 1. asimilaciju labiovelara, usp. stir. *cóic*, lat. *quinque* < *ie. *penk^we* »pet«; 2. sufiks **-ā-* za tvorbu konjunktiva; 3. srastanje *ie. aorista* i perfekta u jedinstveno prošlo vrijeme.

SPOMENICI

Oskički je posvjedočen sa 600-tinjak kraćih natpisa tijekom 600-tinjak godina. Korpus je raznolik i sastoji se od pravnih i vjerskih uredbi, kletvi, ugovora, natpisa na grobovima, javnim mjestima i novčićima. Najznačajniji su *Cippus Abellanus* i *Tabula Bantina*. Prvi je spomenik podignut povodom dogovora dvaju gradova, Nole i Abele, o korištenju hrama koji se zatekao na njihovoj razmeđi. Drugi se spomenik sastoji od popisa gradskih uredbi. U odnosu na oskički umbrijski je korpus nesrazmjerno malen. Najvažniji su umbrijski spomenik *Tabulae Iguvinae*. One uređuju vjerske običaje. Ostali su jezici zastupljeni nekolicinom fragmentarnih natpisa.

PISMO

Italški su jezici zapisani različitim pismima: etrurskim, grčkim, latinskim ili nekim drugim pismom. Jedan jezik nije ograničen na jedno pismo. Dapače, oskički je posvjedočen na sva tri pisma. Osim toga, Osci su – poput Umbrijaca

– na temelju etrurskih znakova obrazovali i vlastito četvrto pismo. Umbrijsko su i oskičko pismo nalik mlađem etrurskom abecedariju. On je pak postao od osobite vrsti grčkoga pisma koja se, osim u Italiji, rabila na Peloponezu i Eubeji te u Tesaliji i Kariji. Italška se pisma uglavnom pišu zdesna nalijevo, a riječi se obično ne odvajaju. To se zove *scriptio continua*. Slijeva su nadesno pisani samo grčki i latinički natpisi. Osim toga, uobičajeno je i naizmjenično mijenjanje smjera u pismu ili *βουστροφηδόν*. Što se transkripcije tiče, sva se sabelska pisma osim latinice transkribiraju masnim slovima. Latinica se transkribira kurzivom. Pregled italških pisama:

zgrč.	stetr.	netr.	osk.	umbr.	trans.	zgrč.	stetr.	mletr.	osk.	umbr.	trans.	zgrč.	stetr.	mletr.	osk.	umbr.	trans.	
A	Α	Α	Α	Α	a	κ	κ	κ	κ	κ	k	τ	τ	τ	τ	τ	τ	t
B	Β		Β	Β	b	λ	λ	λ	λ	λ	l	υ	υ	υ	υ	υ	υ	u
<<	<<	>>	>		g	μ	μ	μ	μ	μ	m	χ	χ					x
Δ	Δ		Δ		d	ν	ν	ν	ν	ν	n	ο	φ	φ	φ			φ
Ε	Ε	Ε	Ε	Ε	e	ο	ο				o	ψ	ψ	ψ				ψ
∧	∧	F	∩	∩	v	ρ	ρ	ρ	ρ	ρ	p			β	β	β	β	f
I	I	I	I	I	z		σ	σ			ś			τ				f
Θ	Θ	Θ	Θ	Θ	h	ϕ	ϕ	ϕ	ϕ		q			υ				ú
⊕	⊕	⊕	⊕		θ	ρ	ρ	ρ	ρ	ρ	r							ř
ι	ι	ι	ι	ι	i	ς	ς	ς	ς	ς	s							ς

LEKSIK

Naslijeđeni se leksik raslojio na troje. U jednom se dijelu nalaze prastare riječi koje su manje-više dobro posvjedočene u svim ie. jezicima, usp. ie. *ph₂tēr »otac« > osk. [nsg M] *patir*, lat. *pater*, stir. *athair*, stisl. *faðir* itd. ili

ie. *meh₂tēr »mati« > osk. [gsg F] *maatreis*, lat. *māter*, steng. *mōdor*, mik. *ma-te-re* itd. Drugi se dio sastoji od italskoga leksika. On nerijetko sadrži specijalizirane religijske i kulturne termine, usp. osk. [nsg F] *famelo*, lat. *familia* »porodica« ili osk. [dpl F] *fīsiais*, lat. *feriae* »blagdan«. Treći se dio sastoji od arhaičnog leksika koji je zamijenjen novim rječnikom u latinsko-faliskičkoj grani, usp. osk. [nsg F] *futir* »kći«, skr. *duhitár-*, lit. *duktė*, ali lat. *filia* ili umbr. [nasg N] *utur* »voda«, het. *watar*, grč. *ῥῶμα*, ali lat. *aqua*. Ostali se leksik sastoji od posuđenica. Razlikujemo etrurske, grčke i latinske: osk. [dpl M] *aisusis*, < etr. *ais* »bog«, osk. [gsg M] *Appelluneis* < dor. *Ἀπέλλων* »Apolon«, osk. *aidil* < lat. *aedilis* »edil«.

FONOLOGIJA

Sabelski jezici leže u kontinuumu: umbrijski je inovativniji, a oskički konzervativniji. No, sinkronijske razlike u glasovima nema mnogo. Okluzivi su /p, b, t, d, k, g/ i sonanti /m, n, l, r, y, w/ svesabelski. U pismu: /b/ = sab. b i p, /d/ = sab. d i t, /g/ = sab. g i k, /y/ = sab. i, /w/ = sab. v. Razlika je u broju i vrsti frikativa. Osim sabelskih /f, s, h/ – koje umbrijski dijeli s oskičkim – za nj su karakteristični ř (ili rs) i ç. Iz strukturalnih se razloga zaključuje da se radi o [ç] i [z] jer ř postaje palataliziranjem pit. *k, a ç frikativiziranjem pit. *l i *d, usp. norv. *kyss* [çys] »poljubac« i šved. *röd* [zø:] »crven«. Oskički u intervokalnomo položaju ima i alofon /z/. U pismu /z/ = osk. s, z. Za oskički su karakteristični i umekšani konsonanti usp. osk. [nsg F] *vitelliú* vjerojatno [viteɫo] »Italija«. Ta se pojava bilježi udvostručenjem umekšanoga glasa. Između vokala su svesabelski /a, e, o, i, u/ i /ā, ē, ī, ū/. U pismu: /a/ = sab. a, *a*; /e/ = sab. e, *e*; /o/ = osk. ú, o, umbr. o, u, *o*; /i/ = osk. í, *i*, umbr. e, i, *e*; /u/ = sab. u, *u*; /ā/ = osk. aa, *a*, umbr. ah, *a*, *ah*, *aha*; /ē/ = sab. ee, *e*, umbr. e, *ee*, *eh*, *ehe*; /ī/ = osk. íí, *i*, umbr. eh, *i*, *ei*; /ū/ = osk. íí, *i*, umbr. ih, *ih*, *ei*. Osim toga umbrijski ima /ɔ/ = o, a, *o* i /ō/ = uh, oh, *o*. Od diftonga su svesabelski /ay, ey/, a oskički napose ima i /oy, aw, ow/. U pismu: /ay/ = osk. aí, *ae*, *ai*, umbr. ai, *ai*; /ey/ = osk. eí, *ei*, umbr. ei, *ei*; /oy/ = osk. úí, *oe*; /aw/ = osk. av, *au*; /ow/ = osk. úv, *ou*.

S obzirom je na latinsku fonologiju sabelskih jezika arhaična u tome što: 1. ima jedinstvene odraze ie. labiovelara u različitim položajima: osk. [npl M] *bivus* < ie. *g^wih₃- »živ« i umbr. [nasg N] *umen* < *umben < ie. *ŋg^wen- »žlijezda«, ali lat. *vivī* i *inguen*; 2. isto tako, ima jedinstvene odraze ie. aspiriranih okluziva u različitim položajima: osk. [gpl M] *fratrúm*, umbr. [gpl M] *fratrum* < ie. *b^hreh₂ter- »brat« i umbr. [nsg F] *alfu* < *h₂elb^h- »bijel«, ali lat. *frātrum* i *alba*; 3. nema slabljenja kratkih vokala u srednjim slogovima: umbr. [dabpl] *antakres* i lat. *integris*; 4. čuva pit. *s u raznim grupama: osk. [asg F] *fisnam* i lat. *fānum*. Oskički je arhaičniji i od umbrijskoga i od latinskoga u tome što: 1. nema rotacizma: osk. [gpl] -*asúm*, -*azum*, ali umbr. -*aru*, -*arum*, lat. -*ārum*; 2. dobro čuva diftonge: ie. [lsg] *-ey > osk. -*eí*, ie. [gsg]

*-ows > osk. *-ous*, pit. [dabpl] *-ays, *-oys > osk. *-áis*, *-úís* itd. Diftonge dobro čuvaju još marucinski i pelignijski. Umbrijski je arhaičniji i od oskičkoga i od latinskoga po tome što čuva pit. *-rs-: umbr. [nsg F] *dirsa*, ali osk. [asg M] *térum*, lat. *terra*. U odnosu je na sabelsku latinska fonologija konzervativnija u tome što: 1. ima slabiju sinkopu: lat. *agitō*, ali osk. *actud*, umbr. *aitu*; 2. čuva pit. *-nd-, *-kt-, *-pt- i *-ks- koje u sabelskom daje *-nn-*, *-ht-*, *-ft-* i *-ss-*, *-s-*: lat. *operandam*, *recte*, *scriptae*, *dextra est*, ali osk. [asg F] *úpsannam*, umbr. *rehte*, osk. [npl F] *scriftas*, osk. [nsg F 3sg indprezakt] *destrst*. Osim toga je oskički na svoju ruku inovirao anaptiksu: osk. [abs M] *aragetud*, ali lat. *argentō*. Isto se događa i u pelignijskom. Umbrijski karakterizira čitav niz inovacija. Bitnije su: 1. monoftongizacija: pit. [dabpl] *oys > umbr. *-es*, *-ir*, *-er*; 2. pit. *-d#* > umbr. 0: umbr. [3sg konjprezakt] *fačia*, ali osk. *fakiiad*, lat. *faciat*; 3. gubitak pit. *l: umbr. [nsg F] *muta*, ali osk. *molta*, lat. *multa*; 4. pit. *-Kt- > umbr. *-it-: umbr. *aitu*, ali osk. *actud*, lat. *agitō*; 5. ie. *-ns > umbr. *-f*: ie. *ih₂ns > umbr. [apl F] *eať*.

Dijakronijski sažetak: sab. p, p = ie. *p, *k^w: ie. *super »poviše« > umbr. *super*; ie. *kwi- »što« > osk. *píd*, umbr. *piře*; sab. b (p), b = ie. *b, *g^w: ie. *g^wih₃- »živ« > osk. [npl M] *bivus*; pit. *kib- »hrana« > umbr. [nsg F] *kebu*; sab. t, t = ie. *t: ie. *treyes »tri« > osk. [npl] *tris*, umbr. [npl] *trif*; sab. d (t), d = ie. *d: ie. *deyk- »pokazati« > osk. [infprezakt] *deikum*, umbr. [2sgimpIIakt] *deitu*; sab. k, c = ie. *k, *k: ie. *kan- »pjevati« > umbr. [2sgimpIIakt] *kanetu*; sab. g (k), g = ie. *g, *g: ie. *h₂eġros »polje« > umbr. [nsg M] *ager*, sab. f = ie. *b^h, *d^h, *g^{wh}: ie. *b^hreh²tēr »brat« > osk. [gpl M] *fratrum*, umbr. [gpl M] *fratrum*; ie. *weg^{wh}- »moliti« > umbr. [2sg indprezakt] *vufetes*; ie. *d^heh₁- »staviti« > osk. [3sg konjprezakt] *fakiiad*, umbr. [infprezakt] *fačiu*; sab. h = ie. *g^h, *g^h: ie. *g^hortos »ograda« > osk. [nsg M] *hūrē*; sab. s = ie. *s: ie. *h₁esti »jest, je« > osk. [3sg indprezakt] *est*, umbr. [3sg indprezakt] *est*; sab. m = ie. *m: ie. *meh₂tēr »mati« > osk. [gsg F] *maatreis*; sab. n = ie. *n: ie. *h₃nomn »ime« > umbr. [nasg] *nome*; sab. l = ie. *l: ie. *lewk- »svijetao, svijet« > osk. [lsg M] *lívkei*; sab. r = ie. *r: ie. *b^her- »nositi« > umbr. [3sg konjprezmedpas] *ferar*; sab. i, i = ie. *y, *dy: ie. *yowHn- »mladost« > umbr. [dabl pl] *iouies*; *dyēw- »nebo« > osk. [dsg M] *iouvei*, umbr. [dsg M] *iuvve*; sab. v, u = ie. *w: ie. *h₃ewi- »ovca« > umbr. [asg F] *uvem*; sab. a = ie. *h₂e, *H: ie. *h₂ent- »ispred« > osk. *ant*; ie. *ph₂tēr »otac« > osk. [dsg M] *paterei*, umbr. [dsg M] *patre*; sab. e = ie. *h₁e, *e: ie. *b^her- »nositi« > umbr. [2sg impIIakt] *feru*; osk. ú, o umbr. o, u = ie. *o, *Ho, *-eh₂: ie. *k^wod »što« > osk. *píd*; osk. [nsg F] *allo* < ie. *h₂elyeh₂; osk. í, umbr. e, i = ie. *i: ie. *k^wis »tko« > osk. *pís*; sab. i = ie. *iV: ie. *d^hh₁-k- »staviti« > osk. [3sg konjprezakt] *fakiiad*; sab. a, a, umbr. *ah*, *aha* = ie. *eh₂: ie. [gsg a] *-eh₂es > sab. *-as*; osk. í, íí, *i*, umbr. e, i, *i*, e = ie. *ē, *eh₂: osk. [nasg] *fíisnu* < ie. *d^heh₁-; sab. u, u, osk. ú, uu, umbr. uh = ie. *ō, *oH: ie. *h₁estōd »neka bude« > osk. [3sg impIIakt] *estud*. Za diftonge v. padežne nastavke.

MORFONOLOGIJA

Od tvorbenih je procesa najzastupljenija sufiksacija. Najčešći su imenski sufiksi: pit. *-tōr-, *-ōn- > sab. -tur-, -un- za *nomina agentis*, pit. *-ter- > osk. -tir-, umbr. -ter- za *nomina propinquitatis*, pit. *-iōn-, *-itiā- > sab. -iuf-, -in-, -etie- za *nomina abstracta*: umbr. [nsg M] *arfertur* »svećenik«, osk. [dsg M] *sverrunēi* »glasnik«, osk. [nsg M] *patir* »otac«, umbr. [absg F] *natine* »narod«, umbr. [lsg F] *kvetretie* »kvestura«. Najobičniji su pridjevski sufiksi pit. *-āsyo- > sab. -asi- i *-āno- > osk. -anu-, umbr. -ani-: osk. [lsg F] *puraiāi* »vatre«, osk. [npl M] *Abellanūs* »iz Abelle«. U tvorbi je denominativnih glagola veoma produktivan sufiks *-ā-: umbr. [asg N ptcppperfmedpas] *kuratu* < pit. *koys-ā-to-m. Dijakronijske su složenice rijetke: umbr. *Iupater* < *dyēws ph2ter.

Sandhi: 1. pit. -V > sab. 0: osk. *ant* »pred«, lat. ante; 2. pit. -ā > sab -u, -o: osk. [nsg F] *allo* »druga« < pit. *alyā; 3. pit. *-rs, *-ls > sab. r, l : umbr. [nsg M] *ager* »polje« < *agers, osk. [nsg M] *aidil* »edil« < *aydils; 4. pit. *-t > sab. -d: osk. [3sg indperfakt] **deded**, ali lat. *dedit*; 5. pit. *-s > umbr. -r, -s, -r: [npl M] *prinuatur*. O promjenama smo pit. *-fs, *-ks, *-ns > -ss, -s, -f već govorili. Umbrijski osim toga sporadično gubi konsonante s kraja riječi. Kakav je bio sabelski naglasak, ne može se sigurno reći. Praitalski je imao dinamički naglasak vezan za prvi slog. Tragovi se takva sistema naziru u latinskim višesložnicama koje osim glavnoga na prvom slogu imaju i sporedni naglasak. Sabelski je vjerojatno naslijedio praitalski sustav. To se da pretpostaviti na temelju dosljednog sin- i apokopiranja.

MORFOLOGIJA

Sabelski ima 7 padeža [n v a d g ab l], 2 broja [sg pl] i 3 roda [M F N]. Rod je uglavnom gramatički. Na sinkronijskom planu postoje sab. [a] = ie. [eh₂], sab. [o] = ie. [o], sab. [i] = ie. [i], sab. [u] = ie. [u], sab. [s] = ie. [s], sab. [r] = ie. [r], sab. [n] = ie. [n] i sab. [T] = ie. [T] osnove. Osim toga samo fragmentarno postoji [ē] osnova. Tradicionalno se [a] osnove zovu prvom, [o] drugom, [T, s, r, n, i] trećom, a [u] četvrtom deklinacijom. Pridjevi su ograničeni na [a], [o] i [i] osnove. Nastavci se uglavnom pravilno izvode iako im zbog sinkronijskih promjena postanje nije uvijek očito. S obzirom je na latinski sabelska deklinacija arhaična po tome što čuva: 1. [gsg a] sab. -as < ie. *-eh₂es, a lat. -ae (i -ās); 2. [npl a] sab. -as < ie. *-eh₂es, a lat. -ae; 3. [npl o] osk. -ús, umbr. -us < *-ōs, a lat. -ī; 4. [gpl o] osk. -úm, umbr. -u < ie. *-ōm, a lat. -ōrum; 5. [asg i] osk. -ím, umbr. -em < ie. *-im, a lat. -em (ili -im). Latinski je s druge strane arhaičniji po tome što čuva: 1. [nsg a] -ā < pie. *-h₂, a sab. -ú, umbr. -u, -a < ie. *-eh₂; 2. [gsg o] stlat. -osio < ie. *-osyo, a osk. -eīs, umbr. -es. Osim toga, sabelski je izgubio na arhaičnosti djelovanjem interparadigmatske analogije. Nastavak se [asg o] *-om proširio u [C] osnovama, [gsg i] *-eys u [o, C] osnovama, [absg] *-(ō)d u [a, i] osnovama, [ipl o = dablpl o] *-(ō)ys u [a,

C, i, u] osnovama. Za umbrijski je karakterističan sinkretizam, npr. [nsg a] = [asg a] = [absg a], [dsg a] = [lsg a], [dsg o] = [lsg o] itd.

Pregled nastavaka (oskički je lijevo, umbrijski desno):

[sg]	nominativ		vokativ		akuzativ	
[a]	-ú, -o	-a, -u	/	-a	-am	-a, -am
[o]	-z, -úm	-s	-e	-e	-úm	-um, -om
[C]	-s, -0	-s, -0	/	-s	/	-o, -om
[i]	-0	-0	/	/	-ím	-em, -e
[u]	/	/	/	/	/	-u, -o

[sg]	dativ		genitiv		ablativ		lokativ	
[a]	-aí	-e, -e	-as	-as, -ar	-ad	-a, -a	-aí, -ae	-e, -e
[o]	-úí	-e, -e	-eís	-es, -er	-úd	-u, -u	-eí, -e i	-e
[C]	-eí	-e	-eís	-er, -es	/	-e	/	/
[i]	/	-e	-eís	-er	-íd	-i	/	-e, -e
[u]	/	-u, -o	-ous	-or	/	/	/	-e

[pl]	nominativ		vokativ		akuzativ	
[a]	-as	-as, -ar	-as	-as, -ar	-a(s)s	-af, -a
[o]	-ús	-us, -ur	-ús	-us, -ur	-u(s)s	-uf, -u
[C]	-s	-0	-s	-0	/	/
[i]	/	-es, -eu	/	-es, -eu	-ifs	-if, -uf
[u]	/	/	/	/	/	/ē

[pl]	dativ		genitiv		ablativ		lokativ	
[a]	-aís	-es, -er	-asum	-aru	-aís	-es, -er	-aís	-es, -er
[o]	-úís	-es, -ir	-úm	-u, -o	-úís	-es, -ir	-úís	-es, -ir
[C]	/	-us	-úm	-um	/	-us	/	-us
[i]	/	-es	-íum	-io	/	-es	/	-es
[u]	/	-us	/	-uo	/	-us	/	-us

Nominativ: 1. [sg a] osk. -ú, -o, umbr. -a, -u < ie. *-eh₂; [pl a] sab. -as < ie. *-eh₂es; 2. [sg o] osk. -z [ts], umbr. -s < ie. *-os; [sg o N] osk. -úm < ie. *-om; [pl o] osk. -ús, umbr. -us < ie. *-ōs; 3. [sg C MF] sab. -s < ie. *-s; [sg C N] -0 < ie. *-0; [pl C MF] umbr. -es < ie. *-es; [pl C N] umbr. -eu < ie. *-h₂; 4. [sg i] osk. -0, umbr. -0 < ie. *-is; [pl i] umbr. -es < ie. *-eyes.

Vokativ je svagdje identičan nominativu, osim u singularu [o] osnovā: sab. -e < ie. *-e.

Akuzativ: 1. [sg a] sab. -am, umbr. -a < ie. *-eh₂m; [pl a] osk. -a(s)s, umbr. -af, -a < ie. *-eh₂ns; 2. [sg o] osk. -úm, umbr. -um, -om < *-om; [pl o] osk. -u(s)s, umbr. -uf, -u < ie. *-ons; 3. [sg C] umbr. -o, -om ~ [asg o] *-om; 4. [sg i] osk. -ím, -em, -e < ie. *-im; [pl i] osk. -ifs, umbr. -if, -uf < ie. *-ins; 5. [sg u] umbr. -u, -o < ie. *-um.

Genitiv: 1. [sg a] sab. -as, umbr. -ar < ie. *-eh₂es; [pl a] osk. -asum, -aru < ie. *-som iz zamjениčke deklinacije; 2. [sg o] osk. -eís, umbr. -es, -er ~ [gsg i] ie. *-eys; [pl o] osk. -úm, umbr. -u, -o < *-ōm; 3. [sg C] osk. -eís, umbr. -es, -er ~ [gsg i] ie. *-eys; [pl o] osk. -úm, umbr. -um < *-om; 4. [sg i] osk. -eís, umbr. -er < ie. *-eys; [pl i] osk. -ím, umbr. -io < ie. *-yom; 5. [sg u] osk. -ous, umbr. -or < ie. *-ows; [pl u] umbr. -uo < ie. *-wom.

Dativ, lokativ i ablativ: 1. [dsg a] osk. -aí, umbr. -e, -e < ie. *-eh₂ey; [lsg a] osk. -aí, -ae, umbr. -e, -e < ie. *-eh₂i; [absg a] osk. -ad, umbr. -a, -a ~ [absg o] ie. *-(ō)d; 2. [dsg o] osk. -úí, umbr. -e, -e < ie. *-ōy; [lsg o] osk. -eí, -ei, umbr. -e < ie. *-ey; [absg o] osk. -ud, umbr. -u, -u < ie. *-ōd; 3. [dsg C] osk. -eí, umbr. -e < ie. *-ey; [absg C] umbr. -e ~ [absg o] ie. *(ō)d; 4. [dsg i] umbr. -e < ie. *-eyey; [lsg i] -e, -e < ie. *-ēy; [absg i] osk. -íd, umbr. -i ~ [absg o] ie. *(ō)d; 5. [dsg u] umbr. -u, -o < ie. *-ewey; [lsg u] umbr. -e < ie. *-ēw. Postanje je pluralnih nastavaka za ta tri padeža jednako: 1. [dablpl a] osk. -aís, umbr. -es, -er ~ [ipl o] ie. *(ō)ys; 2. [dablpl o] osk. -úís, umbr. -es, -ir < [ipl o] ie. *ōys; 3. [dablpl C] umbr. -us ~ [ipl o] ie. *(ōy)s; 4. [dablpl i] umbr. -es ~ [ipl o] ie. *(ōy)s; 5. [dablpl u] umbr. -us ~ [ipl o] ie. *(ōy)s.

Komparacija je sintetička. Komparativ se tvori sufiksom sab. -tr- < ie. *-ter-, a superlativ sab. -im- < ie. *-m̄m-. Za razliku od toga, latinski koristi *-yos- za tvorbu komparativa, a -sm̄m- za tvorbu superlativa.

Od zamjenica dolaze: 1. osobne: [nsg] osk. *tiu*, umbr. *tiu* »ti« < ie. *tū, [dsg] umbr. *tefe* »tebi« < ie. *teb^hey, [dsg] osk. *mehe* < ie. *meg^hey itd. 2. povratne: [dsg] osk. *sifet* »sebi« < ie. *seb^hey, [asg] osk. *siom* »se(be)« ~ [asg o] osk. -om < ie. *-om itd. 3. povratne: [npl F] osk. *tuvai* »tvoje« < pit. *tow-, ie. *two-, [asg F] osk. *suvam* »svoju« < pie. *sow-, ie. *swo- itd. 4. upitne: osk. [nsg MF] *pís* < ie. *k^wis »tko«, osk. *pid* < ie. *k^wid »što« itd. 5. neodređene: osk. *pispis* »quisquis«, *pisher* »quilibet« itd. 6. odnosne: [nsg M] osk. *puí* < ie. *k^woy, [nsg F] osk. *paí* < ie. *k^weh₂y, [nsg N] osk. *púd* < ie. *k^wod itd. Po običaju su osobito dobro posvjedočene pokazne zamjenice: osk. [nsg M] *izik*, [nsg F] *idík*, [nsg N] *úúk*, umbr. [nsg M] *erek*, [nsg N] *eřek* »onaj, ona, ono«, usp. lat. *is*, *ea*, *id*. Sabelske su zamjenice utoliko arhaičnije od latinskih ukoliko pokazuju manji stupanj analogije između muških i ženskih oblika. Arhaični su i oblici: umbr. [dsg M] *esmei*, *esmik*, [dsg M] *pusme*, [lsg M] *esme*, usp. stind. *tásmai*, *tásmin*. No, u sabelskom je djelovanjem analogije došlo do preuzimanja imeničkih nastavake [nsg M o] ie. *-ōs i [asg M o] *-om: osk. [npl M] *pús* »koji«, osk. [asg M] *ionc*, a ie. *k^woy i *im.

Brojevi su loše očuvani. No sustav je vjerojatno bio nalik latinskome. Posvjedočeni su glavni, redni i priložni brojevi. Od glavnih padež i rod razlikuju samo prva tri broja: umbr. [apl F] *trif* < ie. *trins, [napl N] *trīa* < ie. *trih₂. Jasni su primjeri rednih brojeva: umbr. [asg M] *prumum*, promom »prvi« < ie. *proh₃m-, umbr. [asg F] *tertiam* < ie. *trit(i)y-. Priložni: umbr. *semel* »jednom«, *duti* »dvaš«, *triuper* »triž«, *nuvis* »četiriput«.

Sabelski se glagol mijenja prema kategoriji lica [1 2 3], broja [sg pl], stanja [akt medpas], načina [ind imp konj] i vremena [prez impf fut perf futII]. Lice, broj i stanje su kategorije sadržane u nastavcima. Postoje dva skupa nastavaka: primarni se koriste za prezent, futur i futur egzakti, a sekundarni za perfekt, imperfekt i sva konjunktivna vremena. Za razliku od latinskoga, sabelski dosljedno razlikuje nastavke trećega lica singulara i plurala. Pregled:

	primarni nastavci		sekundarni nastavci	
	aktiv	mediopasiv	aktiv	mediopasiv
[1sg]	umbr. -u	/	osk. -m	/
[2sg]	umbr. -s	/	/	/
[3sg]	vest. -t	osk. -ter	osk. -d	/
[1pl]	/	/	jpic. -ms	/
[2pl]	/	/	/	/
[3pl]	umbr. -nt	/	pel. -ns	umbr. -ntur

Primarni: umbr. [1sg akt] *-u* < ie. *-oh₂; umbr. [2sg akt] *-s* < ie. *-si; vest. [3sg akt] *-t* < ie. *-ti; umbr. [3pl akt] *-nt* < ie. *-nti; osk [3sg medpas] *-ter* < ie. *-tor. Sekundarni: osk [1sg akt] *-m* < ie. *-m; osk. [3sg akt] *-d* < ie. *-t; jpic. [1pl akt] *-ms* < ie. *-mos; pel. [3pl akt] *-ns* < ie. *-nt; umbr. [3pl medpas] *-ntur* < *-ntor.

Kategorija je vremena sadržana u vrsti aspekatske osnove i sufiksa. Kao i u latinskome, postoje dvije osnove koje grade prezentski (infektum) i perfektini sustav (perfektum). Sufiks za imperfekt je *-fa-* < pit. *-fā-, za futur *-s-* < ie. *-s-, a za futur egzakti *-us-* < (?) ie. *-wos. Usporedi: osk. [3pl indimpfakt] *fufans* »bijahu«, osk. [3sg futakt] *didest* »dat će«, osk. [3sg futIIakt] *fefacust* »bude učinio«. Sufiks za imperfekt sabelski dijeli s latinskim. Prezentska osnova, prema kojoj se glagoli svrstavaju u konjugacije, završava na [a], [e], [C] i [i] usp. osk. [3sg indprezakt] *faamat* »zove«, osk. [3sg impIIakt] *likitud* »neka bude dozvoljeno«, osk. *deikum* [infprezakt] »reći«, osk. [3sg konjprezakt] *heriad* »neka uzme«. To je također slično latinskoj podijeli na četiri konjugacije. Osim toga postoje atematski glagoli, usp. osk. [1sg indprezakt] *sīm* »(je)sam«. Po tvorbi je najosobitiji perfekt. Naslijedene su ove tvorbe: 1. reduplicirani perfekt koji potječe od ie. redupliciranog perfekta: osk. [3sg indperfakt] *deded*, umbr. *dede* »dao je« < ie. *dedeh₃t;

2. nereduplicirani perfekt koji potječe od ie. tematskoga aorista: osk. [3sg indperfakt] *kumbened* < ie. *kom-g^wemet; 3. perfekt s duženjem korijenskoga vokala koji potječe od ie. aorista, usp. umbr. [3pl indperfakt] *umpsens* »radili su« < ie. *ōp-; 4. s- je perfekt, koji bi trebao potjecati od ie. sigmatskoga aorista, upitan; 4. k-perfekt koji se možda da povezati sa sličnom tvorбом u grčkom, ali podrijetlo sufiksa ostaje nerazjašnjeno. Između tih tvorbi sabelski s latinskim dijeli perfekt postao od ie. redupliciranog perfekta te tematskog i sigmatskog aorista. Ostale su sabelske tvorbe: 1. f-perfekt koji je podrijetlom reduplicirani perfekt nekoga pomoćnoga glagola, bilo *-fef- < ie. *d^hed^hh₁- ili *-fuf- < ie. *b^heb^hu-. Na oskički je, pelignijski, volščanski i marucinski ograničen tt-perfekt. On se tvori od pasivnoga participia perfekta i glagola »dati«. Prema tome, ie. *-todh₁- > *-tt-. Na umbrijski je ograničen nky-perfekt. To je također perifrastična tvorba koja potječe od glagola *h₁nek- »donijeti«. Kao i u latinskome, mediopasivni se perfekt i futur egzaktni tvore perifrastično. Pluskvamperfekt nije posvjedočen, ali je vjerojatno postojao.

Kategorija je načina sadržana u vrsti osnove, sufiksa i nastavka. Prezentski se konjunktiv tvori sufiksom -(i)a-, imperfektski sufiksom -si/-se-, a perfektski sufiksom -i/-i-. Usporedi osk. [3sg konjprezakt] *fakiiad* »neka učini«, umbr. [3sg konjprezakt] *portaia* »neka nosi«, pel. [3sg konjimpfmedpas] *upsaseter* »operaretur«, osk. [3pl konjperfakt] *tribarakattins* »aedificaverint«. Imperativ je budućnosti bolje posvjedočen od imperativa sadašnjega. Tvorba nalikuje latinskoj: umbr. [2sg impIIakt] *enetu* »neka počne«, osk. [3sg impIIakt] *likitud* »neka bude dozvoljeno«, umbr. [2pl impIIakt] *ambretuto* »ophodite«. Od infinitivnih oblika sabelski ima: 1. infinitiv prezenta aktivnog na -úm/-om koji je podrijetlom akuzativ glagolske imenice izvedene sufiksom *-s-; 2. inovirani infinitiv prezenta mediopasivnog na -fir/-fi; 3. particip prezenta aktivnog na -f koji je podrijetlom od ie. participa prezenta; 3. particip perfekta mediopasivnog na -ur koji je podrijetlom ie. particip perfekta pasivnog; 4. supin na -tu koji je podrijetlom akuzativ glagolske imenice izvedene sufiksom *-tu-; 5. italski gerundiv na -nm-. Za razliku se od toga latinski infinitiv prezenta tvori od lokativa korijenskih i glagolskih imenica, a supin se, osim od akuzativa, tvori i od dativa.

Simboli

* – rekonstruirano	[] – fonetske zagrade
** – nemoguće, neposvjedočeno	// – fonološke zagrade
# – kraj ili početak riječi	<> – grafijske zagrade
/ – ispred ili iza	C – konsonant
> – pravilno daje	D – zvučni okluziv
< – pravilno postaje	H – laringal
= – identično s	R – sonant
≠ – nije identično s	T – bezvučni okluziv
	V –vokal

Pokrate za jezike

at. – atički	latv. – latvijski
av. – avestički	lit. – litavski
bsl. – baltoslavenski	mik. – mikenski
dor. – dorski	neie. – neindoeuropski
frig. – frigijski	njem. – njemački
germ. – germanski	p – pra-
got. – gotski	pel. – pelignijski
grč. – grčki	skr. – sanskrt
het. – hetitski	slav. – slavenski
hom. – homerski (grčki)	st – staro-
hrv. – hrvatski	stind. – staroindijski
ie. – indoeuropski	stir. – staroirski
iir. – indoiranski	stisl. – staroislandski
jpic. – južnopicenski	stsl. – staroslavenski
kelt. – keltski	vest. – vestinski
lat. – latinski	

Morfološke pokrate

a – akuzativ	du – dual
ab – ablativ	F – ženski rod
adj – pridjev	fut II – futur II.
adv – prilog	g – genitiv
akt – aktivni	i – instrumental
aor – aorist	imp – imperativ
con – veznik	impf – imperfekt
d – dativ	kl – kolektiv

l – lokativ	plpf – pluskvamperfekt
M – muški rod	praep – prijedlog
medpas – mediopasivni	prez – prezent
N – srednji rod	pron – zamjenica
n– nominativ	ptcp – particip
num – broj	sg – singular
opt. – optativ	subst – imenica
pas – pasivni	v – vokativ
perf – perfekt	verb – glagol
pl – plural	

Bibliografija

1. Aufrecht, Th. - Kirckhoff, A. 1849–51. Die umbrischen Sprachdenkmäler. Berlin: F Dümmler.
2. Brugmann, Karl. 1890–990. Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen. Strassburg: K. J. Trübner.
3. Buck, C. D. 1905. Elementarbuch der Oskisch-Umbrischen Dialekte. Heidelberg.
4. Conway, R. S. 1897. The Italic Dialects. Cambridge: University Press.
5. Conway, R. S. 1899. Dialectorum Italicarum exempla selecta. Cambridge: University Press.
6. Conway, R. S. - Whatmough, J. - Johnson, S. E. 1933. The Prae-Italic Dialects of Italy. London.
7. Diels, Paul. 1959. Zur umbrischen Konjugation. Münchener Studien zur Sprachwissenschaft 15, 17–22.
8. Engelmann, Helmut. 1976. Die Inschriften von Kyme. Bonn: 1976.
9. Hamp, Eric P. 1990. On the Oscan-Umbrian f-perfect. Glotta 68, 211–215.
10. Kortlandt, F. H. H. 2007. Italo-Celtic Origins and Prehistoric Development of the Irish Language. Amsterdam: Rodopi.
11. Meillet, Antoine. 1948. Esquisse d'une histoire de la langue Latine. Paris: Hachette.
12. Meiser, Gerhard. 1986. Lautgeschichte der umbrischen Sprache. Innsbruck: Institut für Sprachwissenschaft.
13. Meiser, Gerhard. 1998. Historische Laut- und Formenlehre der lateinischen Sprache. Innsbruck: Institut für Sprachwissenschaft.
14. Meiser, Gerhard. 2003. Veni Vidi Vici. Die Vorgeschichte der lateinischen Perfektsystems. München: C.H. Beck Verlag.
15. Mommsen, Theodor. 1850. Die Unteritalischen Dialekte. Leipzig: G. Wigand Verlag.
16. Pedersen, Holger. 1913. Vergleichende Grammatik der keltischen Sprachen. Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht.
17. Pokorny, Julius. 1959–69. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch. Bern/München: Francke Verlag.
18. Poultney, J. W. 1959. The Bronze Tables of Iguvium. Baltimore: American Philological Association.

19. Ringe, Donald. 2006. *From Proto-Indo-European to Proto-Germanic*. Oxford: University Press.
20. Rix, H. et al. 2001. *Lexikon der indogermanischen Verben*. Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag.
21. Rix, Helmut. 2002. *Sabellische Texte: Die Texte des Oskischen, Umbrischen und Südpikenischen*. Heidelberg: C. Winter.
22. Rix, Helmut. 2003. *Towards a Reconstruction of Proto-Italic*. *Proceedings of the XIV. Annual UCLA Indo-European*, 8–9.
23. Seldeslachts, Herman. 2001. *Études de morphologie historique du verbe latin et indo-européen*. Louvain: Éditions Peeters.
24. Sommer, Ferdinand. 1926. 'Oskisch-Umbrisches'. *Indogermanische Forschungen* 43.
25. Sommer, Ferdinand. 1977. *Handbuch der lateinischen Laut- und Formenlehre*. Revised by Raimund Pfeister. Heidelberg: C. Winter.
27. Staaïj, R. J. van der. 1995. *A Reconstruction of Proto-Italic*. *Doktorska disertacija: Universiteit Leiden*. Untermann, J. 2000. *Wörterbuch des Oskisch-Umbrischen*. Heidelberg: Carl Winter.
28. Vetter, Emil. 1953. *Handbuch der italischen Dialekte*. Heidelberg: C. Winter.
29. Von Planta, Robert. 1892–1897. *Grammatik der oskisch-umbrischen Dialekte*. Strasburg: Trübner.
30. Wallace, Rex. 2007. *The Sabellian Languages of Ancient Italy*. München: Lincom.

Prijevodi

SAPFO: PJESME U PROZI

Orsat Ligorio
Zagreb

*Pour Ana.
Tu es mon inspiration constante.*

I.

1. Lukava Aftodito na šarenu prijestolu, besmrtni rode Zeusov, molim te: ne mori mi prebrižno srce, nego amo hodi! Ti me si već uslišala, čula moj zov iz daleka i sišla s očevih zlatnih dvora u kolima upregnutim u jaram volova, a hitri te i ljupki vrapci vođahu s nebesa preko oblaka i crnice zemlje uz živahan klepet krila. Uskoro vrapci stigoše, a ti, blažena gōspode, besmrtni navukla smiješak pa tražila što li me to nanovo muči i zašto li te u pomoć sada zovem i koga bi li mi poludjelo srce sada htjelo. »Koga da ovaj put na ljubav silim? Tko te, Sapfo, jedi? Ako te sada djevojka neće – ne haj! – sama će te uskoro, da je uzmeš, moliti! Ako sada neće darova primiti, uskoro će ona tebe darivati! Ako te sada ne voli, uskoro će te, makar na silu, najvoljeti! Pomozi mi i u ovaj čas i brigâ me oslobodi i muke! Daj sve što mi srce hoće! Dođi da se skupa za ljubav bijemo.

2. Ovamo, k meni, hodi! s Krete, k ovom presvetom hramu gdje su ti pōsvēćenī jabukov šumarak i žrtvenik vrh kojega se tamjan puši. Ovdje se, među jabukovim granama, gali zvuk studen-potoka, a čitavo mjesto sjenom krije ruža čije drhtave latice uranjaju čovjeka u začarani san. I ledinu imamo gdje konji hode na pašu pored procvalih pramaljetnih pupoljaka, a vjetar piri... Ovdje, Afrodito s Cipra, uzmi... i skladno u zlatne pehare lij nektar i čistu radost.

3. dati u buduće... čuvenih... lijepih i plemenitih... prijatelje, mučiš me... ukor... natekle... jer to... ne tako... nahodi se... ni... shvaćam... zloćē... druge... srca... dobro... 4. srce... općenito... ako mogu... dok mi je... svijetliti pred sebe... (? lijepo) lice...

5. Afrodito s Cipra i vi Nerejke, dajte da mi brat sigurno dospije u ovaj kraj i da mu se obistini sve što mu srce želi! dajte da se iskupi za prošle grijehote i da prijateljima bude na radost, a neprijateljima na žao i svima nam dajte još mnogo sretnih ljeta. Dajte još da sestru obraduje i učini joj čast... žalobnih patnji... kojima je u prošlosti, a sam je trpio... i slušao... građanâ... a ti, Afrodito s Cipra... zanemarivši... zalâ...

6. Hodil!... da vidimo... gospođa Zora... rúkâ blještave pùti... glava... 7. Doriha... zapovijeda, jer ne... obijest... poput mladića... drag... 8. Atido, tebi... 9. zovē... sve ne... svadbu... učiniti Heri... dok sam živa.

15. blažena... sretan plov... (? neka se iskupi za prošle grijehote)... sa srećom... lúkē... Afrodito s Cipra, budi veoma stroga prema njoj i neka se ta

Doriha ne hvasta da se miloj ljubavnici tobože dvaš vratio.

16. Neki kažu da je najljepša stvar na svijetu konjica, drugi pješadija, a treći mornarica – ja mislim da je najljepše ono što čovjek voli. Takvo je mišljenje izvjesno, jer je Helena – koja je ljepotom nadmašila ostale djevojke – napustila veleugledna muža i uputila se put Troje ne misleći ni na kćer ni na voljene roditelje – (? ljubav) ju je zavela... ona me sada podsjetila na Anaktoriju koja je daleko... Radije bih promatrala njen ljupki hod i blještavo joj lice nego lidijska kola i naoružane vojnike... ne može biti... čovjek... moliti da sudjeluje...

17. (? Budi) mi blizu (dok se molim), lijepa gđospođe Hero – tebe u pomoć zvaše i (sjajni) kraljevići loze Atrejeve. Nakon što su se dokazali (u mnogim zgodama), prvo oko (Troje, a zatim i na moru), otisnu se da će na putovanje, a lađe im naši razbiju žali (pa ipak opet su se uputili) tek kad su u pomoć (zazvali) tebe, parca Zeusa i ljupko Semelino čedo. A sada (te i ja molim, blaženice) prema starom... sveta i dobra... djevojke... okolo... biti... stići...

18. sve... reći... (? moj) jezik... ispričovijedati... a muškarac... veći... **19.** koja čeka... na žrtvama... onu koja ima dobru... koja ide... jer znamo... djēla... i na... a reći... **20.** sjaj... sa srećom... pristati u luku... crnē zemljē... mornari... snažne nalete vjetra... a na kopnu... plov... teret... kad već... mnogo... djela... na kopnu... **21.** žalost... plašljive... starost već kožu... pokriva... u letu trāžī... sjajne.. te uzev... pjevaj nam o onoj ljubičastih skútā... najviše... luta...

22. djelo... lice... ugoditi... zima... bōli... Abantido, molim te, uzmi trzalicu i pjevaj o Gongili dok te lijepu čežnja opet salijeće... jer te njena haljina uzбудila čim si ju ugledala, a meni je to baš drago. I sama me Afrodita s Cipra jednom korila jer sam tražila... ovo... želim...

23. ljubavi... jer kada te pogledam u lice, ni Hermiona se ne daje s tobom staviti i sasvim je prāvo porediti te s plavojkom Helenom... smrtnice, znaj tako ti tvoje... me svih brīgā... rosne obale... bdjeti čitavu noć...

24a. sjetit ćete se... jer smo i same to radile u mladosti... jer mnoge i lijepe... grād... mi... oštre...

24b. živimo... nasuprot... smionost... čovjek... **24c.** tiha glasa **26.** često... jer mi upravo onī za koje se skrbim najviše škode... i ja sam svjesna toga...

27. jer si nekada (bila) dijete... hō'mo! sve, pjevajte!... govori, a nama... usluge... jer mi idemo na vjenčanje... i vi to dobro znate pa otpravite onda čim brže djevojke, i neka bogovi imaju... čovjek se ne umije popeti na vrh Olimpa. **29.** odjeća... ogrlice... Gorgo! Girino!

30. noć... djevojke... čitavu noć... da pjevaju o ljubavi među tobom i mlādōm ljubičastih skutā. Hajd', probudi se i hodi po momke vršnjake kako bismo od zabave spavali kraće nego li ptičica koja zvonko previja.

31. Bogovima mi se sličan čini tko pred tobom sjedi i izbliza te sluša dok slatko zboriš i ljupko se smiješ. Sama mi pomisao gali srce i grud, jer kada te spazim – makar i na trenutak – sledim se i riječi nemam i jezik mi trne i tanahni me plam pod kožom nenadano pecka, a na oči mi mrak pada i uši

mi se gluše i znoj se s mene slijeva i dršće čitavo mi tijelo, a ja sam blijeda poput krpe i čini mi se da ću svakog trenu umrijeti. Ali sve se daje podnijeti jer...

32. koje su me učinile dostojnom dajući mi svoja djela... **33.** Afrodito sa zlatnim vijencem, kada bi mi se samo to ispunilo! **34.** Zvijezde oko lijepa mjeseca iznova skrivaju svoj blještavi lik kada uštap sije nad (? čitavom) zemljom...

35. tebe ili Cipar ili Paf ili Panaram... **36.** čeznem i žudim... **37.** na moju bol... kamo sreće da žalost i beskućica zadesi onoga tko me kori **38.** žežeš nas **39.** noge joj obavila šarena kožna uzica – prekrasna lidijska rukotvorina... **40.** tebi ću ja... (? na oltaru)... bijêlê kôzê... **41.** moje se mišljenje o vama neće promijeniti jer ste tako lijepe...

II.

42. njima osjećaji sve više i više túpē, a krila im slomljena... **43.** ugodno pušē... mûka srce... sjêdâ... hodite, prijateljice... dan se bliži...

44. Cipar... glasnik je stigao... hitri glasnik Idej ove riječi... »iz ostatka Azije... besmrtnu slavu. Hektor i njegovi druzi lađama preko slane pučine dovode iz svete Tebe i s plačkoga izvora nježnu Andromahu lijepih očiju. Digao se vjetar, stižu s njima mnoge zlatne narukvice i tamnocrvene haljine, šareni nakit, slonovača i bezbrojni srebreni pehari.« Tako reče, a voljeni mu otac smjesta ustane i vijest se proširi njegovim prijateljima po čitavu gradu. Trojanke smjesta upregnu mazge u brza kola, a čitavo se mnoštvo žena i djevojaka nježnih gležnjeva popne na njih... napose Prijamove kćeri... a neženje upregnu konje u kočije... uvelike... vozači... poput bogova... sveto... na Ilij... a lijepi se zvuk frule pomiješao s (kitarom) i bukom praporaka i djevojke zvonko zapjevale svetu pjesmu i božanstvena se skladba do nebesa dizala... i posvuda je na ulicama bilo... posuda i pehara... pomiješao se miris mrče, tamjana i cimeta. Starice su kričale od sreće, a muškarci su skupa na sav glas

pobjedonosno urlali i zazivali Apolona, pogađača i guslača, te pjevali pjesme o Hektoru i Andromasi, koji bijahu bozima nalik.

44a. zlatokosom Febu kojega je rodila Kejeva kći nakon što je legla sa čuvenim Zeusom. Ali Artemida prisegne na očevu glavu velikom zakletvom bogova: »Bit ću djevica zauvijek – neću se udavati i lovit ću po planinskim vrhuncima, samo mi, molim te, učini ovu ljubav«. Tako reče, a otac blaženih bogova klimne u znak pristanka. I bogovi ju i ljudi zovu lovicom na jelene, a to je značajan naslov. Njoj se Ljubav, koja uzima snagu, nikada ne približava...

44b. sjajne (? darove) Muzâ... činī i Haritâ... nježne... ne zaboraviti srdžbu... smrtnicima...**45.** dok god želite... **46.** a ja ću na mekanom uzglavlju odmoriti tijelo... **47.** Ljubav mi je uzdrkala srce poput vjetra koji vitla

gorskim hrašćem. **48.** Stigla si, a ja sam žudjela za tobom, i umirila mi srce rasplamsalo od čežnje. **49.** Atido, nekoć sam te davno voljela... doimala si se malenim i neuglednim djetetom... **50.** jer u prostoju ljepoti uživamo samo dok ju promatramo; dobrota pak pruža neposredan osjećaj ljepote. **51.** ne znam što učiniti, dvoumim se **52.** ne očekujem da će me u zvijezde kovati

III.

53. ovamo (? hodite), Zeusove Harite rumene pūti **54.** došao s nebesa ogrnut tamnocrvenom hlamidom **55.** »Mrtva ćeš tako ležati i nitko se nikada više neće spomenuti ni tebe ni tvojih čežnji jer ne uživaš u pijerijskim ružama – istjerana ćeš i nevidljiva po Hadovu stanu lutati među sjenkama pokojnika.« **56.** ne vjerujem da će se ikada na svijetu naći djevojke koja bi ti bila ravna u pjesmi **57.** koja li te seljanka zavela... obučena po seosku... koja nije kadra navući dronjke preko gležnjeva?

IV.

58. pustiti usta da govore... djevojke, lijepi darovi... onu kojoj je pjesma mila i zvonku svira liru... starost već čitavu kožu... a nekoć su crne kose posijedile... koljena mi više ne podnose teret... poput laneta... što da učinim? ...ne može biti... Zoru rumene pūti... koja nosi do konca svijeta... svejedno zgrabila... supružnika... smatra... kamo sreće da dade... ali ja volim nježnost... to, a što se mene tiče ljubav je poprimila ljepotu i svjetlost sunca.

60. koja ima... čitavu... saslušaj što mislim... dozivam... iznenađa prema onom što srce hoće... sve što želiš imati... boriti se sa mnom... popuštajući umišljenoj... jer ti dobro znaš...

62. Naježite se... lovōrikē kada... a sve slađe... nego ono... i onim... putnik... jedva da sam i kada slušao... voljena duša... a sada takve haljine... doći nježan... prve ste došle, lijepu... haljine...

63. Sne, cfnā... navraćáš kada god umor... sladak bog, zaista od boli grozno... odvojiti (moć)... nadam se da neću dijeliti... ništa od blaženiká... jer ne bih bila tako... nakit i... kamo sreće da mi se obistini... one koji sve...

65. Sapfo, (volim) te... (? kraljica) na Cipru... pa ipak veliko... sve one koje sjajno (? Sunce)... posvuda slava... i tebe na Aherontovu (? žalu)...

67a. (blaženih bogova)... i ovo... duh... zaista nisam volio... a sada... a uzrok ni... ne mnogo... **68a.** jer me od onē... ipak je bio... jednaku božicama... opak... Andromedu... višnjā... a način... razuzdati objest... Tindarejeve kćeri... i ljupke... ne opet bez varke... Megara... **70.** ići ću... sklada... ples pun radosti... zvonak...

71. Mika... ali neću ti dati da... najvolila prijateljstvo s Pentilejevim kćerima... zlico... neka ugodna pjesma... slatkorječiv... (? pjeva) i zvonke... rosna... **73.** Afrodita... slatkorječivi... bācī... koja imade... cvate... rōšē...

81. ostaviti... čim brže... a ti, Diko, ljupko vjenčaš kōše i sabireš jedićeve

mladice nježnim rukama. Tko se rêšī cvijećem jamačno će privući pažnju časnih Harita jer se one ne mare za neovjenčano čeljade.

82. Mnasidika, ljepša od nježne Girine... **84.** Artemida **85b.** poput starca **86.** egidonoše (? Zeusa)... Kiterka... duh... čuj moju molitvu ako... na odlasku... moj uzdah... mučne...

88. željela... malo... nošen... i sama znaš... zabòravī... da netko kaže... jer ću te voljeti dok budem (? živa)... velim da sam bila dobra prijateljica... žalostan... gorka... ali zapamti... da ću te... uvijek voljeti... jer... strijélā. **91.** Ireno, nikada mi dosada nisi bila ovako dosadna...

V.

92. ogrtač... boje božura... tamnocrveni ogrtač... (? perzijske) haljine... vijenci... (? lijep)... (? frigijski)... (? perzijski)... (? tamnocrveni)...

94. ...željela bih umrijeti, zaista! Ostavila me u gorkim suzama i rekla: »Eh, Sapfo, kako smo se samo loše provele; nehotice te napuštam.« A ja joj rijeh: »Zbogom i spomeni me se. Znaš koliko mi je stalo do tebe. A ako nećeš, podsjetit ću te na... i svega lijepoga što smo skupa prošle. Uz mene si se vjenčala mnogim cvijećem, ljubičicama, ružama i božurima, a oko bijela si vrata stavljala pletene ogrlice načinjene od cvijeća i... mirisala si se cvijetnom mašću i kraljevskom... na mekoj postelji... nježnu... zadovoljila čežnju... nije bilo ni... svetišta koje nas nije vidjelo, ni šumarak... ni ples... štropot.«

95. Gongila... sigurno neki znak... osobito svima... (? Hermes) je stigao... rijeh: »Gòspāru... ne tako mu svētē... Nimalo mi se ne sviđa što stojim na zemlji, želim skončati i ugledati rosne lopoče na obali Aheronta.«

96. Sard... često ovamo okreće mîsli... tebe nalik božici koju se lako prepoznaje i tvom se pjevu veoma obradova. Sada se ističe među Lidijkama poput ružoprsta mjeseca vrh svih zvijezda nakon što je minulo sunce na zalazu, a mjesečina se jednolično širi slanom pučinom i procvalim poljima. Pala je lijepa rosa i ruže cvatu i tanahne krasuljice i cvijetna žučka. Ona se često šeće, a uspomena i čežnja za ljupkom Atidom sagorijeva u nježnim joj grudima... ići onamo... ne misleći na ovo... mnogo... pjěvā... sredina... Nije nam lako staviti se s božicama kada je dražest i ljepota posrijedi... Afrodita izlī nektar iz zlatne... Pîto rukama... gerestijski rt... drage...

98a. jer moja mati (? veli)... da je u njenoj mladosti bio znak velike rese kada bi djevojka svezala pletenice tamnocrvenom (? povezačom)... ali djevojci je s kosom svjetlijom od plamena baklje bolje da ih uresi procvalim vijencima... netom je sardsku povezaču... jonske gradove...

98b. Za te, Klejo, nemam odakle nabaviti šarenu povezaču, ali Mitilenjaninu... imati... ako... šareni... (naš grad čuva) spomen o izgnanstvu Kleantovih sinova... oni su naime strahovito propali...

99. nakon kratka... Polijanaktove kćeri... sviraju... i primaju u se ud od kože... ljubazno... dršće... Dijete (Lete) i Zeusa... dođi na žrtvovanje... na

odlasku iz zelenog (Grineja)... hram... pjev... sestru... Polijanaktijevičku... želim prokazati mahnito čeljade...

100. dobro je pokrī platnenim pokrivačem **101.** a tamnocrveni rupci... u vjetar, iz Fokeje poslao skupocjene darove. **101a.** A od ispod krilā sīpā zvonku pjesmu, kada žarko ljeto...šireći se...

VI.

102. mati draga, ne umijem tkivo tkati jer me zbog nježne Afrodite obuzela želja za mladićem.

VII.

103. Stoga se približi i kaži... Pjevajte o mladoj lijepih nogu...Zeusovu kćer ljubičastih skuta... Zatamljujući srdžbu poput one ljubičastih skutâ... Časne Harite i pijerejske Muze... Kada pjesme duh... Zvonku pjesmu... Mladoženju, jer drugovi kojima je dozlogrdilo... Kosi odlažući liru... U zlato obuta Zora. **103a.** ...sōbē...ljeponogu mlādū...

Svadbene pjesme

104a. ...Večernjačo, sve što je svijetla zora rasula ti vraćaš: ovcu i jare kući, a materi čedo. **104b.** najljepša zvijezda **105a.** kao slatka jabuka što zrije vrh grane, vrh najviše grane. Berači su je smetnuli s uma – ne nisu je posvema zaboravili, već je ne umijehu dohvatiti. **105b.** ...poput hijacintova cvijeta koji pastiri u gori nogama gaze, a po tlima tamnocrveno cvijeće... **106.** Nadmoćan poput lezbijskoga pjesnika među s trancima. **107.** Čeznem li ja to još za čednošću? **108.** lijepa, ljupka djevojko **109.** »Dat ćemo (? ju)«, veli otac.

110. Čuvaru su vrātā noge dugačke sedam hvati, a obuća mu je od pet volujskih koža na kojoj je radilo deset postolara. **111.** U vis krov – ej svatovi! – dignite, zidari – ej svatovi! Stiže mladoženja nalik Aresu – kudikamo od velika čovjeka veći. **112.** Sretni mladoženjo, proslavi sada brak o kojem si sanjao – djevojka za koju si molio sada je tvoja... držanje ti je zanosno, a oči... kao med slatke, ljubav se prelijeva po ljupkom ti licu... Afrodita te bogato nagradila. **113.** jer, mladoženjo, nema ti više djevojke poput ove **114.** »Čednosti, čednosti, ostavila si me. Gdje li si pošla?« »Nikada ti se više neću vratiti, nikada više.« **115.** S čime da te usporedim, mili mladoženjo? Rado te uspoređujem s tankom grančicom... **116.** zdravo mlādōj i velik pozdrav vrijednom mladoženji **117.** zdravo mlādōj i zdravo mladoženji **117a.** ulaštena ulaza **117b.** večernjača... ej svatovi... ..adonijskoga mu...

Druge Pjesme

118. Hajde, božanstvena liro, kazuj mi glasom stečenim... **119.** ubručić koji kãpã

120. Ali ja nisam srdita po ćudi - u mene je mirna duša. **121.** Ako me voliš, lezi s mladom curom – ne bih podnijela život znajući da sam starija od tebe. **122.** (Sapfo kaže da je vidjela) veoma nježnu djevojku kako bere cvijeće... **123.** zlatom je obuta Zora netom... **124.** i ti glavom, Kaliopo **125.** i ja sam kao djevojčica plela vijence **126.** počivajući na mekanim grudima prijateljice **127.** I opet amo, Muze, za sobom ostavite zlatni (? dvor Zeusov)... **128.** Amo sada, nježne Harite i Muze lijepe kose! **129.** ne sjećaš me se... ili voliš koga drugog više od mene

130. Iznova me trese Ljubav koja uzima snagu. Ona je i primamljiva i opasna i protiv nje se ne da. **131.** Atido, misao ti se na mene omrazila i ti hitaš k Andromedi... **132.** Imam lijepu djevojku koja je nalik zlatnu cvijeću – moja ljubljena Kleja – koju ne bih (mijenjala) ni za čitavu Lidiju ni za dražesnu... **133.** Andromeda je bome dobila ono što ju je išlo... Sapfo, zašto blagodarna Afrodita... **134.** U snu samo razgovarale, Ciparko... **135.** Zašto me, Ireo, Pandionova kći, lasta... **136.** slavuj, vjesnik proljeća ljupka glasa **137.** »Želim ti nešto reći, ali se stidim« »Da si zaista naumio štogod časno i dobro (i da ti na vrhu jezika ne čuči zlobna misao), ne bi se sada stidio pogledati me u oči i s pravom bi mi rekao što želiš.« **138.** Stani, dragi, i prospi ljubav koja ti je u očima. **139.** bogovi... (odmah...onoga koji ne plače)

140. »Afrodito s Kitere, mre nam nježni Adon – što da radimo?« »Bijte prsi, djevojke, i derite haljine!« **141.** Ondje je bio zamiješan kotlić ambrozije, a Hermes uze bukaru i nali vino bozima. Svi držahu pehare i nazdravljahu tražeći od bogova blagoslov za mladoženju. **142.** Leto su i Nioba bile vrlo prisne **143.** a na obalama uspijevaše zlatni slanetak **144.** onima koji su se zasitili Gorge... **145.** Ne kreći hrcicu! **146.** Ne (tiče) me se ni med ni pčela. **147.** Velim, netko će nas se sjetiti jednom... **148.** Bogataš bez vrline je itekako zloban susjed, ali bogat i vro čovjek – e, to je vrhunac sreće. **149.** Kada duboki (san) zatvori njihove (oči)...

150. Nije red plakati u (kući) pokloniteljica Muzã. Nama to ne bi dolikovalo. **151.** a crni san obnoć oči (sklapa) **152.** prošarana bezbrojnim bojama **153.** djevojku slatka glasa **154.** Pun je sjao Mjesec, a djevojke oko žrtvenika stale... **155.** Nazivam dobar dan Polijanaktovoj kćeri. **156.** kudikamo milozvučnija od harfe... od zlata zlatnija... **157.** gospođa Zora **158.** (Sapfo svjetuje:) drži lajavi jezik za zubima kada ti srdžba nadima prsa. **159.** (Afrodita kaže:) ti i moj sluga Ljubav...

160. Sada ću spjevati ove ljupke pjesme ne bih li obradovala prijateljice... **161.** pazite na nju...mladoženje...kraljevi gradova. **161.** kojim očima? **162.** ljubavi moja **163.** zove svoga sina **164.** On se sâm sebi čini... **165.** Priča se da je Leda jednom pronašla tamnocrveno jaje, skriveno... **167.** kudikamo bjelije

od jajeta . **168a.** koja voli djecu više od Gele **168b.** Zašao je i Mjesec i Vlašići. Ponoć je, vrijeme prolazi, a ja sama počivam. **168c.** Šarēnī se zemlja urešena mnogim vijencima...

Glose

169. vodila bih **169a.** A svadbeni darovi
170. Ovčji rt **171.** nevin **172.** onu koja zadaje boli... **173.** lòzē penjàčicē **174.** jarak **175.** Zora **176.** barbitos, baromos, barmos **177.** haljinica **179.** torbica
180. Hektor **181.** prohodno **182.** išla bih **183.** (vjetar) koji puše s visoka
184. opasnost **185.** glasa od meda slađeg **186.** nijedna **187.** Múzā **188.** onu koja prede priče **189.** salitra
190. veleznaocu **191.** peršin **192.** zlatni pehari stalka nalik kandži.

Kazalo imena

Abantida, Sapphina učenica 22
Adonis, Afroditin vjerenik 117b, 168, 140
Afrodita, božica ljubavi 1, 33, 73, 96, 112, 133
Afrodita s Cipra 2, 5, 15, 22
Afrodita s Kitere 86, 140, 134
Aheront, rijeka u podzemlju 65, 96
Anaktorija, Sapphina učenica 16
Andromaha, žena Hektorova 44
Andromeda, Sapphina suparnica 68b, 131, 133
Apolon, prethodnik Muzama 44
Ares, bog rata i uništenja 111
Artemida, božica lova i mjeseca 44a
Atrej, kralj u Mikeni 17
Atida, Sapphina učenica 8, 49, 96, 131
Azija, zemlja na istok od Grčke 44
Cipar 35, 44, 65
Dika, personifikacija pravde 81
Doriha, egipatska hetera 7, 15
Eros v. Ljubav
Feb, nadimak Apolonov 44a
Fokeja, lidijski grad 101
Gelo, utvara na Lezbu 168a=178
Gerestij, rt u Eubeji 96
Girino, Sapphina prijateljica 29, 82
Gongila, Sapphina učenica 22, 96
Gorgo, Sapphina suparnica 29, 144
Grinej, grad u Eolidi 99
Had, zagrobni svijet 55

Harite, božice dražesti i ljepote 44b, 53, 81, 103a, 128
Hektor, Prijamov sin i junak pod Trojom 180
Helena, spartanska nevjesta 16, 23
Hera, žena Zeusova 9, 17
Hermes, svestrani olimpski bog 96, 141
Hermiona Helenina kći 23
Himenej, bog svadbe 111, 117b
Idej, trojanski glasnik 44
Ilij tj. Troja grad u Aziji 44
Irena, Sappina učenica 91, 135
Kaliopa, zaštitnica epske poezije 124
Kej, otac Letin 44a
Kleant, Mirsilov (v.) predak 98b
Kleja, dijete Sappino 98b, 132
Kreta 2
Kron, titan koji je stolovao zlatnim dobom 44a
Leto, Zeusova vjerenica 99, 142
Leda, Zeusova vjerenica 166
Lidija, kraj u Maloj Aziji 16, 132
Ljubav, Venerino dijete 44a, 47, 130, 159
Medeja Jazonova ?186
Megara, Sappina učenica 68b
Mika, Sappina prijateljica 71
Mirsil, tiranin na Lezbu 98b
Mjesec, Hiperionovo dijete 154, 168b
Mnasidika, Sappina učenica 82
Muze, pokroviteljice umjetnosti 44b, 103a, 127, 128, 150, 187
Nioba Amfionova 142
Olimp, stan bogova 27
Ovčji rt na maloazijskoj obali 170
Paf, grad na Cipru 35
Pandion, kralj u Ateni 135
Panoram, grad na Siciliji 35
Pentilej, sin Orestov 71
Pijerija, kraj u Makedoniji 55, 103a
Pito, božica nagovora 96
Plak, gora u Miziji 44
Plejade ili Vlašići, Atlantove kćeri 168b
Polijanakt, domaćin na Lezbu 99, 155
Prijam, kralj u Troji 44
Sappo 1, 65, 94, 133
Sard, perzijska kula 96
Semela, Zeusova vjerenica 22

Teba, grad u Beotiji 44
Tindarej, kralj u Sparti 68b
Zeus, nebeski otac 22, 53, ?86, 99, 103a
Zora, Sunčeva sestra 1, 6, 58, 103a, 123, 157, 175

IZA PRIJEVODA

Jezik

Eolskim se dijalektom naziva beotski, tesalski i lezbijski govor. Tesalski se može dalje podijeliti na farsalski i lariški. U usporedbi se s jonskim i dorskim pradijalektom predak eolskih dijalekata odlikovao malim brojem zajedničkih inovacija. No, eolski su se govori ubrzo počeli mjenjati pod utjecajem susjednih dijalekata. Najviše je pretrpio beotski, koji se izobličio pod utjecajem jonsko-atičkoga. Tesalski je pao pod utjecaj sjeverozapanog dijalekata, a lezbijski se poveo za jonskim. Prema tome, eolski objedinjuje različite arhaične govore od kojih je najistaknutiji književni lezbijski govor – jezik Sapfinih i Alkejevih pjesama.

Arhaizmi

Eolski je sačuvao pgrč. *ā, usp. eol. ματηρ < ie. *meh₂ter-. U jonsko je atičkom taj vokal promijenio boju i zatvorio se prema [e:], usp. at. μήτηρ. Usporedi i lezb. λαθα, ἄδομαι umjesto λήθη, ἦδομαι. Kasnije je to [e:] poraslo u [i:]. Ie. se labiovelari ispred prednjih vokala obično palataliziraju, usp. at. τέτταρες, jon. τέσσερες, dor. τέτορες < ie. *k^wetwores. No u eolskom palatalizacije nema: lezb. πισυρες, beot. πετταρες. Usporedi i lezb. σπελεω, σπολα umjesto στελέω, στολή. Digamma je nakon šestog stoljeća opstala samo u tesalskom i beotskom, a i ondje samo na početku riječi, usp. beot. φέπος < ie. *wek^w-. U lezbijskom nestade prije Sapfina vremena. Na morfološkom je planu tesalski sačuvao tematski genitiv: tes. -οι(ο) < ie. *-οσυο. Usporedi i ἀργυρροι, Φιλομορτοι umjesto ἀργυρίου, Φιλομβρότου. U zamjениčkoj je promjeni eolski sačuvao ἔγων s dočetnim -v. Usporedi odmah i ved. *ahá* .

Zajedničke inovacije

Ie. se slogotvorni sonanti ponekad vokaliziraju vokalom o, usp. δεκοτος < ie. *dekm₂tos. Usporedi i βροχυς, στρωτος umjesto βραχύς στρατός. Konsonantske grupe *sR i *Ry krata prethodni vokal umjesto da ga produže, usp. ἔμμι < *h₁esmi. Usporedi i ὕμμες, ἀερρω umjesto ἡμεῖς, ἀείρω. Na morfološkom je planu osobit dativ množine konsonantskih osnova na -εσσι. On je vjerojatno postao prema formuli λόγος : λόγοις :: παντες : x, gdje je x παντεσσι. Usporedi i lezb. πολιεσσι, βασιληεσσι umjesto πόλεισι,

βασιλεῦσι. Patronimici se tvore od osnove i završetka -ιο-ς. U drugim se dijalektima ti pridjevi jednostavno mijenjaju genitivom očeva imena. No, najviše je osobitosti u konjugaciji. Glagoli su s osnovom na vokal zamijenili tematsku sklonidbu atematskom. Usporedi lezb. τιμαμι, φιλημι, δηλωμι umjesto τιμάω, φιλέω, δηλόω. Jamačno se radi o praeolskoj pojavi iako to nije tako u beotskom. Taj je dijalekt naknadno vratio tematsku promjenu pod utjecajem jonsko-atičkoga. Dodatnu je promjenu doživio i infinitiv atematskih glagola. On završava na -μεν(αι). Usporedi beot. i tes. εἶμεν, lezb. ἐμμεν(αι) umjesto εἶναι. Particip se aktivnog perfekta tvori sufiksom -οντ-. Usporedi lezb. γεγονοντα, κατεληλυθοντος umjesto γεγονότα, κατεληλυθότος. Taj je particip preoblikovan po uzoru na particip prezenta nakon što se ie. *-wos- razvilo u problematično pgrč. *-woh-.

Samostalne inovacije

Osobiti su razvoj u beotskom i tesalskom doživjeli dugački vokali i prednji diftonzi. Dugački se vokali fonetski zatvaraju: ie. *ē > tes. ει [ē̄], beot. ει [ē̄], ie. *ō > tes. ου [ō̄]. Usporedi tes. δει, χουρα, beot. μει umjesto διή, χώρα, μή. Prednji su se vokali za to vrijeme monoftongizirali ie. *ey, *oy, *h₂ey > beot. ι [ī], οε, υ [y] αε, η [ē̄]. Usporedi έχι, Φυκια, Θηβηος umjesto ἔχει, οἰκία, Θηβαῖος. No, u tesalskom monoftongizacije nema. Samo u lariškom ie. *h₂ey > αι, ει [ē̄]. U lezbijskom se dogodilo više zasebnih inovacija. Srednji je vokal o povišen u v ispred labijalâ, usp. ὄνυμα < ie. *h₃nomη. Usporedi i στομα, ὕμοι umjesto στόμα, ὁμοῦ. Konsonantska se grupa *-Vns- pojednostavila u -Vis-, usp. τοις < ie. *tons. Usporedi i ταις, παισαις umjesto τάς, πάσαις. Ie. *s nestaje i na početku riječi, a sekundarno -s- nastaje od grupe *-ti-, usp. Φθεν, βροδον umjesto σέθεν, ρόδον. Na fonološkom je planu k tome za lezbijski karakteristična psiloza (izostanak aspiracije) i baritoneza (povlačenje naglaske): ἵππος, ῥεθος, θεός, δύνατον, παῖδος umjesto ἴππος, ῥέθος, θεός, δυνατόν, παιδός. Na morfološkom je planu lezbijski samostalno pokratio posljednje slogove u trećem licu množine imperativâ, usp. akt. -ντον i medpas. -σθον. Budući da se ti oblici inače obrazuju prema trećem licu jednine, gdje je vokal po postanju dug, očekivali bismo nepokraćene oblike. Usporedi ἀγοντον umjesto ἀγόντων.

Sažetak fonološkoga razvoja:

ie.	pgrč.	peol.	tes.	beot.	lezb.	ie.	pgrč.	peol.	tes.	beot.	lezb.
*p	*p	*p	π	π	π	*w	*w	*w ⁴ , 0 ²	F, 0	0	F, 0
*t	*t	*t	τ	τ	τ	*t ^h	*a, *am ⁵	*o, *om ⁵	α, ομ	α, ομ	α, ομ
*k	*k	*k	κ	κ	κ	*t ^h	*a, *an ⁵	*o, *on ⁵	α, ον	α, ον	α, ον
*k̥	*k̥	*k̥	κ	κ	κ	*l̥	*la	*lo	λο	λο	λο
*k ^w	*k ^w	*p	π	π	π	*r̥	*ra	*ro	ρο	ρο	ρο

*b	*b	*b	β	β	β	*i	*i	*i	ι	ι	ι
*d	*d	*d	δ	δ	δ	*u	*u	*u	υ	ου	υ
*g	*g	*g	γ	γ	γ	*h ₁	*e	*e	ε	ε	ε
*g ¹	*g	*g	γ	γ	γ	*h ₂	*a	*a	α	α	α
*g ^w	*g ^w	*b	β	β	β	*h ₃	*o	*o	ο	ο	ο
*b ^h	*p ^h	*p ^h	φ	φ	φ	*e	*e	*e	ε, ι ⁶	ε, ι ⁵	ε
*d ^h	*t ^h	*t ^h	θ	θ	θ	*o	*o	*o	ο	ο	ο
*g ^h	*k ^h	*k ^h	χ	χ	χ	*h ₂ e	*a	*a	α	α	α, ε
*g ^h	*k ^h	*k ^h	χ	χ	χ	*ē	*ē	*ē	ει	ει	η
*g ^{wh}	*k ^{wh}	*p ^h	φ	φ	φ	*ō	*ō	*ō	ου	ω	ω
*s	*s ¹ , *h ²	*s ¹ , *o ²	σ, 0, ζ	σ, 0, ζ	Ϝ, σ, 0, ζ	*ch ₂	*ā	*ā	ā	ā	ā
*m	*m, *n ³	*m, *n ³	μ, ν	μ, ν	μ, ν	*ey	*ey	*ey	ει	ι	ει, η
*n	*n	*n	v	v	v	*oy	*oy	*oy	οι	οε ⁸ , υ	οι
*l	*l	*l	λ	λ	λ	*h ₂ ey	*ay	*ay	αι, ει	αε ⁸ , η	αι
*r	*r	*r	ρ	ρ	ρ	*ew	*ew	*ew	ευ	ευ	ευ
*y	*y ² , *d ^{v4}	*o ² , *z ⁴	0, ζ	0, ζ	0, ζ						

Bilješke: 1 – na početku i na kraju riječi; 2 – intervokalno; 3 – na kraju riječi; 4 – na početku riječi; 5 – ispred vokala; 6 ispred α i ο; 8 – prijelazni oblici.

Izvori za Sapfin životopis

P. Oxy. 1800 fr. 1; Suda Σ 107 (iv 322s. Adler); Suda Σ (iv 323 Adler); Ael. V. H. 12. 19 (p. 135 Dilts); Marm. Par. Ep. (p. 12 Jacoby); Euseb. Chron. Ol. 45. 1 (p. 99 Helm, ii 93 Schöne), Str. 12. 2. 3 (iii 65s. Kramer); Athen. 13 598bc, 599cd (iii 318 320s. Kaibel); Hdt. 2. 134; Ael. ap. Stob. Flor. 3. 29. 58 (iii 638s. Wachsmuth-Hense); Poll. 9.84 (ii 171 Bethe); Str. 13. 2. 4 (iii 66 Kramer); Ov. Her. 15. 61s.; P. Oxy. 2506 fr. 48, col. iii, vv. 36–48; Athen. 13. 596cd (iii 314s. Kaibel); Ov. Her. 15. 63–70; Porphyr. in Hor. Epist. 1. 19. 28 (p. 362 Holder); Hor. Carm. 2. 13. 24s.; Ov. Her. 15. 15–20, 201s.; Max. Tyr. 18. 9 (p. 230s. Hobein); Philostr. Vit. Apoll. 1. 30 (i 32 Kayser); Sen. Epist. 88. 37 (p. 321 Reynolds); Str. 10. 2. 9 (ii 348 Kramer); Cic. Verr. 2. 4. 125–127; Athen. 10. 450e (ii 479 Kaibel); Athen. 11. 487a (iii 72 Kaibel); Anth. Pal. 7. 14 = Anth. Pal. 7. 17; Schol. metr. Pind. Pyth. 1 (ii 5s. Drachmann); Heph. Poem. 1. 2 (p. 63 Consbruch); Caes. Bass. de metr. (6. 258 Keil); Phot. Bibl. 161 (p. 103a Bekker, ii 123s. Henry); Mar. Vict. ars. gramm. (6. 161 Keil); Hor. Epist. 1. 19. 28; Anth. Pal. 9.190. 7s.; Dion Hal. Comp. 19 (vi 85 Usener-Radermacher); Plut. Mus. 16. 1136c (vi 3. 13 Ziegler); Athen. 14. 645b (iii 401 Kaibel); Athen. 14. 639a (iii 410 Kaibel); Sud. 1496 (ii 138 Adler); Str. 13. 2. 4 (iii 67 Kramer); Dion. Hal. Δ Dem. 40 (v214ss. Usener-Radermacher); Anth. Pal. 4. 1. 5s.; Ov. Her. 15. 29s.; Demetr. Eloc. 132. (p. 132 Rhys Roberts); Men. Rh. π. ἐπιδ. (9. 132, 235s. Walz, 3. 333, 334s. Spengel); Apul. Apol. 9 (p. 10 Helm); Ov. Trist. 2. 363–365; Himer. Or. 28.2 (p. 128s. Colonna); Hor. Carm. 4. 9. 9–12; Themist. Or. 13. 170d-171a (p. 209 Dindorf, p. 245 Downey); Aul. Gell. Noct. Att. 19. 9. 3s. (p. 573 Marshall); Plut. Mul. Virt. 243b (ii226 Nachstädt); Anth. Pal. 5. 132. 7; Cat. 35. 16s.; Anth. Pal. 7. 15; Anth. Pal. 7. 407; Anth. Pal. 9. 189; Anth. Pal. 9. 506; Tz. π. Πινδ. μετρ. 20–22 (Cramer, An. Par. i 63).

Gdje se fragmenti nalaze?

1. D. H. Comp. 23 (vi 114ss. Usener-Radermacher) (+ P. Oxy. 2288) 2. Ostrakon Flor. 3. P. Berol. 5006 (vv. 1–10) + P. Oxy. 424 (vv. 6–18) 4. P. Berol. 5006 5. P. Oxy. 7 + 2289. 6. P. Oxy. 2289 fr. 1 (a) + (b) 7. P. Oxy. 2290 fr. 2 8. P. Oxy. 2289 fr. 3 9. P. Oxy. 2289 fr. 4 15. P. Oxy. 1231 fr. 1 cp- i 1–12 + fr. 3 16. P. Oxy. 1231 fr. 1 col. i 13–34, col. ii 1 + 2166(a) 2 (Ox. Pap. xxi p. 122) + P.S.I. 123, 1–2 17. P.S.I. ii 123, 3–12 + P. Oxy. 1231 fr. 1 col. ii 2–21 + 2166(a) (Ox. Pap. xxi p. 122) + 2290 fr. 9 18. P. Oxy. 1231 fr. 1 col. ii 22–2719. P. Oxy. 1231 fr. 2 20. 19. P. Oxy. 1231 fr. 9 + 2166(a)4A (Ox. Pap. xxi p. 122) 22. P. Oxy. 1231 fr. 12, 15 23. P. Oxy. 1231 fr. 14 24a. P. 22. 24.(a) Oxy. 1231 fr. 13 + 2166(a)7a (Ox. Pap. xxo p. 124) 26. P. Oxy. 1231 fr. 16 27. P. Oxy. 1231 fr. 50–54 + 2166(a)5 (Ox. Pap. xxi p. 123) 29. (6a) P. Oxy. 1231 fr. 19 + 2166(a)4B (Ox. Pap. xxi p. 122) 30. P. Oxy. 1231 fr. 56 + 2166(a)6A 31. »Longinus« de subl. 10. 1–3 (pp. 14s. Russel) + P.S.I. (v. fr. 213B) 32. Ap. Dyc. Pron. 144a (i 113 32. Schneider) 33. Ap. Dyc. Synt. 3. 247 (ii 350 Uhlig) 34. Eust. Il. 729. 20 35. Strab. 1. 2. 33 (i 60s. Kramer) 36. Et. Gen. (p. 31 Calame) 37. Et. Gen. (p. 36 Calame) 38. Ap. Dyc. Pron. 127a (i 100 Schneider) 39. Schol. Ar. Pax 1174 (p. 205 Dübner) 40. Ap. Dyc. Pron. 104c (i 81 Schneider) (v. inc. auct. 13) 41. Ap. Dyc. Pron. 124c (i 98 Schneider) 42. Schol. Pind. Pyth. 1. 10 (ii 10 Drachmann) 43. P. Oxy. 1232 fr. 1 col. i 5–9 44. P. Oxy. 1232 fr. 1 coll. ii, iii, fr. 2 + 2076 col. ii 44.A (= Alc. 304 L. - P) P. Fouad 239 45. Ap. Dyc. Pron. 119b (i 93 Schneider) 46. Hdn. π. μov. λξξ. β' 36 (ii 945 Lentz) 47. Max. Tyr. 18. 9 (p. 232 Hobein) 48. Iulian. Ep. 183 (p. 240s. Bidez-Cumont) 49. Heph. Ench. 7. 7 (p. 23 Consbruch) 50. Galen. 8. 16 (i 113 Marquardt) 51. Chrysipp. π. ἀποφ. 23 (S.V.F. ii 57 Arnim) 52. Hdn. π. μov. λξξ. α' 7 (ii 912 Lentz) 53. Schol. Theocr. 28 arg (p. 334 Wendel) 54. Poll. 20 124. (ii 227 Bethe) 55. Stob. 3. 4. 12 (iii 221s Wachsmuth-Hense) 56. Chrysipp. π. ἀποφ. 13 (S.V.F. ii 55 Arnim) 57. Athen. 21bc (i 46 Kaibel) 58. P. Oxy. 1787 fr. 1. 4–25, fr. 2. 1 + fr. nov. (Lobel Σ. μ. p. 26) 60. Halle 3 = P. Oxy. 1787 fr. 44 62. P. Oxy. 1787 fr. 3 col. ii 3–14 63. P. Oxy. 1787 fr. 3 col. ii 15–24 65. P. Oxy. 1787 fr. 4 67a. P. Oxy. 1787 fr. 5 68a. P. Oxy. 1787 fr. 7 + fr. nov. (Lobel Σ. μ. p. 32 + Ox. Pap. 21, 135) 70. P. Oxy. 1787 fr. 13 71. P. Oxy. 1787 fr. 13 + eiusdem pap. fr. (Ox. Pap. xxi 135) 73a. P. Oxy. 1787 fr. 11 81. Athen. 15. 674e (iii 491 Kaibel) (vv. 4–7) + P. Oxy. 1787 fr. 33 (vv. 1–5) 82a. Heph. Ench. 11. 5 (p. 36 Consbruch) 84. P. Oxy. 1787 fr. 37 + 41 85b. P. Oxy. 1787 fr. 38 86. P. Oxy. 1787 fr. postmodo repertum = 2166(d)I 88. P. Oxy. 2290 91. Heph. Ench. 11. 5 (vid. fr. 82) 92. P. Berol. 9722 fol. 1, Berliner Klassikertexte 5. 2 p. 12 + Diehl A.L.G.2 1. 4 p. 57s. 94. P. Berol. 9722 fol. 2, Berliner Klassikertexte 5.2 p. 12ss. + Lobel Σ. μ. p. 79 95. P. Berol. 9722 96. P. Berol. 9722 fol. 5, Berliner Klassikertexte 5. 2 p. 15ss. + Lobel Σ. μ. p. 80 98. P. Haun. 301 99. (= Alc. 103.A Voigt) P. Oxy. 2291 100. Poll. 7. 73 (ii 73 Bethe) 101. Athen. 9. 410e (ii 395 Kaibel) 101a. Demetr. Eloc. 142 (p. 33 Radermacher) = Alc. 347.(b) 102. Heph. Ench. 10. 5 (p. 34 Consbruch) 103. P. Oxy. 2294 103b. (Voigt) (= inc. auct. 26 L.-P) P. Oxy. 2308 104a. Demetr. Eloc. 141 (p. 33 Radermacher) 104b. Himer. Or. 46. 8 (p. 18 Colonna) 105a. Syrian. in Hermog. Id. 1. 2 (i 15 Rabe) 105b. Demetr. Eloc. 106 (p. 26 Radermacher) 106. Demetr. Eloc. 146 (p. 34 Radermacher) 107. Ap. Dyc. Coni. 490 (i 223 Schneider) 108. Himer. Or. 9. 19 (p. 84. Colonna) 109. Epim. Hom. (Anecd. Oxon. i 190 Cramer) 110. Heph. Ench. 7. 6 (p. 23 Consbruch) 111. Heph. Poem. 7. 1 (p. 70 Consbruch) 112. Heph. Ench. 15. 26 (p.55s. Consbruch) (π. ἀσυναρτηθτων) 113. D. H. Comp. 25 (vi 127s. Usener-Radermacher) 114. Demetr. Eloc. 140 (p. 33 Radermacher) 115. Heph. Ench. 7. 6 (p. 23 Consbruch) 116. Serv. in Verg. Gerog. 1.31 (iii 1,139s. Thilo-

Hagen) **117**. Heph. Ench. 4.2 (p. 13 Consbruch) **117a**. Hsch. E 85 117b. Mar. Plot. Sacerd. gramm. **117b**. iii 3 (vi 517 Keil) **118**. Hermog. Id. 2. 4 (p. 334 Rabe) **119**. Schl. Aristoph. Plut. 729 (p. 364 Dübner) **120**. Et. Mag. 118. 2. 43 **121**. Stob. Ecl. 4. 22. 112 (iv 543 Wachsmuth-Hense) (ὄτι ἐν τοῖς γάμοις τὰς τῶν συναπτομένων ἡλικίας χρῆ σκοπεῖν) **122**. Athen. 12. 554b (iii 223 Kaibel) **123**. Ammon. Diff. 75 (p. 19 Nickau) **124**. Heph. Ench. 15. 4 (p. 48 Consbruch) **125**. Schol. Aristoph. Thesm. 401 (p. 267 Dübner) **126**. Et. Gen. (p. 22 Calame) = Et. Mag. 250. 10s **127**. Heph. Ench. 15. 25 (p. 55 Consbruch) **128**. Heph. Ench. 9. 2 (p. 30 Consbruch) **129**. Ap. Dysc. Pron. 83bc (i66 Schneider) **130**. Heph. Ench. 7.7 (p. 23 Consbruch) **131**. Heph. Ench. 7.7 (v. ad fr. 130) **132**. Heph. Ench. 15.18 (p. 53s. Consbruch) **133**. Heph. Ench. 14.7 (p. 46 Consbruch) **134**. Heph. Ench. 12.4 (p. 39 Consbruch) **135**. Heph. Ench. 12.2 (p. 37s. Consbruch) **136**. Schol. Soph. El. 149 (p. 110 Papageorg.) **137**. Arist. Rhet. 1367a (p. 47 Römer) **138**. Athen. 13. 564d (iii 244 Kaibel) **139**. Philo (P. Oxy. 1356 fol. 4a 14ss. + Lobel Σ. μ. p. 55) **140**. Heph. Ench. 10.4 (p. 33 Consbruch) **141**. Athen. 10. 425d (ii 425 Kaibel) **142**. Athen. 13. 571d (iii 259s. Kaibel) **143**. Athen. 2. 54f (i 127s. Kaibel) **144**. Hdn. π. κλίσις. ὄνομα. (ap. Aldi Thes. Cornucop. 268v: v. Choerob. ii. lxx 43s. Hilgard) = cod. Voss. gr. 20 (Reitzenstein Gesch. Et. 367) **145**. Schol. Ap. Rhod. 1. 1123 (p. 99s. Wendel) **146**. Trypho Trop. 25 (Rhet. Gr. viii 760 Walz) **147**. Dio Chrys. 37.47 (ii 29 Arnim) **148**. Schol. Pind. Ol. 2. 96f (i 85s. Drachmann) **149**. Ap. Dysc. Pron. 126b (i 99 Schneider) **150**. Max. Tyr. 18. 9 (p. 232 Hobein) **151**. Et. Gen. (p.19 Calame) = Et. Mag. 117. 14ss **152**. Schol. Ap. Rhod. 1. 727 (p. 61 Wendel) **153**. Atil. Fort. Ars 28 (vi 301 Keil) (de metris Horatii) **154**. Heph. Ench. 11. 3 (p. 35 Consbruch) (π. ἰωνικοῦ τοῦ ἀπὸ μείζονος) **155**. Max. Tyr. 18. 9d (p. 231 Hobein) **156**. Demetr. Eloc. 161s (p. 37 Radermacher) **157**. Et. Gen. (p. 18 Calame) = Et. Mag. 174. 43ss **158**. Plut. de cohib. ira 456e (iii 167 Pohlenz-Sieveking) **159**. Max. Tyr. 18.9g (p. 232 Hobein) **160**. Athen. 13.571d (v. fr. 142) **161**. P. Bouriant 8.91ss (v. A. P. F. 10, 1932, p. 3) **162**. Choerob. in Theodos. (i 193 Hilgard) **163**. Iulian. Ep. 193 (p. 263 Bidez-Cumont) **164**. Ap. Dysc. Pron. 136b (i 107 Schneider) **165**. Ap. Dysc. Pron. 106a (ii 82 164. Schneider) **166**. Athen. 2. 57d (i 134 Kaibel) **167**. Athen. 2. 57d (v. fr. 166) **168a**. Zenob. 3. 3 (ii 58 Leutsch- 166. 167. Schneidewin) **168b**. (Voigt) (=fr. adesp. 976 P.M.G.) **168c**. (Voigt) (=fr. adesp. 964 P.M.G.) Demetr. Eloc. 164 (p. 37 Radermacher) **169**. Schol. Il. 14. 241 (ἐπισχοίης) (ii 46 Dindorf) **169a**. (Voigt) Hsch. A 1621 **170**. Strab. 13.1.68 (iii 62 Kramer) **171**. Phot. (p. 57 Reitzenstein) **172**. Max. Tyr. 18.9h (p. 232 Hobein) **173**. Choerob. in Theodos. (ii 331 Hilgard) **174**. Orion (3.12ss Sturz) **175**. Ap. Dysc. Adv. 596 (i 183 Schneider) **176**. Athen. 4. 182f (398 Kaibel) **177**. Poll. 7. 49 (ii 65 Bethe) **178**.=**168a**. **179**. Phrynich. Praep. Sophist. (p. 60 von Borries) **180**. Hsch. E 1750 (ii 56 Latte) **181**. Schol. Lond. in. Dion. Thrac. Art. 6 (p. 493 Hilgard) **182**. Schol. Il. 14. 241 (v. fr. 169) **183**. Porphy. ad Il. 2. 447 (i 41 Schrader) **184**. Choerob. in Theodos. Can. (i 270 Hilgard) **185**. Philostr. Imag. 2. 1 (ii341 Kayser) **186**. Io. Alex. τον. παρ. (p. 4 Dindorf) **187**. Epim. Hom. (Anecd. Oxon. i 278 Cramer) **188**. Max. Tyr. 18.9h (p232 Hobein) **189**. Phrynich. 272 (p. 89 Fischer) **190**. Schol. A Il. 3.219 (ἄνδρεϊ) (i 152 Dindorf) **191**. Poll. 6.107 (ii 31 Bethe) **192**. Poll. 6.98 (ii 28 Bethe).

Bibliografija

a) Tekst

1. Bergk, Theodor. 1923. *Poetae lyrici Graeci*. Leipzig: Teubner.
2. Campbell, D. A. 2002. *Greek Lyric*. London: Loeb Classical Library.
3. Dhiel, Ernst. 1936. *Anthologia lyrica Graeca*. Leipzig: Teubner.
4. Edmonds, J. M. 1958. *Lyra Graeca*. Harvard University Press.
5. Lobel, E. - Page, D. 1997. *Poetarum Lesbiorum Fragmenta*. Oxford: Clarendon Press.
6. Shickel, Joachim. *Sappho: Strophen und Verse*. Frankfurt a/M: Insel.

b) Dijalekt

1. Bechtel, Friedrich. 1921. *Die griechischen Dialekte*. Berlin: Weimannsches Buchhandlung.
2. Hamm, Eva-Maria. 1958. *Grammatik zu Sappho und Alkaios*. Berlin: Akademie-Verlag.
3. Meister, Richard 1882-89. *Die Griechischen Dialekte*. Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht.
4. Risch, Ernst. 1946. *Sprachliche Bemerkungen zu Alkaios*. *Museum Helveticum* 3, 253–6.
5. Schmitt, Rüdiger. 1991. *Einführung in die griechischen Dialekte*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
6. Thumb, Albert. 1939–59. *Handbuch der griechischen Dialekte*. Heidelberg: C. Winter.

c) Prijevodi

1. Dionizije, Sabadoš. 1956. *Grčko pjesništvo*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Ježić, S. - Krklec, G. *Antologija svjetske lirike*. Zagreb: Kultura.
3. Rac, Koloman. 1909. *Primjeri iz grčke književnosti u hrvatskom prijevodu*. Zagreb: Kraljevska vlada.
4. Rac, Koloman. 1916. *Antologija stare grčke lirike*. Zagreb: Matica hrvatska.
5. Senc, Stjepan. 1894. *Primjeri iz grčke književnosti u hrvatskom prijevodu*. Zagreb: Kraljevska vlada.
6. Smerdel, Toni. 1960. *Palatinska antologija*. Zagreb: autorova naklada.
7. Smerdel, Toni. 1961. *Sapfo: Lirika*. Beograd: Nolit.
8. Sovre, Anton. 1964. *Starogrška lirika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
9. Škiljan, Dubravko. 1971. *Iz grčke lirike*. Zagreb: autorova naklada.

ČETIRI KAVAFISOVE PJESME

Tijelo, sjeti se...

(*Θυμήσου, Σώμα...*)

Tijelo, sjeti se ne samo koliko si bilo voljeno,
ne samo kreveta u kojima si ležalo,
nego i onih želja koje su za tebe
otvoreno sjale u očima
i drhtale u glasu – no igrom slučaja nisu se ostvarile.

Sad, kad je sve to dio prošlosti,
čini se gotovo kao da si se tim željama predalo
– kako su sjale, sjeti se, u očima koje su te gledale,
kako su drhtale u glasu – za tebe, sjeti se, tijelo.

Sive oči

(*Γκριζα*)

Dok sam promatrao jedan polusivi opal,
sjetio sam se lijepih sivih očiju
koje sam bio vidio – ima tome 20 godina...

Mjesec dana smo bili zaljubljeni.
Zatim je otišao, mislim, u Smirnu,
da se tamo zaposli, i više se nismo vidjeli.

Ako je još živ, poružnile su sive oči;
ogrubjelo je lijepo lice.

O, sjećanje, ti ih čuvaj onakvima kakve su bile.
I, sjećanje, što god možeš od te moje ljubavi,
što god možeš vrati mi večeras.

U Sparti

(*Εν Σπάρτη*)

Nije znao kralj Kleomen, nije se usudio –
nije znao kako uputiti takvu riječ
vlastitoj majci: da Ptolemej
kao zalog njihovog dogovora traži
da i ona bude poslana u Egipat kao talac

– presramotna, ponižavajuća stvar.
Oklijevao bi kad god bi došao razgovarati s njom;
počeo bi govoriti, a zatim bi prestao.

No, izvanredna žena ga je razumjela
(već je bila čula neke glasine)
i ohrabrila ga da joj ispriča sve;
i rekla da, naravno, pristaje.
I zaista je bila vesela
što i pod stare dane
još uvijek može biti korisna Sparti.

A što se tiče poniženja – bila je ravnodušna.
Jedan lagidski skorojević svakako nije mogao
shvatiti Spartanski Duh kako valja;
stoga ni njegov zahtjev nije mogao
uistinu poniziti Presvijetlu Gospodaricu poput nje,
majke spartanskog kralja.

**Melankolija Jazona, Kleandrova sina,
pjesnika u Komageni 595. p. K.**

*(Μελαγχολία του Ιάσονος Κλεάνδρου,
ποιητού εν Κομμαγηνή 595 μ. Χ.)*

Starenje mojeg tijela i moje ljepote
rana je zadana strašnim nožem.
Nemam više snage da se suočim s tim.
U tebi tražim utjehu, Pjesnička Vještino,
ipak se ti razumiješ u lijekove;
pokušaje da se otupi bol kroz Maštu i Riječ.

Rana je to zadana strašnim nožem.
Donesi svoje lijekove, Pjesnička Vještino,
koji, barem nakratko, pomažu da se ne osjeti rana.

Petra Šoštarić

Kronika

VELJKO GORTAN
(1907. – 1985.)

O STOTOJ OBLJETNICI ROĐENJA

ZNANSTVENI SKUP

Zagreb, 4. – 5. svibnja 2007.
Vijećnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu

PROGRAM

Petak 4. svibnja 2007.

9 sati

Pozdravne riječi

MILJENKO JURKOVIĆ, dekan Filozofskog fakulteta
OLGA PERIĆ, pročelnica Odsjeka za klasičnu filologiju

Predsjedateljica Olga Perić

Vladimir Vratović
Veljko Gortan istraživač hrvatskog latinizma

Branimir Glavičić
Akademik Veljko Gortan kao tekstolog

Petar H. Ilievski
Udio profesora Veljka Gortana u časopisu »Živa antika«

Kajetan Gantar
Veljko Gortan i suradnja u organizaciji »Eirene«

Pavao Galić
Pedagogija profesora Gortana

12 sati

*Predstavljanje prigodnog izdanja o Veljku
Gortanu i otvaranje izložbe njegovih radova
u seminaru A-208*

14 sati

Predsjedatelj Darko Novaković

Olga Perić

Veljko Gortan i hrvatska medievistika

Bruna Kuntić Makvić

Metodologija rada na identificiranju izvora i literature u djelima hrvatskih latinista – primjer Gortanova rada na Govoru Vinka Pribojevića

Mate Križman

Nešto napomena o prikazima morfosintakse participia u našim školskim gramatikama – na primjeru Gortanove i Musić-Majnarićeve gramatike

Zlatko Šešelj

Gortanova »Gramatika« i pouka latinskog jezika

Stipe Botica

Prinos profesora Gortana ediciji »Pet stoljeća hrvatske književnosti«

Subota 5. svibnja

9 sati

Predsjedatelj Mate Križman

Marina Bricko

Nikarhov skoptički epigram

Milenko Lončar

Zamjenica »isti« kao stilsko obilježje autora dalmatinskih poglavlja Porfirogenetova »De administrando imperio«

Nino Zubović

Novo ruho Kalijina natpisa – primjer digitalizacije antičkog epigrafskog spomenika

Emilio Marin

Natpisi ne pokazuju da bi Dalmacija bila ustupljena Istočnorimskom carstvu 437. godine

Mirjana Matijević Sokol

O natpisu Višeslavove krstionice

Stanka

11 sati

Predsjedava Damir Salopek

Vladimir Rezar

Antička mitologija u Benešinu epu »De morte Christi«

Gorana Stepanić

Đurđevićev latinski sonet i tradicija latinskih soneta

Darko Novaković

Epilij i protuepilij o obiteljskom skandalu: »De casibus domus atque familiae suae carmen allegoricum« Vladislava Gučetića (1679-1746)

Irena Bratičević

Hendecasyllaba Rajmunda Kunića

Neven Jovanović

Aenigmata Symposii – Varia Dalmatica

Organizacijski odbor

Olga Perić

Darko Novaković

Damir Salopek

DRŽAVNI SEMINAR ZA STRUČNO USAVRŠAVANJE PROFESORA KLASIČNIH JEZIKA

Zagreb, 27. listopada 2007.
Klasična gimnazija, Križanićeva 4a

Organizatori: Agencija za odgoj i obrazovanje
Klasična gimnazija u Zagrebu
Hrvatsko društvo klasičnih filologa

Naziv: **Metodika nastave klasičnih jezika**

Redni broj: 130

Teme: Projektna i terenska nastava
Vanjsko vrednovanje

PROGRAM

Pozdravni govori:

Anđelka Dukat, prof. savjet. savjetnica za klasične jezike Agencije
za odgoj i obrazovanje
Vesna Lopina, prof. predsjednica Hrvatskog društva
klasičnih filologa

Izlaganja:

09:00 – 09:30 Jadranka Bagarić:
*Latinski jezik Đura Baglivija kao predložak za
uvježbavanje latinske normativne gramatike*

09:30 – 10:00 Anđelka Dukat, Ivana Jelić, Inga Fröbe Naprta:
Državna matura i nacionalni ispiti

10:00 – 10:10 *Cantica – glazbeni program na latinskom jeziku
učenika Klasične gimnazije (pripremila Kornelija Pavlić)*

10:10 – 10:30 Ivan Bekavac Basić:
Marginalia discipulorum scholastica

- 10:30 – 11:00 Dubravka Matković:
Terenska nastava
- 11:00 – 11:30 STANKA
- 11:30 – 12:15 Tomislav Reškovac:
Projektna nastava
- 12:15 – 12:45 Boško Gojević:
Dijagnoze – latinski ili hrvatski?
- 12:45 – 13:15 Angela Crnobrnja, Marija Sušac, Olga Horvat,
Ira Potočnik-Čižić, Helena Podvorac:
*Izlaganje o međunarodnom kongresu »Humanitas«
u Napulju*
- 13:15 – 13:30 Diskusija
Zaključci
Podjela potvrda
Završetak seminara
- 13:30 – 14:30 Sastanak Županijskih voditelja sa savjetnicom A. Dukat

*Natjecanja iz
klasičnih jezika*

ŽUPANIJSKO NATJECANJE U POZNAVANJU KLASIČNIH JEZIKA

8. ožujka 2007.

TESTOVI S RJEŠENJIMA

KATEGORIJA: LATINSKI I GRČKI JEZIK ZA OSNOVNE ŠKOLE

PRIJEVOD

Prevedi zadani tekst.

Podcrtane riječi nalaze se u komentaru.

a) Latinski jezik

Ubi satis eruditi sunt, avolavere. Laetus Daedalus: »Ecce«, inquit, »frustra, tyranne, nos custodivisti. Equidem servitium finivi.« Mox autem gaudium eius et superbia finiuntur. Quam saepe filium monuerat ceram aestu molliri! Quam saepe monuerat, ne Phoebō fervido appropinquaret! Utinam ille oboedivisset! Iam puer in altum caelum evolat, iam vincula molliuntur, iam: »Pater, ades«, auditur, »pater, subveni!«. Iam in fluctus praecipitat, iam undis hauritur, iam haustus est. Maestus deinde filium mortuum sepelivit in insula, quae ex sepulto vocatur Icaria.

Komentar:

avolavere = avolaverunt; quam = kako; aestus, us, m. = vrućina

b) Grčki jezik

»Οἱ σύμμαχοι τὰ πλοῖα πρὸς τὸν Ἴσθμὸν ἄγειν βούλονται. Ἀλλὰ μὴ ἔλπιζε αὐτοὺς ἐκεῖ κοινῇ στρατεύσεσθαι· μάλλον ἕκαστος ἰδίᾳ σωτηρίαν θηρεύσει καὶ οἴκαδε πορεύσεται. Οὕτως δ' αὐτοὶ τὴν Ἑλλάδα ἀβουλίᾳ καταλύσομεν. Οὐδαμῶς γάρ, εἰ μὴ κοινῇ, ἱκανοὶ ἐσόμεθα τὴν τῶν πολέμιων ἐφορμὴν παῦσαι. Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι κύριοι ἔσονται, ὑμεῖς δὲ δακρύσετε καὶ τοὺς θεοὺς μάρτην ἱκετεύσετε. Ὁ γὰρ ἄθλος ἡμῖν περὶ τῆς ἐλευθερίας ἔσται.«

Komentar:

ἐλπιζε αὐτοὺς... στρατεύσεσθαι = akuzativ s infinitivom; κοινῇ = zajedno; ἰδίᾳ = za sebe; θηρεύσει – oblik od θηρεύω = tražiti; ἀβουλίᾳ = zbog neodlučnosti; εἰ μὴ κοινῇ = ako nismo zajedno

GRAMATIKA

a) Latinski jezik

1. Predikate u navedenoj rečenici prebaci u futur pazeći na redoslijed radnje u glavnoj i zavisnoj rečenici.

Ubi satis eruditi sunt, avolavere.

2. Predikat glavne rečenice u navedenoj zavisno složenoj rečenici prebaci u glavno vrijeme i prema pravilima o slaganju vremena ispravno napiši zavisnu rečenicu.

Quam saepe monuerat, ne Phoebos fervido appropinquaret!

3. Odredi vrstu konjunktiva u navedenoj rečenici.

Utinam ille oboedivisset!

4. Navedenim primjerima iz teksta promijeni broj.

- a) *gaudium eius*
- b) *ades*
- c) *servitium finivi*
- d) *pater, subveni*

5. Navedenim glagolima promijeni način tako da ostanu u istom licu, broju, vremenu i stanju.

- a) *oboedivisset*
- b) *vocatur*

b) Grčki jezik

1. Navedene glagole stavi u tražena vremena u istom licu, broju, načinu i stanju.

a) ἄξεις	prezent	imperpekt
b) πορεύεται	imperpekt	futur

2. Navedene sintagme stavi u tražene padeže.

a) οἱ Πέρσαι κύριοι		
g. sg.	v. sg.	a. pl.
b) τὰ πλοῖα πάντα		
g. sg.	v. sg.	n. pl.

3. Promijeni broj svim sklonjivim riječima u navedenom izrazu.

τὴν τῶν πολεμίων ἐφορμὴν

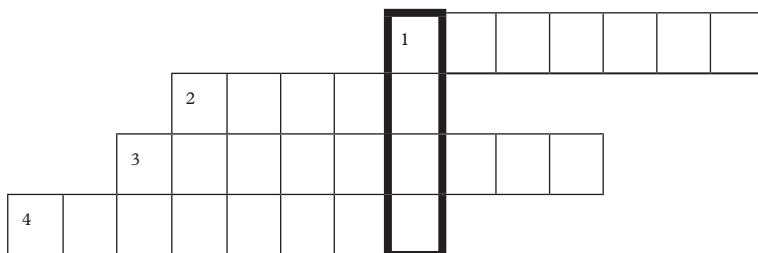
4. Dekliniraj osobnu zamjenicu za 2. lice plurala.

CIVILIZACIJA

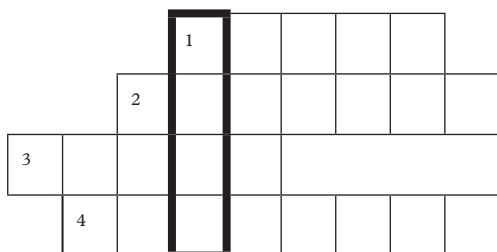
1. Ispuni križaljke tako da navedeš imena traženih bogova i božica na latinskom i grčkom jeziku pazeći pritom da grčka imena napišeš velikim slovima (kod diftonga svaki vokal upiši u posebnu kućicu). U označenom polju dobit ćeš ime jednoga boga na lat. i na grč. jeziku

- 1 božica mudrosti, rata, zaštitnica pravnog poretka i umjetnosti
- 2 božica lova i mjeseca, Apolonova sestra
- 3 glasnik bogova i pratilac mrtvih u podzemni svijet, bog trgovaca, hodočasnika i putnika
- 4 bog mora i prekomorske trgovine

latinski

grčki (velika slova)

2. Navedi čega je zaštitnik bog koji je rješenje križaljki iz zadatka br. 1.
3. Koja je najpoznatija građevina koju je sagradio Dedal?

RJEŠENJA

PRIJEVOD

a) Latinski jezik

Kada su se dovoljno poučili/bili poučeni,	1
odletjeli su.	1
Veseo Dedal reče:	1
»Evo, uzalud si nas, tiranine, utamničio/držao u zatvoru.	1
Ja sam doista završio ropstvo.«	1
Ali ubrzo/uskoro njegova radost	1
i oholost završavaju.	1
Kako je često opomenuo sina	1
da se vosak omekšava/topi na vrućini!	1
Kako je često opomenuo	1
da se ne približava užarenom/vrućem Febu!	1
Kamo sreće da je on poslušao!	1
Dječak već leti u visoko nebo/visinu,	1
već se omekšavaju uzice/spone otapaju,	1
već se čuje	1
»Oče, dodi!«	1
»Oče, pomози/priteci u pomoć!«	1
Već se strmoglavljuje u valove,	1
već ga grabe valovi/već je grabljen od valova,	1
već je ugrabljen.	1
Tužan je zatim pokopao mrtvog sina na otoku	1
koji je/se prema pokopanom nazvan/zove Ikarija.	1

b) Grčki jezik

»Saveznici žele	1
voditi lađe prema Istmu.	1
Ali ne nadaj se	1
da će se oni ondje zajedno boriti.	1
Više će svaki pojedini za sebe tražiti spas	1
i otići će kući.	1
Tako ćemo mi sami zbog neodlučnosti uništiti Grčku.	1
Jer naime nećemo biti dosta jaki (spremni), ako nismo zajedno,	1
zaustaviti navalu neprijatelja.	1
Perzijanci će biti gospodari,	1
a vi ćete plakati	1
i uzalud ponizno moliti bogove.	1
Bit će (ostat će) nam borba za slobodu.	1

Prijevod: 35 bodova

GRAMATIKA

a) Latinski jezik

1. eruditi erunt, avolabunt 2
2. monet (monebit, monuerit), appropinquet 2
3. optativni ili željni konjunktiv 1
4. a) gaudia eorum, b) adeste, c) servitia finivimus, d) patres, subvenite 4
5. a) oboediverat, b) vocetur 2

b) Grčki jezik

1. a) ἄγεις, ἦγες; b) ἐπορεύετο, πορεύεται 4
2. a) τοῦ Πέρσου κύριου, ᾧ Πέρσα κύριε, τοὺς Πέρσας κυρίουσ
b) τοῦ πλοίου παντός, ᾧ πλοῖον πᾶν, τὰ πλοῖα πάντα 3
3. τὰς τοῦ πολεμίου ἐφορμάς 1
4. ὑμεῖς, ὑμῶν, ὑμῖν, ὑμᾶς 1

Gramatika: 23 boda

CIVILIZACIJA

1. 1. MINERVA, 2. DIANA, 3. MERCURIUS, 4. NEPTUNUS,
rješenje križaljke: MARS 4
1. ΑΘΗΝΑ(Η), 2. ΑΡΤΕΜΙΣ, 3. ΕΡΜΗΣ, 4. ΠΟΣΕΙΔΩΝ,
rješenje križaljke: ΑΡΗΣ 4
2. Bog rata. 1
3. Labirint. 1

Civilizacija: 10 bodova

Ukupno: 68 bodova

KATEGORIJA: OPĆE GIMNAZIJE

PRIJEVOD

Prevedi zadani tekst.

Riječi označene brojkom nalaze se u komentaru.

Postquam Claudius febrī an insidiis oppressus est, cum¹ imperium tres atque viginti, aevi octogesimum unum annos egisset, Gaius Caesar cognomento Caligula ab omnibus imperator deligitur. Erat Claudio maior gratiā parentibusque. Namque per filiam suam proavus ei Augustus erat, genere materno Agrippa et Drusus, Germanici pater, avi erant. Qua de causa² nitebantur omnes casum³ tam illustris familiae lenire adolescentuli spe⁴, quia natus in exercitu erat et legionibus carus acceptusque habebatur. Similem fore⁵ suis credebant.

Denique nactus⁶ potestatem, ut⁷ talia ingenia solent, tempus cum populo, inter patres⁸, cum militibus gessit; et cum⁹ delata aliqua coniuratio est negavit convenisse in¹⁰ eum. Sed multos cecidit innocentes et beluae ingenium exseruit¹¹; multiplicique clade orbem terrarum foedabat. Indigno modo vitae habitus¹² deorum illudebat; ob incestum se Iovi parem esse¹³ proclamavit.

Komentar:

¹ cum = kad/nakon što

² qua de causa = stoga/zato

³ casus, us, m. = nesreća

⁴ spe (poveži s adolescentuli) = prevedi: nadom u

⁵ fore = futurum esse

⁶ nactus = nanciscor 3. nactus/nactus sum = domoći se, prevedi gl. pril. na -vši

⁷ ut = kako, kao što

⁸ patres = senatores

⁹ cum = kad

¹⁰ in = protiv

¹¹ exseruit = pokazao je

¹² habitus, us, m. = običaj

¹³ par esse (+ dat) = biti jednak

GRAMATIKA

1. Sljedeće riječi pronađi u tekstu i odredi im službu u rečenici.
 - a) *cognomento*
 - b) *legionibus*
 - c) *habitus*
2. Sljedećim sintagmama iz teksta promijeni broj.
 - a) *qua de causa*
 - b) *talia ingenia*
3. Napiši ostale stupnjeve sljedećih pridjeva iz teksta u istom rodu, broju i padežu.
 - a) *maior*
 - b) *illustris*
 - c) *innocentes*
4. Riješi matematičke zadatke. Rješenja izrazi rimskim brojkama.
 - a) LXXXI – XXIII =
 - b) XXXI + XV =
5. Prijedlozima iz teksta pridruži odgovarajući oblik imenice u zagradi.
 - a) *cum* _____ (*pater, tris, m.*)
 - b) *inter* _____ (*coniurati, orum, m.*)
6. Sljedećim glagolskim oblicima promijeni način, a zadrži isto lice, broj, vrijeme i stanje.
 - a) *est*
 - b) *egisset*
 - c) *nitebantur*

CIVILIZACIJA

1. Poveži dijelove poslovice i prevedi ih (samo je pet točnih odgovora).

A	<i>Verba volant</i>	1	<i>malus finis</i>
B	<i>Nulla dies</i>	2	<i>ad astra</i>
C	<i>Mali principii</i>	3	<i>scripta manent</i>
D	<i>Inter arma</i>	4	<i>consentire videtur</i>

E	<i>Qui tacet</i>	5	<i>consultori pessima res</i>
		6	<i>silent Musae</i>
		7	<i>sine linea</i>

Uz broj upiši odgovarajuće slovo i prijevod izreke.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

RJEŠENJA

PRIJEVOD

Pošto je Klaudije oboren	1
vrućicom ili zasjedom/zavjerom,	1
Nakon što/kad je proveo 23 godine vladavine,	1
(i) 81 godinu života,	1
od svih je za cara izabran	1
Gaj Cezar, nadimkom Kaligula.	1
Bio je veći od Klaudija	1
po ugledu/utjecaju i roditeljima.	1
Naime, po svojoj je kćeri	1
njemu pradjed bio August,	1
a po majčinskom rodu	1
Agripa i Druz, Germanikov otac,	1
bili su mu djedovi.	1
Stoga/zato su se svi trudili	1
nesreću tako ugledne obitelji	1
ublažiti nadom u mladića,	1
jer je bio rođen među vojskom,	1
a smatralo se da je i drag i prihvatljiv legijama.	1
Vjerovali su	1
da će biti sličan svojim.	1
Domogavši se napokon moći,	1
kako takvi umovi običavaju,	1
provodio je vrijeme s narodom, među senatorima, s vojnicima;	1
i kada je bila dojavljena neka urota	1
zanimkao je	1
da se sastala protiv njega.	1
Ali, poklao je mnoge nevine	1
i pokazao je duh zvijeri/nemani;	1
i mnogostrukim je ubojstvima kaljao svijet.	1
Sramotnim načinom života	1

ismijavao je običaje bogova	1
i proglasio je	1
da je zbog rodoskvrnuća sličan Jupiteru	1

Prijevod: 33 boda

GRAMATIKA

1. a) cognomento, priložna oznaka	1
b) legionibus, indirektni objekt	1
c) habitus, direktni objekt	1
2. a) qua de causa, quibus de causis	1
b) talia ingenia, tale ingenium	1
3. a) magnus, maximus	1
b) illustrioris, illustrisimae	1
c) innocentiores, innocentissimos	1
4. LVIII	1
XLVI	1
5. cum patre	1
inter coniuratos	1
6. sit	1
egerat	1
niterentur	1

Gramatika: 15

CIVILIZACIJA

A – 3 Riječi lete, napisano ostaje.	1
B – 7 Nijedan dan bez crte/poteza.	1
C – 1 Loš početak lošeg završetka. (Loš početak ima loš završetak.)	1
D – 6 Među oružjem Muze šute.	1
E – 4 Tko šuti, čini se da se slaže. (Čini se da se slaže onaj koji šuti.)	1

Civilizacija: 5 bodova

Ukupno: 53 boda

KATEGORIJA: SREDNJE ZDRAVSTVENE ŠKOLE

PRIJEVOD

Prevedi zadani tekst.

Corpus humanum quattuor membra habet: duo brachia et duo crura. Bracchium membrum est et crus membrum est. In brachio est manus, in crure pes. Duae manus et duo pedes in corpore humano sunt. In corpore unum caput est. In capite sunt oculi et aures, nasus et os. Super fronte crinis est. Crinis virorum non tam longus est quam crinis feminarum. Supra oculos frons est. In oculis genae sunt. Post frontem est cerebrum.

GRAMATIKA

1. Sljedeće stihove dopuni ponuđenim riječima pazeći na smisao, odgovarajući padež, rod i broj. (*medicus, esse*)

*Nuper erat _____, nunc _____ vespillo Diaulus:
Quod vespillo facit, fecerat et medicus.*

(Marcijal, I, 48)

2. Zaokruži slovo ispred rečenica koje su gramatički ispravno napisane.

- A *Aegrotus remedium laudabit.*
B *Magister discipulae librum medicum praebent.*
C *Aegrota curanda est.*

3. Riječi u zagradama stavi u odgovarajući rod, broj i padež, tako da rečenica bude gramatički ispravna.

Partes _____ (corpus) sunt _____ (tres): caput, truncus, membra. Membra etiam _____ (artus) sive extremitates appellantur.

Pars _____ (caput) cranium est. Cranium _____ (crinis, pl.) ornatur. In cavo _____ (cranium) cerebrum est. _____ (pars) anterior _____ (caput) facies est.

4. Dopuni rečenice odgovarajućim oblikom zamjenice navedene u zagradi (pazi na padež, rod i broj).

a) *Magistra _____ (ego) interrogat.*

- b) _____ (*iste*) *amici librum* _____ (*meus*) *legunt*.
 c) _____ (*ille*) *aegroti* _____ (*hic*) *medicum laudant*.

5. Glagole u zagradama stavi u odgovarajući oblik indikativa.

- a) *Aegroti in clinicam* _____. (*ire*, prezent)
 b) *Medicus morbos* _____. (*cognoscere*, perfekt aktivni)
 c) *Aegrotae* _____. (*curare*, perfekt pasivni)
 d) *Puer sanus* _____. (*esse*, prezent)
 e) *Bonus liber* _____ (*delectare*, futur I aktivni) *vos et*
 _____ (*docere*, futur I aktivni).

STRUČNI VOKABULAR I CIVILIZACIJA

1. U sljedećim rečenicama nedostaju nazivi za pojedine dijelove tijela. Dopuni ih odgovarajućim nazivom pazeći na padež i broj (navedena su početna slova traženih riječi, te broj slova svake riječi).

*Collum c_____ t_____ iungit. Partes t_____ sunt: p_____,
 venter sive a _____, d_____.*

2. Prevedi sljedeće izraze.

- a) *per os*
 b) *intra venas*
 c) *iniectio subcutanea*
 d) *per vaginam*
 e) *radix nasi*
 f) *remedia separanda*
 g) *sub lingua*
 h) *ad usum externum*
 i) *ad miscendum*

3. Objasni o kakvoj se upali radi.

- a) faringitis = upala _____
 b) bronhitis = upala _____
 c) gastroenteritis = upala _____

4. Objasni što znače navedene riječi.

- a) onkologija = _____
 b) dermatitis = _____
 c) nefrologija = _____

5. Kako glasi Celzovo ime na latinskom?

RJEŠENJA

PRIJEVOD

Ljudsko tijelo	1
ima četiri uda:	1
dvije ruke	1
i dvije noge.	1
Ruka je ud	1
i noga je ud.	1
Na ruci	1
je šaka	1
(a) na nozi stopalo.	1
Dvije šake	1
i dva stopala	1
nalaze se/jesu na ljudskom tijelu.	1
Na tijelu	1
je jedna glava,	1
Na glavi su	1
oči i uši,	1
nos i usta.	1
Iznad čela	1
je kosa.	1
Kosa muškaraca/Muška kosa	1
nije tako duga	1
kao kosa žena/ženska kosa.	1
Iznad/Povrh očiju	1
je čelo.	1
U očima	1
su zjenice.	1
Iza čela	1
je mozak.	1

Prijevod: 28 bodova

GRAMATIKA

1. medicus, est	2
2. A, C (napomena: bod nose oba točna odgovora, nema ½ boda)	1
3. corporis, tres; artus; capitis; crinibus; cranii; pars, capitis	8
4. a) me, b) isti, meum, c) illi, hunc	5
5. a) eunt, b) cognovit, c) curatae sunt, d) est, e) delectabit, docebit	6

Gramatika: 22 boda

STRUČNI VOKABULAR I CIVILIZACIJA

1.	caput, trunco; trunci, pectus, abdomen, dorsum	6
2.	a) kroz usta, b) u vene, c) injekcija koja se daje pod kožu, d) kroz rođnicu, e) korijen nosa, f) ljekovita sredstva koja treba odvojeno držati, g) ispod jezika, h) za vanjsku upotrebu, i) za miješanje	9
3.	a) ždrijela, b) sluznice bronha, c) želuca i crijeva.	3
4.	a) nauka o oteklinama, tumorima, b) upala kože, c) nauka koja se bavi bolestima bubrega	3
5.	Aulus Cornelius Celsus	1

Stručni vokabular i civilizacija: 22 boda

Ukupno: 72 boda

KATEGORIJA: LATINSKI JEZIK ZA KLASIČNE GIMNAZIJE

PRIJEVOD

Prevedi zadani tekst.

Riječi označene brojkom nalaze se u komentaru.

M. T. Cicero, *De oratore*

Jedan od sudionika rasprave kritizira neke postupke grčkih retora, osobito kada poučavaju o stvarima u kojima sami nemaju iskustva. Kao primjer navodi događaj iz života slavnoga punskoga vojskovođe Hanibala. Poražen od Rimljana u Drugom punskom ratu, sklonio se kod Antioha, sirijskoga kralja, gdje je na poziv domaćina prisustvovao izlaganju filozofa Formiona.

Nec mihi opus est¹ Graeco aliquo doctore, qui mihi pervulgata praecepta decantet², cum³ ipse numquam forum⁴, numquam ullum iudicium aspexerit, ut Peripateticus ille Phormio. Cum Hannibal Carthagine expulsus Ephesum ad Antiochum venisset exsul proque eo, quod⁵ eius nomen erat magnā apud omnes gloriā, invitatus esset ab hospitibus suis, ut eum, quem dixi, audiret; locutus esse dicitur homo copiosus aliquot horas de imperatoris officio et de omni re militari⁶.

Tum, cum ceteri, qui illum audiverant, vehementer essent delectati⁷, quaerebant ab Hannibale, quidnam⁸ ipse de illo philosopho iudicaret: hic Poenus non optime Graece, sed tamen libere respondisse fertur, multos se deliros senes saepe vidisse, sed qui magis quam Phormio deliraret vidisse neminem. Neque me hercule⁹ iniuriā; quid¹⁰ enim aut adrogantius aut loquacius fieri potuit quam Hannibali, qui tot annis de imperio cum populo Romano, omnium gentium victore, certavisset, Graecum hominem, qui numquam hostem, numquam castra vidisset, praecepta de re militari dare? Hoc mihi¹¹ facere omnes isti, qui de arte dicendi praecipiant¹², videntur; quod enim ipsi experti non sunt, id docent ceteros.

Komentar:

¹opus est – treba

²decanto, l. – pričati o

³cum – cum concessivum

⁴forum, i, n. – sud

⁵proque eo, quod – i budućí da

⁶de omni re militari – o vojništvu uopće

⁷delecto, l. (u pasivu) – biti oduševljen

⁸quidnam – što (li)

⁹me hercule – tako mi Herkula! (doista!)

¹⁰ Poredaj: quid enim... fieri potuit quam Graecum hominem, qui numquam... muneris attigisset, ...praecepta de re militari dare Hannibali, qui tot... victore certavisset

¹¹ Poveži: mihi... videntur

¹² praecipio, 3. – savjetovati

ZADACI

1. Prepoznavaj i objasni sintaktički (sintaksa padeža!) oblike *Carthagine* i *Ephesum*.
2. Nađi u tekstu sva tri nominativa s infinitivom (navedi glavni glagol, nominativ i infinitiv).
3. Gdje je i koje godine Hanibal poražen?
4. Navedi još dva Ciceronova retorička djela na hrvatskom i latinskom.

RJEŠENJA

PRIJEVOD

I ne treba mi nekakav grčki učitelj	1
da mi priča o veoma poznatim pravilima,	1
iako sâm nije nikada vidio sud, nikada nijednu parnicu	1
kao onaj peripatetičar Formion.	1
Kad je Hanibal protjeran iz Kartage kao	
prognanik došao u Efez k Antiohu,	2
i budući da njegovo ime bijaše/bilo je kod svih u velikoj slavi,	1
bio je pozvan od svojih domaćina	1
da onoga, kojeg sam spomenuo, poslušaj;	1
priča se da je rječiti čovjek govorio	1
nekoliko sati o dužnosti zapovjednika i vojništvu uopće.	1
Tad, kad su ostali, koji su ga bili slušali	1
bili silno oduševljeni,	1
pitali su Hanibala	1
što li sâm misli o onom filozofu:	1
priča se da je ovaj Punjanin odgovorio	1
ne najbolje grčki/na grčkom, ali ipak iskreno	1

da je on često vidio mnoge bezumne starce,	1
ali da nije vidio nikoga tko bi buncao više od Formiona.	1
I doista s punim pravom;	1
što je naime moglo biti ili drskije ili brbljavije	1
nego da čovjek Grk	1
koji nikada nije vidio neprijatelja, nikada tabor,	1
daje savjete o vojništvu Hanibalu,	1
koji se tolike godine borio za vlast s rimskim narodom,	
pobjednikom nad svim narodima.	1
Čini mi se da to rade svi oni	1
koji o govorničkoj vještini savjetuju,	1
u onome, naime, što sami nisu iskusili,	1
to/u tome poučavaju druge.	1

Prijevod: 29 bodova

ZADACI

1. Carthagine = ablativ odvajanja	1
Ephesum = akuzativ cilja	1
2. homo copiosus locutus esse dicitur	1
hic Poenus respondisse fertur	1
isti facere (mihi) videntur	1
3. Kod Zame, 202. pr. Kr.	1
4. Brut (Brutus)	1
O najboljoj vrsti govornika (De optimo genere oratorum)	1

Zadaci: 8 bodova

Ukupno: 37 bodova

KATEGORIJA: GRČKI JEZIK ZA KLASIČNE GIMNAZIJE

PRIJEVOD

Prevedi zadani tekst.

Riječi označene brojkom nalaze se u komentaru.

Herodot, *Povijesti*, IX

Nakon perzijskoga poraza kod Salamine, perzijski vojskovođa Mardonije potiče Perzijance, još uvijek neporažene na kopnu, da se sukobe s Grcima. Ohrabruje ih drevnim proročanstvom koje navješćuje perzijsku pobjedu. Herodot, autor ovih redaka, vidi to proročanstvo u drugom svjetlu.

Μεταπεμψάμενος ὁ Μαρδόνιος τοὺς ταξιάρχους τῶν τελέων καὶ τῶν μετ' ἑωυτοῦ ἐόντων¹ Ἑλλήνων τοὺς στρατηγοὺς εἰρώτα εἶ τι εἶδεῖεν λόγιον περὶ Περσέων ὡς διαφθερέονται² ἐν τῇ Ἑλλάδι. Σιγόντων δὲ τῶν ἐπικλήτων αὐτός γε Μαρδόνιος ἔλεγε· Ἐπεὶ τοίνυν ὑμεῖς ἢ ἴστε οὐδέν, ἢ οὐ τολμᾶτε λέγειν, ἀλλ' ἐγὼ ἐρέω ὡς³ εὖ ἐπίσταμαι. Ἔστι λόγιον ὡς χρεόν ἐστι Πέρσας ἀπικομένους⁴ ἐς τὴν Ἑλλάδα διαρπάσαι τὸ ἱρὸν⁵ τὸ ἐν Δελφοῖσι, μετὰ τὴν διαρπαγὴν ἀπολέσθαι πάντας. Ἡμεῖς τοίνυν αὐτὸ τοῦτο ἐπιστάμενοι οὔτε ἴμεν ἐπὶ τὸ ἱρὸν τοῦτο οὔτε ἐπιχειρήσομεν διαπράξειν, ταύτης τε εἵνεκα τῆς αἰτίας⁶ οὐκ ἀπολεόμεθα. Ἦδεσθε τοῦδε εἵνεκα ὡς⁷ περιεσομένους ἡμέας Ἑλλήνων.

Τοῦτον δ' ἔγωγε τὸν χρησμόν, τὸν Μαρδόνιος εἶπε ἐς Πέρσας ἔχειν⁸, ἐς Ἰλλυρίουσ οἶδα πεποιημένον ἀλλ' οὐκ ἐς Πέρσας⁹.

Komentar:

Vodi računa o tome da je tekst u jonskom dijalektu! (Čuvaju se i nestegnuti oblici.)

¹ τῶν μετ' ἑωυτοῦ ἐόντων = koji su bili s njim

² ὡς διαφθερέονται – prevedi izričnom rečenicom

³ ὡς = jer

⁴ ἀπικομένους = ἀφικομένους

⁵ τὸ ἱρὸν = svetište

⁶ τῆς αἰτίας = τῆς αἰτίας

⁷ ὡς = jer

⁸ ...τὸν Μαρδόνιος εἶπε ἐς Πέρσας ἔχειν,... = ...za koje je Mardonije rekao da se odnosi na Perzijance,...

⁹ poredaj τὸν χρησμόν,... ἐς Ἰλλυρίουσ πεποιημένον ἀλλ' οὐκ ἐς Πέρσας

ZADACI

1. Odredi gramatički oblik sljedećim glagolima.
 - a) *εἰρώτα*
 - b) *τολμᾶτε*
 - c) *ἀπολέσθαι*
2. Navedi naziv sljedeće konstrukcije.

σιγώντων δὲ τῶν ἐπικλήτων
3. Na koja četiri načina Herodot bira podatke za pisanje svojih *Ἱστορίαι*? (Napiši na hrvatskom.)
4. Kako je Ciceron nazvao Herodota? (Napiši na latinskom.)

RJEŠENJA

PRIJEVOD

Mardonije pozvavši k sebi	1
zapovjednike četa	1
i grčke vođe	1
koji su bili s njim,	1
pitao je znaju li za neko	1
proročanstvo o Perzijancima	1
da će poginuti/stradati u Grčkoj.	1
Budući da su pozvani (vijećnici) šutjeli,	1
sam Mardonije je rekao:	1
»Dakle, budući da vi ili ne znate ništa,	1
ili se ne usuđujete reći,	1
reći ću ja	1
jer dobro znam.	1
Postoji proročanstvo da je nužno	1
da Perzijanci koji su stigli u Grčku,	1
unište svetište u Delfima,	1
(pa da) nakon pljačke svi poginu.	1
Budući da mi upravo to znamo,	1
nećemo niti ići u to svetište,	1
niti ćemo nastojati uništiti (ga)	1
i zbog toga razloga nećemo poginuti.	1
Zato uživajte/radujte se	1
jer ćemo mi nadvladati Grke.«	1
Ja znam da je	1

to proročanstvo,	1
za koje je Mardonije rekao da se odnosi na Perzijance,	1
načinjeno/prorečeno za Ilire, a ne za Perzijance.	1

Prijevod: 27 bodova

ZADACI

1. a) 3. l. sg. imperfekta akt.	1
b) 2. l. pl. ind. prez. akt.	1
c) infinitiv aorista med.	1
2. genitiv apsolutni	1
3. što je sam vidio,	1
što je sam čuo,	1
što je od drugih doznao,	1
što je po svom mišljenju smatrao istinitim	1
4. Pater historiae	1

Zadaci: 9 bodova

Ukupno: 36 bodova

DRŽAVNO NATJECANJE U POZNAVANJU KLASIČNIH JEZIKA

Dubrovnik, 25. – 28. travnja 2007.

TESTOVI S RJEŠENJIMA

KATEGORIJA: LATINSKI I GRČKI JEZIK ZA OSNOVNE ŠKOLE

PRIJEVOD

Prevedi zadani tekst.

Podcrtane riječi nalaze se u komentaru.

a) Latinski jezik

Proculus Iulus, ut traditur, in contionem prodit. »Quirites,« inquit »Romulus parens urbis huius, mihi obviam venit. Cum perfusus horrore venerabundus adstissem, 'Abi, nuntia' inquit 'Romanis caelestes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum sit. Ita posteris tradite nullas opes humanas armis Romanis resistere posse.'« Mirum, quantum illi viro nuntianti haec fides fuerit et quantum desiderium Romuli apud plebem exercitumque.

Komentar:

Proculus Iulus = Prokul Jul, rimski senator; ut = kako; prodo, 3. = pojaviti se; cum... adstissem = cum causale; venerabundus = pun strahopoštovanja; velle = verba postulandi; caput = glavni grad; mirum sc. est; haec = direktni objekt; Romuli = objektni genitiv

b) Grčki jezik

Περικλῆς ἦν οἴκου καὶ γένους λαμπροτάτου. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν Μυκάλῃ τοὺς Περσῶν στρατηγοὺς ἐνίκησεν. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἔγγονον Κλεισθένην ἦν, ὃς κατέλυσε τὴν Πεισιστρατίδου τυραννίδα καὶ πολιτείαν ἀρίστην πάντων κατέστησεν. Αὕτη κατὰ ὕπνους ἔδοξε τίκτειν λέοντα, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐγέννησε Περικλέα. Οὗτος τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν ἐκ μεγάλης μεγίστην ἐποίησεν.

Komentar:

Tekst govori o Periklu, jednom od najslavnijih Atenjana i njegovu podrijetlu.

Περικλῆς, ους, ό = Periklo; εἶναι + gen = biti iz; Μυκάλη, ή = Mikala, rt u Joniji; ἔγγονος, ή = unuka; Κλεισθένης, ό = Klisten; κατέλυσε < καταλύω; Πεισιστρατίδης, ό = Pizistratid; κατέστησεν < καθίστημι = postaviti; κατὰ = u; ἔδοξε + inf. = mislila je da; λέοντα = direktni objekt od τίκτειν; μεθ' = μετά = nakon; ἐγέννησε >γεννάω

GRAMATIKA

a) Latinski jezik

1. Glagolima, koji su navedeni u infinitivu prezenta, napiši tražene oblike u istom stanju u kojem je zadani glagol.

3. l. sg. ind. prez. 2. l. sg. konj. impf. 3. l. pl. ind. plpf.

- a) *velle*
- b) *posse*
- c) *tradi*

2. Navedenim sintagmama promijeni broj.

- a) *parens urbis huius*
- b) *illo viro nuntianti*
- c) *nullas opes humanas*
- d) *apud plebem exercitumque*

3. Prevedi sljedeću rečenicu na latinski.

Rekao si, Romule, da ćeš svoj Rim učiniti glavnim gradom svijeta.

b) Grčki jezik

1. Stavi imenicu u ispravan padež ovisno o prijedlogu iza kojeg stoji i prevedi dobiveni prijedložni izraz.

- a) ἐν Μυκάλῃ – ἐκ _____
- b) κατὰ ὕπνου – ἐν _____
- c) ἐκ μεγάλης πόλεως – εἰς _____

2. Zadani oblik pridjeva prebaci u ženski rod istog pridjeva u istom padežu i broju.

πάντων

3. Navedenim imenicama promijeni broj.

- a) ἡ μήτηρ
- b) τὸν λέοντα

4. Prevedi na grčki.

- a) *isti Atenjanin*
- b) *sam Atenjanin*

CIVILIZACIJA

1. Poveži majke i sinove.

A Tetida	1 Eneja
B Venera	2 Edip
C Jokasta	3 Heraklo
D Alkmena	4 Ahilej

2. Tko je bio *nomenclator*?

3. Uz koga se veže izreka: »Scio me nihil scire.«

4. Dopuni.

- a) *Veni, vidi, _____.*
- b) *Historia est _____ vitae.*
- c) *Carpe _____.*

5. Gdje je bila najpoznatija pomorska bitka u grčko-perzijskim ratovima?

RJEŠENJA

PRIJEVOD

a) Latinski jezik

Prokul Jul se, kako se priča, pojavi u skupštini.	1
»Kvirićani,« reče, »Romul,	1
otac ovog grada,	1
došao mi je u susret.	1
Budući da sam obuzet strahom	1
pun strahopoštovanja zastao,	1
reče: 'Podi, javi Rimljanima	1

da tako žele nebesnici	1
da moj Rim	1
bude glavni grad svijeta.	1
Tako prenesite potomcima	1
da se nikakve ljudske snage	1
ne mogu oduprijeti rimskom oružju.»	1
Čudno, koliko je bilo povjerenje u onog čovjeka koji je ovo javio	2
i kolika je bila želja za Romulom kod naroda i vojske.	1

b) Grčki jezik

Periklo je bio/bijaše	1
iz najuglednije/vrlo ugledne kuće i roda.	1
Njegov je otac	1
kod Mikale pobijedio	1
perzijske vojskovođe.	1
Njegova je majka	1
bila unuka Klistena,	1
koji je srušio/razorio/uništio tiraniju/ neograničenu vladavinu Pizistratida	1
i državu najbolju od svih	1
je postavio.	1
Ta/ona je u snovima pomislila	1
da rađa lava,	1
i nakon nekoliko dana	1
rodila je Perikla.	1
Taj/on je grad Atenjana (atenski grad)	1
od/iz velikog načinio najvećim (najmoćnijim).	1

Prijevod: 32 boda

GRAMATIKA

a) Latinski jezik

1. a) vult, velles, voluerant	3
b) potest, posses, potuerant	3
c) traditur, tradereris, traditi, ae, a erant	3
2. a) parentes urbium harum	1
b) illis viris nuntiantibus	1
c) nullam opem humanam	1
d) apud plebes exercitusque	1
3. Dixisti, Romule, te Romam tuam caput orbis terrarum/mundi facturum esse.	3
(Dixisti, Romule – 1 bod; te facturum esse – 1 bod; Romam tuam caput orbis terrarum/mundi – 1 bod)	

b) Grčki jezik

1.	a) ἐκ Μυκάλης = iz Mikale	2
	b) ἐν ὕπνοις = u snovima	2
	c) εἰς μεγάλην πόλιν = u veliki grad	2
2.	πασῶν	1
3.	a) αἱ μητέρες	1
	b) τοὺς λέοντας	1
4.	a) ὁ αὐτὸς Ἀθηναῖος	2
	b) αὐτὸς ὁ Ἀθηναῖος/ὁ Ἀθηναῖος αὐτός	2

Gramatika: 29 bodova

CIVILIZACIJA

1.	A – 4, B – 1, C – 2, D – 3	4
2.	Rob koji je došaptavao imena prolaznika svom gospodaru.	1
3.	Uz Sokrata.	1
4.	a) vici, b) magistra, c) diem	3
5.	U Salaminskom tjesnacu/kod Salamine.	1

Civilizacija: 10 bodova

Ukupno: 71 bod

KATEGORIJA: OPĆE GIMNAZIJE

PRIJEVOD

Prevedi zadani tekst.

Riječi označene brojkom nalaze se u komentaru.

Publije Scipion u snu susreće svog oca, koji mu pokazuje zagrobni život. Obuzet željom za ocem i potaknut vizijama on zaželi odmah prijeći k njemu. Otac mu, međutim, otkriva zašto to nije moguće.

»Non est ita« inquit ille. »Nisi enim deus is, cuius hoc templum est omne, quod conspicis, istis te corporis vinculis liberaverit¹, huc tibi aditus patere non potest. Homines enim sunt sub hac lege generati, ut tuerentur² illum globum, quem in hoc templo vides, quae terra dicitur, iisque animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quos stellas vocatis. Eae globosae et divinis formatae mentibus, circulos suos conficiunt celeritate mirabili. Quare et tibi, Publi, et piis omnibus retinendus animus est in vinculis corporis. Hominibus enim iniussu deorum, ex vita migrandum non est. Sed tu sic, Scipio, ut³ avus hic tuus, ut ego, qui te genui, iustitiam cole et pietatem! Ista vita via est in caelum et in hunc coetum hominum, qui iam vixerunt et corpore laxati⁴ illum incolunt locum, quem vides.«

Komentar:

¹ Nisi enim deus... te liberaverit = ako te naime bog ne oslobodi

² ut tuerentur = prevedi namjernom rečenicom; tueor, 2. = čuvati

³ ut... ut = kao... kao

⁴ laxo, l. = osloboditi

GRAMATIKA

1. Sljedeće riječi pronađi u tekstu i odredi im službu u rečenici.

- a) *quod*
- b) *istis*
- c) *vae*

2. Odredi vrstu sljedeće zavisno složene rečenice.

quem in hoc templo vides

3. Od kojih je dviju riječi nastao pridjev *sempiternus*? Napiši latinske riječi i njihovo značenje.

4. Rečenicu napiši tako da je pretvoriš u konstrukciju akuzativa s infinitivom.
- Pater dicit: »Homines sub hac lege generati sunt.«*
5. Sljedećim glagolskim oblicima promijeni način, pazeći da zadržiš isto lice, broj, stanje i vrijeme.
- a) *est*
 - b) *tuerentur*
 - c) *vides*
6. Pronađi u tekstu dvije konstrukcije, ispiši ih sa svim glavnim dijelovima i odredi koje su!
7. Sljedećim sintagmama iz teksta promijeni broj, ali ih ostavi u istom padežu.
- a) *deus is*
 - b) *hoc templum*
 - c) *hac lege*

CIVILIZACIJA

1. »Ceterum censeo Carthaginem esse delendam« semper dicebat:
- A *Cicero*
 - B *Cato Maior*
 - C *Cornelius Sulla*
2. Publio Scipioni cognomen erat:
- A *Britannicus*
 - B *Hispaniensis*
 - C *Africanus*
3. Romani cum Poenis bella gerebant:
- A *tria*
 - B *quattuor*
 - C *duo*
4. Regina Carthaginiensis erat:
- A *Daphne*
 - B *Cleopatra*
 - C *Dido*

5. Clarissimus dux, qui ante portas Romae venit:

- A *Hannibal*
- B *Hasdrubal*
- C *Iugurtha*

6. Dux Carthaginiensis trans Alpes venit cum:

- A *tauris*
- B *leonibus*
- C *elephantibus*

RJEŠENJA

PRIJEVOD

»Nije tako«	1
reče on.	1
»Naime, ako te onaj bog,	1
čiji je sav ovaj hram,	1
koji gledaš,	1
ne oslobodi tih okova tijela,	1
ne može ti se otvoriti/bititi otvoren pristup/ulaz ovamo.	1
Ljudi su, naime, rođeni	1
pod ovim zakonom	1
da čuvaju onu kuglu,	1
koju vidiš u ovom hramu,	1
a koja se naziva zemlja,	1
i dan im je duh	1
od/iz onih vječnih plamenova,	1
koje nazivate zvijezdama.	1
One okrugle i oblikovane božanskim umovima	1
svoje krugove završavaju	1
začudnom/zamjernom brzinom.	1
Stoga i ti, Publije, i svi pobožni	1
morate zadržati duh	1
u okovima tijela.	1
Ljudi, naime, ne smiju odlaziti iz života/umirati	2
bez zapovijedi bogova.	1
Nego ti Scipione tako štuj pravednost i pobožnost	1
kao ovaj tvoj djed	1
i kao ja koji sam te rodio!	1
Taj je život put u nebo	1
i u ovaj skup ljudi,	1
koji su već živjeli,	1
i oslobođeni tijela	1

nastanjuju ono mjesto,	1
koje vidiš.	1

Prijevod: 33 boda

GRAMATIKA

1. a) direktni objekt	1
b) atribut	1
c) subjekt	1
2. odnosna	1
3. semper (uvijek) i aeternus (vječan)	1
4. Pater dicit homines sub hac lege generatos esse.	2
5. a) sit	1
b) tuebantur	1
c) videas	1
6. Animus retinendus est – perifrastična konjugacija pasivna	2
Migrandum non est – perifrastična konjugacija pasivna	2
7. a) dei/dii/di ii/ei	1
b) haec templa	1
c) his legibus	1

Gramatika: 17 bodova

CIVILIZACIJA

1. B	1
2. C	1
3. A	1
4. C	1
5. A	1
6. C	1

Civilizacija: 6 bodova

Ukupno: 56 bodova

KATEGORIJA: SREDNJE ZDRAVSTVENE ŠKOLE

PRIJEVOD

Prevedi zadani tekst.

Riječi označene brojkom nalaze se u komentaru.

Si lingua resoluta est¹, quod interdum per se, interdum ex morbo aliquo fit, sic ut sermo hominis non explicetur², oportet³ guttur aquā, in qua vel thymum vel hyssopum⁴ vel menta decocta sit, lavare; aquam bibere; caput et os et ea, quae sub mento sunt, et cervicem vehementer perfricare; manducare quae sunt acerrima, id est sinapi, alium; magna vi luctari, ut verba exprimantur⁵; caput saepe aqua frigida perfundere; nonnumquam multam edere radiculam⁶, deinde vomere.

Komentar:

¹ resolvo, 3. solvi, solutum = (ovdje) omlitaviti, omlohaviti

² explico, 1. = (u pas. ovdje) razumjeti se

³ oportet = odnosi se na sve infinitive u tekstu

⁴ hyssopum, i, n. = (biljka) miloduh, sipan

⁵ exprimo, 3. = (u pas. ovdje) istisnuti

⁶ radícula, ae, f. = žilica, korjenčić (biljke)

GRAMATIKA

1. Sljedeće stihove dopuni ponuđenim riječima pazeći na smisao, odgovarajući padež, rod i broj. (*iuvenis, studiosus, avunculus, fortis, laboriosus*)

Vivant omnes _____

Nobiles _____ !

Vivant et _____

Cognati, homunculi

_____, _____

2. Zaokruži slovo ispred rečenica koje su gramatički ispravno napisane.

A *Sanus esse videmini.*

B *Marcus dicit se sanum esse.*

C *Vita nostra brevis est.*

D *Aegrotus in clinicam it, ut medicum videt.*

3. Glagole u zagradama stavi u ispravne oblike.
- Marcus timet, ne parentes in scholam _____ (venire).*
 - Sanus _____ videtur (esse).*
 - Rogo, quid _____ (agere, vos).*
 - Duobus litigantibus tertius _____ (gaudere).*
4. Riječi u zagradama stavi u odgovarajući rod, broj i padež, tako da rečenica bude gramatički ispravna.
- Aegyptii _____ (antiquus) iam de _____ (inflammatio, pl.) multa _____ (scire, ind. perf.). Hippocrates, _____ (ille) Graecus, pater _____ (medicina), _____ (inflammatio) externas _____ (bonus, prilog) scivit.*
5. U svakoj rečenici nalazi se jedna pogreška. Pronađi je i ispravi.
- Vides aegrotos a medici amari.*
 - Cum tacent, clamarent.*
 - Aesculapius, quoniam medicinam paulo subtilius excoluit, in deorum numerorum receptus est.*

STRUČNI VOKABULAR I CIVILIZACIJA

1. U sljedećim rečenicama nedostaju nazivi za pojedine dijelove tijela. Dopuni ih odgovarajućim nazivom pazeći na padež, rod i broj.
- Extremities superiores et _____ sunt. Partes _____ superiorum sunt: _____, cubitum, _____, _____.*
2. Prevedi sljedeće izraze.
- compositus*
 - depuratus*
 - sub cutem*
 - pro adultis*
 - musculus erector spinae*
 - corona dentis*
 - remedium adiuvans*
 - abortus imminens*
3. U ovom zadatku navedene su neke od najčešćih kratica koje se koriste u recepturi. Napiši kako se trebaju čitati, te što znače.
- M.*
 - add.*

- c) *ad. oll.*
- d) *pro infant.*

4. Napiši stručni naziv za sljedeće upale.
- a) upala debelog crijeva
 - b) upala mokraćne cijevi
 - c) upala dušnika
5. Koga su Grci slavili kao boga liječništva?
6. Poznata je Hipokratova _____ .
7. Čije je djelo *De medicina*?

RJEŠENJA

PRIJEVOD

Ako je jezik mlohav/paraliziran	1
što se događa/nastaje	1
katkada samo od sebe	1
a katkada zbog neke bolesti	1
tako da	1
ljudski govor	1
se ne razumije	1
treba ispirati/isprati	1
grlo vodom	1
u kojoj	1
dušica, miloduh ili metvica	1
bila bi ukuhana/je bila ukuhana	1
(treba) piti vodu	1
glavu i usta/lice	1
i ono	1
što se nalazi pod bradom	1
i vrat	1
(treba) žestoko/silno protrljati	1
(treba) žvakati	1
ono što je vrlo ljuto/oštro/resko	1
to jest gorušicu i češnjak	1
(treba) napinjati se/boriti se velikom snagom/svom snagom	1
da se izgovore/izmame/iscijede riječi	1
(treba) često glavu polijevati	1
hladnom vodom	1

ponekad (treba) jesti puno korjenčića/žilica	1
a potom povraćati.	1

Prijevod: 27 bodova

GRAMATIKA

1. iuvenes, studiosi, avunculi, fortes, laboriosi	5
2. B i C (napomena: bod nose oba točna odgovora, nema ½ boda)	1
3. a) veniant, b) esse, c) agatis, d) gaudet	4
4. antiqui, inflammationibus, sciverunt, ille, medicinae, inflammationes, bene.	7
5. a) a medici – a medico	2
b) clamarent – clamant	2
c) numerorum – numerum	2

Gramatika: 23 boda

STRUČNI VOKABULAR I CIVILIZACIJA

1. inferiores, extremitatum, brachium, antebrachium, manus	5
2. a) sastavljen, b) očišćen, c) pod kožu, d) za odrasle, e) mišić podizač kralježnice, f) zubna kruna, g) pomoćno sredstvo h) prijeteći pobačaj	8
3. a) misce, misceatur = promiješaj, neka se promiješa; b) adde = dodaj; ad ollam = u lonac/lončić/posudu; d) pro infantibus = za djecu	4
4. a) kolitis, b) uretritis, c) bronhitis	3
5. Eskulapa	1
6. zakletva	1
7. Celzovo	1

Stručni vokabular i civilizacija: 23 boda

Ukupno: 73 boda

KATEGORIJA: LATINSKI JEZIK ZA KLASIČNE GIMNAZIJE

PRIJEVOD

Prevedi zadani tekst.

Riječi označene brojkom nalaze se u komentaru.

T. Livius, *Ab urbe condita*

Marko Klaudije Marcel počeo je 213. opsjedati Arhimedov rodni grad Sirakuzu, koja je prešla na Hanibalovu stranu. Iako je prije toga lako osvojio susjedni grad Leontin, Sirakuza se zahvaljujući Arhimedu i njegovim ratnim spravama uspješno odupirala navalama i s mora i s kopna.

Et habuisset tanto impetu coepta res fortunam¹, nisi unus homo Syracusis ea tempestate fuisset. Archimedes is erat, unicus spectator caeli siderumque, mirabilior² tamen inventor ac machinator bellicorum tormentorum³ operumque, quibus, quidquid hostes ingenti mole agerent, ipse perlevi momento⁴ ludificaretur.

Achradinae murum⁵, qui, ut ante dictum est, mari adluitur, sexaginta quinquerebus Marcellus oppugnabat. Ex ceteris navibus sagittarii funditoresque et velites etiam vix quemquam sine volnere⁶ consistere in muro patiebantur. Adversus hunc navalem apparatus⁷ Archimedes variae magnitudinis tormenta in muris disposuit. In eas, quae procul erant, naves saxa ingenti pondere emittebat; propiores levioribus eoque magis crebris petebat telis; postremo, ut sui⁸ volnere intacti tela in hostem ingererent, murum ab imo ad summum crebris cubitalibus fere cavis aperuit, per quae cava pars sagittis, pars scorpionibus⁹ ex occulto petebant hostem. Ita maritima oppugnatio est elusa omnisque spes eo versa, ut totis viribus terra adgrederentur. Sed ea quoque pars eodem omni apparatu tormentorum instructa erat Hieronis impensis curaque per multos annos, Archimedis unica arte.

Komentar:

¹ fortuna = uspjeh

² mirabilior – prevedi elativom

³ tormentum = sprava, naprava

⁴ perlevi momento = za tili čas, u tren oka, vrlo lako

⁵ Achradinae murum = Ahradina, glavni dio Sirakuze, s morske strane opasan zidom

⁶ volnere = vulnere

⁷ apparatus = oprema

⁸ sui sc. milites

⁹ scorpio = vrsta ratne sprave, skorpija

ZADACI

1. Kako je Livije nazvan zbog svog idealiziranja prošlosti?
2. Koje je riječi, prema legendi, Arhimed uputio rimskom vojniku koji ga je zatekao u dvorištu nakon osvajanja Sirkuze?
3. Dopuni odgovarajućim antonimima Livijevu misao.
_____ *immortales*, _____ *inimicitiae esse debent*.
4. Navedi:
 - a) vrste pogodbenih rečenica i veznike u njima
 - b) nazive za glavnu i zavisnu rečenicu
 - c) vrijeme i način koji može stajati u svakoj pojedinoj vrsti pogodbenih rečenica u glavnom i zavisnom dijelu

RJEŠENJA

PRIJEVOD

I bila bi imala stvar započeta tolikom navalom uspjeha,	2
da nije u to vrijeme bio u Sirakuzi jedan čovjek.	2
Arhimed bijaše taj, jedinstveni promatrač neba i zvijezda,	1
i opet/uz to vrlo divan izumitelj i sastavljač ratnih sprava i naprava,	1
kojima... je sâm za tren oka osujetio	1
što god su neprijatelji ogromnim naporom poduzimali.	1
Zid Ahradine, koji, ... je morem oplakivan,	1
kao što je prije rečeno,	1
Marcel je napadao sa šezdeset peteroveslarki.	1
S ostalih lađa strijelci, praćkaši i također lako oružani vojnici,	1
jedva su dopuštali	1
da itko bez rane/nepovrijeđen stoji na zidu.	1
Protiv ove pomorske opreme Arhimed	1
je na zidove razmjestio (ratne) sprave različite veličine.	1
Na one lađe koje bijahu daleko,	1
bacao je kamenje velike težine;	1

bliže je napadao lakšim, ali tim mnogobrojnijim oružjem;	1
napokon, da njegovi nepovrijeđeni (ranom)	1
bacaju oružje na neprijatelja,	1
zid je od dna do vrha otvorio	1
mnogobrojnim gotovo kao lakat dugim otvorima,	1
kroz koje je otvore dio strijelama, dio skorpionjama iz	
skrovišta napadao neprijatelja.	2
Tako je pomorska navala odbijena	1
i sva je nada onamo upravljena/okrenuta/ usmjerena	1
da svim silama napadnu kopnom.	1
Ali i ta je strana istom onom opremom spravâ bila snabdjevena	2
troškovima i brigom Hijerona kroz mnoge godine,	1
jedinstvenim umijećem Arhimeda.	1

Prijevod: 32 boda

ZADACI

1. Laudator temporis acti	1
2. Noli turbare circulos meos.	1
3. Amicitiae immortales, mortales inimicitiae esse debent.	1
4. a) realne, potencijalne, irealne; si, nisi	1
b) glavna – apodoza; zavisna – protaza	1
c) realne – indikativ;	1
potencijalne – konjunktiv prezenta ili konjunktiv perfekta;	1
irealne – konjunktiv imperfekta ili konjunktiv pluskvamperfekta	1

Zadaci: 8 bodova

Ukupno: 40 bodova

KATEGORIJA: GRČKI JEZIK ZA KLASIČNE GIMNAZIJE

PRIJEVOD

Prevedi zadani tekst.

Riječi označene brojkom nalaze se u komentaru.

Platon, *Obrana Sokratova*

U Obrani Sokratovoj Platon prikazuje stvarnu Sokratovu osobu. U sljedećem odlomku Sokrat govori o »unutarnjem glasu«, koji ga odvraća od bavljenja državnim poslovima, točnije politikom.

Ἴσως¹ ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι, ὅτι δὴ ἐγὼ ἰδίᾳ² μὲν ταῦτα³ συμβουλευῶ περιῶν καὶ πολυπραγμονῶ⁴, δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον⁵ συμβουλευεῖν τῇ πόλει. Τούτου δὲ αἰτίον⁶ ἐστὶν ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίγνεται, ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ γραφῇ⁷ ἐπικωμῶδῶν Μέλητος ἐγράψατο. Ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἐστὶν ἐκ παιδὸς⁸ ἀρξάμενον, φωνή τις γιγνομένη, ἥ, ὅταν γένηται, ἀεὶ ἀποτρέπει με τοῦτο⁹ ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὐποτε. Τοῦτ'¹⁰ ἐστὶν ὃ μοι ἐναντιοῦται¹¹ τὰ πολιτικὰ πράττειν, καὶ παγκάλως γέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι. Εὗ γὰρ ἴστε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ¹² ἐγὼ πάλαι ἐπεχείρησα πράττειν τὰ πολιτικὰ πράγματα, πάλαι ἂν ἀπολώλη καὶ οὗτ' ἂν ὑμᾶς ὠφελήκη οὐδὲν οὗτ' ἂν ἐμαυτὸν. Καί μοι μὴ ἄχθεσθε λέγοντι τάληθῃ¹³.

Komentar:

¹ Ἴσως = možda

² ἰδίᾳ = kao privatna osoba

³ ταῦτα = o privatnim stvarima

⁴ πολυπραγμονῶ = ispitivati, »njuškati«

⁵ τὸ ὑμέτερον = vaš probitak, vašu korist

⁶ αἰτίον – ovdje imenica, ne pridjev

⁷ γραφῇ, -ῆς, ἥ = optužnica

⁸ ἐκ παιδὸς = od ranog djetinjstva

⁹ τοῦτο = od toga

¹⁰ Τοῦτ' tj. τὸ δαιμόνιον

¹¹ ἐναντιοῦμαι = zabranjivati

¹² εἰ ...ἐπεχείρησα ..., ἂν ἀπολώλη – irealna pogodbena rečenica

¹³ τάληθῃ = τὰ ἀληθῆ

ZADACI

1. Odredi gramatički oblik sljedećim glagolima i navedi glagol kojem pripadaju.
 - a) *δόξειεν*
 - b) *περιών*
 - c) *ἀκηκόατε*
2. Odredi vrstu zavisno-složene rečenice iz teksta.
...ὅταν γένηται, ...
3. Napiši na grčkom poznatu Sokratovu rečenicu »Znam da ništa ne znam«.
4. Kako se zove Platonova filozofska škola?
5. Kako se zove Ksenofontov filozofski spis u kojem nastoji pobiti optužbu, iznesenu protiv Sokrata?
6. Izbaci uljeza među Sokratovim tužiteljima.
 - a) Melet
 - b) Sofronisk
 - c) Anit

RJEŠENJA

PRIJEVOD

Možda bi se dakle učinilo	1
da je neobično	1
da baš/upravo ja kao privatna osoba ...	1
...idući uokolo	1
savjetujem to (o privatnim stvarima) i ispitujem/njuškam,	1
a javno se ne usuđujem	1
ulazeći među mnoštvo	1
savjetovati gradu vaš probitak.	1
Razlog tome je	1
što ste vi mnogo puta čuli	1
mene kako govorim/kako ja govorim	1

da mi nešto božansko,	1
i kao glas savijesti nastaje/dolazi	1
što je i u optužnici	1
podrugujući se Melet napisao.	1
Meni je to započevši od ranog djetinjstva,	1
nekakav glas nastao	1
koji, kadgod se pojavi/nastane,	1
uvijek me odvraća od onoga	1
što namjeravam učiniti,	1
a ne nagovara/pobuđuje nikada.	1
To je ono što mi zabranjuje	1
izvršavati državne poslove/baviti se politikom	1
i čini mi se da sasvim ispravno zabranjuje.	1
Naime, dobro znajte, ljudi Atenjani	1
da sam se ja odavno prihvatio izvršavati	1
državne poslove,	1
odavno bi to bilo propalo	1
i ne bi ništa koristilo ni vama	1
ni meni samom.	1
I nemojte se ljutiti na mene	1
koji govorim isitinu/ako govorim istinu!	1

Prijevod: 32 boda

ZADACI

1. a) 3. l. sg. optativa aorista aktivnog, δοκέω	1
b) N (m) participia prezenta aktivnog, περίειμι	1
c) 2. l. pl. perfekta aktivnog, ἀκούω	1
2. vremenska rečenica	1
3. Οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα.	1
4. Akademija	1
5. Uspomene na Sokrata	1
6. Sofronisk	1

Zadaci: 8 bodova

Ukupno: 40 bodova

Latinitas recens

P. SCRIBONI LARGI HISTORiarUM FRAGM.

His temporibus, quibus sub Caesaris Augusti imperio rursus tandem aliquando tranquilla pace fruimur, atrocitatem bellorum civilium revocare volo, ut protinus oculis civium obversetur, ne pacis deliciis ebrii et sanguinis civilis profusi obliti immodice pietate in patriam neglecta lascivire incipiant et ad nova civilia arma recurrant. Res enim gestas a fine Catilinae coniurationis, de quo pauca mihi dicenda existimo, usque ad pugnam Actiacam perscribam et, quamquam de parte harum rerum apud Sallustium et in praeclaris Caesaris Commentariis legimus, qui viri, praestantissima ingenia aetatis illius, optimum testimonium de rebus, quas partim ipsi gerebant, perhibent, quia alia ut cauti, alia autem ut indigna scribi praetermiserunt, tamen totam hanc materiam suscipio, sperans quasdam res in lucem claram exponendo veritatem me ac iustitiam sustentare.

Lentulo, Cethego, Statilio, Gabinio, Caepario Romae in Tulliano strangulatis et in agro Pistoriensi Catilinae exercitu victo coniuratio ipsa, quae nuntia parva erat magnarum futurarum caedium, exstincta est, sed remansere causae novorum malorum. Nam Gaius Antonius consularis pecuniae avidus domi se continens aegritudine pedum simulata privatus per satellites suos, nonnullos etiam senatorii ordinis viros, inter quos saevissimi Aemilius Scaurus et M. Calpurnius Bestia fuerunt, nemine obsistente reliquos coniuratos proscribat, quos, qui essent, facillime sciebat, qui et ipse quondam particeps coniurationis fuisset. Tunc multi et opulenti cives praematuram et coactam mortem obiere, quo in numero erat Manius Paetus, qui audiens se et sua peti a senatu repudiatus quibusdam amicis in auxilium evocatis sese cum iis in villam suam rusticam contulit eamque, quantum poterat, munivit et Antonii administratos expectabat. Quae omnia nihil profuerunt. Caesus enim est cum familia tota opesque direptae et inter Antonianos divisae. Simili morte et Titus Laeca, Lucius Marius, Cornelius Rufinus, Gaius Annius, D. Plotius Gallus, T. Cocceius Nerva occiderunt alii parati et resistentes, inopinantes alii. Perpauci eorum superstites, qui Catilinae faverant, quorum Quintus Scipio ea tempestate mirifico modo cum plurimis suis pecuniis evanuit et neque vivus neque mortuus umquam inventus est. Plerique adfirmant eum callidum et versutum, ut fuit, mortem effugisse et aliquo confugisse, ubi melius quam Romae vivatur, sed sunt et alii, qui eum manu Antonianorum occisum esse dicant. Attamen Antoniani etiam ad maiora his malis, quae diximus, parati erant. Erat A. Scribonius Largus, vir honestissimus, dives opum, extra omnem coniurationem. Qui cum per amicos certior factus esset sibi quoque mortem et direptionem imminere, sicut erat, placidus in urbe cum uxore et filia et paucis servis remansit fidens innocentiae et dignitati suae dictabatque bene meritis de re publica nihil timendum esse. Verum

neque innocentiae neque dignitati pepercit Antonius neque a castissimo viro et eius familia manus sceleratas abstinuit. Irruunt igitur circa mediam noctem in domum eius complures homines latronum more vestibus cucullatis induti servisque, quos reppererant, caesis uxorem et filiam virginem, antequam eae quoque trucidatae sunt, vitiant, at hospiti ipsi, quem pedibus ligatis praecipitem tigno suspenderant, lacertos abscidunt et circumstantes sanguine e vulneribus pendentis rivatim profluente alia inter ludibria etiam hoc addunt: mirari se nescium fuisse Scribonium suum finem talem fore, qualem rei publicae minatus esset, cum eam sic evertere et examurcare voluisset. At nemo est etiam nunc, qui in domo Scriboniana scelus factum esse dubitet, sed de singulis dubitatur, quae ego sicut ex servo Scriboni, qui, tum infans, se absconditum omnia vidisse adseverat, compertum habeo, tamen litteris mando.

Mislav Benić

CIRCULUS LATINUS ZAGRABIENSIS — ANNO MMVII

Annus bis millesimus septimus sodalibus Circuli sine ullo dubio maximi momenti fuit, nam mense Iulio Neapoli a die XV ad diem XXIII conventui extraordinario intereramur qui HVMANITAS nuncupabatur. Quo de conventu in paginis interretialibus multa legendo digna reperiri possunt. Instituto Philosophiae Studiis provehendis patrocinante, Vivario Novo et opere fundato »Mnemosyne« fiventibus, Sodalitate PHILIA ordinante, quae societas est discipulorum atque studentium internationalis, in urbe Neapoli conventus omnium gentium celebratus erat.

Quae autem moderatores in mente habuerunt conventum instruente, legi possunt apud Senecam nostrum ...*faciamus ampliora quae accepimus: maior ista hereditas a me ad posteros transeat*, atque Augustinum: *Nos sumus tempora: quales sumus, talia sunt tempora*. Quid autem Humanitas sit clare apud Gellium: ...*humanitatem eruditionem institutionemque in bonas artes dicimus*. Itaque, humanitas ad unumquemque hominem, qui homo esse vult, pertinet; hereditas communis omnium gentium est, non restricta lingua, religione, cultu civili, ut Lactantius pulchre et recte expressit: *Summum inter se hominum vinculum est humanitas!* Hac ratione ducti, sodales Circuli Zagrabienensis Latine loquentium, nonnullis aliis collegis aucti (singuli venerunt Spalato, Flumine, Iadere, Signio...), necnon tribus discipulis XV gymnasii et magistrae Irae Čižić Potočnik, nos viginti quinque numero, die XV mensis Iulii Neapolin profecti sumus. Omnis sumptus itineris octo dierum (pernoctatio, cibus, potus, lectiones, concentus varii, introitus ad exhibitiones, in musea, in Pompeios) octoginta nummos Europaeos constabat; praeterea tantum sumptum transportationis solvere debuimus. Ut iter sat longum interrumpamus, miscentes dulce cum utili, villam Hadriani in Tiburo (cupido nostra veterrima!) visitavimus. Dies calidissimus erat, ubicumque oliveta, cantus cicadarum aestivarum, ruinae magnificae, color viridis aquae in piscinis (Stoa poikile, Canopus, Theatrum maritimum)... Hadrianus, fortasse humanissimus (si id est *eruditus et institutus in artibus bonis!*) imperatorum, prosperum iter nobis ominavit... Animula vagula blandula, valeas! Nobis porro eundem erat.

Sub vesperum Neapolin venimus. Statim magnitudine ipsius rei stupefacti sumus: trecenti participes, re vera ex omni parte orbis terrarum, in Convictu Nationali Victoris Emanuelis II. a moderatoribus et iuvenibus membris Filiae benignissime accepti, cenam communem celebrabant (et postea, quamquam lectiones variis locis urbis habebuntur, in hoc Convictu, i. e. Publico Ephebeo, in platea a Dante nuncupata, locus congregationis matutini et vespertini erit). Septuaginta quattuor moderatores ex Europa, Americis ambis, Asia, etiam Africa (Aegypto), inter quos et noster magister Vladimirus Vratovich, lectiones de rebus variis, locis variis, modis variis his octo sequentibus diebus habebunt. Sed unum vinculum in omnibus

est: amor et usus linguae Latinae. Nam nulla alia lingua nusquam – nec in cauponis, tabernis, autoraedis longis – audiri poterat: ex oribus Germanorum, Iaponiensium, Hispanorum, Rutenorum, Anglorum, Mexicanorum, Croatarum... – tantum Latinitas.

Sessio aditialis in palatio Serra di Cassano, sede Instituti Italici philosophiae studiis provehendis erat; quo loco magistratus urbis, professores praesidesque academiarum institorumque Neapolitanorum participes congressus salutaverunt; orationem aditalem magister Michaelis von Albrecht ex Universitate Heidelbergiana habuit, sub titulo significativo: *De humanitatis studiis et de pugna, ad quam nostra aetas nos provocat*. Ne putetis forte magistrum von Albrecht, hominem mitissimum et pacificum, ad quandam violentiam nos omnes vocavisse, dicam de qua pugna, de quibus armis loquebatur: *...de iis armis, quibus contra linguas vere mortuas – mercatorum praeconia et pseudopoliticorum ineptias – linguis semper vivis – sermonem Latinum Graecumque dico – instruamur...*

Difficile est enumerare loca, quibus sequentibus diebus sessiones habebantur: Palatium Regale (Palazzo Reale), S. Laurentius Maior (S. Lorenzo Maggiore), pulcherrimum monasterium S. Clarae cum claustro fictili picto ornato; hortus botanicus; Theatrum municipale Neapolitanum; Observatorium astronomicum Capodimonte; Museum archaeologicum nationale, Academia artis musicae apud monasterium divi Petri ad Maiellam... Praeter Neapolin ipsam, quae, ut dicunt, digna videri et mori est, sessiones et Pompeis novis et in oppido Turri Graeca (vulgo Torre del Greco), ex quo prospectus divinus sinus Neapolitani videri potest, erant.

Etiam difficilior est memorare nomina moderatorum. Qui non tantum magistri Latinitatis erant, nam inter eos et architectus Giancarlo Rossi, et Filippo Graziani ex Schola machinatoria aerospatii Romae; deinde Diego Toigo, magister historiae musices in Universitate Patavii – homines, ut eximia eruditione ita et peritia Latinitatis praediti. Aliquos saltem memorabo: Wilfried Stroh ex Universitate Monachiensi, Youm Scong ex universitate Sogang, Seul; Reginald Foster; Luigi Miraglia, Wolfgang Schibel, Dominique Viain Parisiensis, sicut et Vladislav Dolidon, qui nos Croatas – nescio de aliis – novo et miro modo hexametra Homeri legens – melius dicam cantans – valde delectavit; Fidel Raedle; David Morgan Terentiusque Tunberg Americani... Dolendum est vero quod nostri professores – praeter Nestorem nostrum, Vladimirus Vratovich – huic congressui non intererant.

Themata autem lectionum varia omnia – ut iam dixi – uno vinculo connexa inter se erant – HUMANITATE: democratia, res naturales – bothanica, astronomia, investigatio spatii, musice, entropia, architectura, lingua, educatio, classicismus, humanitas Orientis, etiam Latinitas Croatica... Auditoribus semper duae lectiones proponebantur, et (aliquando magna cum difficultate) inter duas eligendum erat; post unamquemque

expositionem disputatio oriebatur, quaestiones ponebantur...

Vespere, omnibus lectionibus exauditis et cena sumpta, concentus varii modorum classicorum, choralium Gregorianorum, aut musices Neapolitanae traditionalis in claustro Ephebei aut in aliis locis amoenissimis erant. Spectavimus textum Erasmi Rotterodamii, *Laudem stultitiae* in forma drammatibus; sanctam eucharistiam Latinam in ecclesia St. Francesci di Paolo celebravimus; Museum archaeologicum et Museum Capodimonte cum illa famosa collectione artis pictae quae Farnese nuncupatur visitavimus; in horto botanico, in umbra arborum magnificentium refugium ab aestu invenimus. Postremo, Aloisio Miraglia duce – eruditionem, eloquentiam et entusiasmum istius hominis describere neque temptabo – visitavimus Pompeios, pauci nostrum et Herculaneum; in theatro antiquo lapideo Pompeiorum grex histrionum *Militem gloriosum* Plauti in lingua Latina nobis exhibuit.

Experientia et profectus unius talis congressus pro omnibus nobis, qui intereramus, verbis exprimi haud potest. Omnia enim quae vidimus, et imprimis, quae audivimus cognitionem nostram immense dilatavit et luce nova illuminavit. Quae audiendo ab optimis et loquendo cum ipsis (quamquam aliquando timide et balbutientes) didicimus, sine pretio est. Multos collegas, magistros atque discipulos Latinitatis ex variis terris cognovimus, ita ut modos et methodos docendi varios cum nostro modo (aut nostris modis, quia et apud nos pedemptim et magno studio magistrarum Angelae Crnobrnja et Irae Čižić Potočnik methodus natura Oerbegiana introducit) comparare potuissemus.

Ut concludam: vidimus Neapolin, sed non mortui sumus. Immo, redivivi et bona spe scientiaque nova pleni et abundantes die XXIII. Iulii domum reversi sumus.

Linguam Latinam per octo dies audiebamus, vivam et fluentem, quae omnes fines nationum, traditionum, temporum transgreditur. Iter Neapolitanum erat ex eorum, qui tota via memoria tenetur. Vix expectamus sequentem.

Marija Sušac

CARMEN DE LINGUA LATINA DISCENDA

Ecce incipis *ab ovo*
hoc ex libro tibi novo
novam linguam discere.

Lingua vetus est, antiqua,
fama eius non iniqua,
potes num quiescere?

Esse consors saeculorum,
poetarum et scriptorum,
sensus admirabiles!

En resurgunt ambulantes
et nobiscum commorantes
multi memorabiles.

Vide, Caesar Gallos vicit
et *quousque tandem* dicit
Catillinae Cicero.

Martialem, et Maronem,
et Catullum et Nasonem
hic et nunc meminero.

Ecce Dalmatae *Vulgata*,
Confessiones post peccata
Monicae dat filius.

Scribit Thomas et Albertus,
Scotus etiam disertus
Summae adversarius.

In Latinis multi clari,
Marulus, Erasmus cari,
Ragusinus Bošković.

Adde nomina praeclara
in conciliis tam gnara,
Strossmayer et Stojković.

Multi multa iam dixere
et in libris condidere
flores sapientiae.

Lege, collige, edisce,
utile cum dulci misce,
instruunt sententiae.

Memor esto linguas multas
huius Matris esse excultas
lacte atque sanguine.

Vultum eius tu cognosces
ubicumque id si posces
in linguarum agmine.

Tamen Mater profitetur
et fuisse confitetur
mirum suum speculum.

Quo se totam exornavit,
pulchrum caput coronavit,
fulget sic in saeculum.

Felix culpa Romanorum!
Vis invicta captivorum
hosti artes intulit.

Et si sapis res Latinas,
sapis quae ut medicinas
homo apis contulit.

Nunc *ad rem* est nobis ire
praeceptaque exaudire
quae sunt necessaria.

Multum tibi est legendum,
multum erit repetendum,
si vis scire varia.

Quidquid discis, tibi discis,
discens, nota, concupiscis
semper plus, mehercule.

Esto fortis, noli flere,
multi Linguam didicere,
cur non tu, discipule?

Zlatko Vidulić

CARMINA CROATICA LATINE REDDITA

Terra patria formosa

~ *Lijepa naša domovino*, Antun Mihanović (1796. – 1861.) ~

Terra patria formosa,
tu virtute terra nota,
tu vetusta, gloriosa,
sis in dies felix total!

Cara nobis sic ut clara,
unica tu nobis cara,
cara ibi ubi plana,
cara ubi es montana.

Flue, Save, aqua rara,
tu, Danuvi, noli stare,
mare nostrum mundo narra
haec Croatam adamare!

Donec agros sol fovebit,
ventus quercus dum movebit,
dum sepulcro suos flebit,
donec vivum cor manebit!

Serva, Deus, patriam

~ *Bože, čuvaj Hrvatsku*, Drago Britvić (1935. – 2005.) ~

Serva, Deus, patriam
Croatiam,
populum orantem te
tuam gratiam!

Supplicantes facias
nunc unanimos:
terram hanc respicias,
benedicas nos!

Si necesse, Domine,
ecce votum suscipe:
vitam meam adime,
sit pro munere!

Omni occasione tu
adsis ei, omnibus,
serva, Deus, patriam,
Croatiam!

Surgas, o Bane

~ *Ustani, Bane* ~

Anno nongentesimo
tertio hoc erat,
malum in Croatia
cum non deerat:
signa Hungarica
ponit Hedervary,
ille vult Croatiam
vi hungarizari.

Surgas, o Bane,
nam Croatia te vocat,
surgas, o bane Jelačić nunc!

Non est Croata,
cui sit data
virtus quam haberet
banus Jelačić,
nunc vero illum
humus atra condit
et sepulcrum eius
gramen contegit.

Zagrabiae

~ *Zagrebu*, August Šenoa (1838. – 1881.) ~

In Grecensi prisco monte,
Vir ut fortis, iuvenis,
Stat superba, firma fronte,
Clara urbs amabilis.
Hospitalis,
Sed non talis
Conserenti proelia.
Quis non dicat ibi:
Laus et gloria tibi,
Mira urbs Zagrabia!

Quot procellas vidit illa
Sorte iniquissima!
Persequens sed et vexilla
Stabat constantissima.
Fregit multa
Bella stulta
Hostium saevitia.
Quis non dicat ibi:
Laus et gloria tibi,
Mira urbs Zagrabia!

Super ea fulsit sidus,
Quo videamus clarius
Nos et fratres, quorum nidus
Est servandus melius.
Haec, Croata,
Habe rata:
Mea gens, ne dormias!
Quis non dicat ibi:
Laus et gloria tibi,
Mira urbs Zagrabia!

Gentem nostram revixisti
Pellens mentis tenebras,
Doce nos ut docuisti,
Tu quae tales celebras.
Excellentes
Paris mentes
Praeditas scientia.
Quis non dicat ibi:
Laus et gloria tibi,
Mira urbs Zagrabia!

Quam es pulchra luce prima!
Domus en cum aedibus,
Tota regio opima,
Savus carus omnibus.
Prae nitore
Nil ex ore,
Spectas mirabilia.
Quis non dicat ibi:
Laus et gloria tibi,
Mira urbs Zagrabia!

Urbs o nostra capitalis,
Clipeus certissimus,
Urbs o nostra immortalis
Sol ut splendidissimus!
Esto fortis,
Expers mortis
Mille annos, milia!
Quis non dicat ibi:
Laus et gloria tibi,
Mira urbs Zagrabia!

Totus mundus noster hic...

~ *Neka cijeli ovaj svijet*, Milan Grgić (1934. – 1997.) ~

Est tamen certus locus
in mundo ubi vivimus nos,
est tamen solis focus,
est somniandi mos.

Totus mundus noster hic
sit sole plenus,
tota terra nostra haec
tandem sit felix,
totus mundus noster sit
campus beatus,
viride, virgineum,
somnus quod est omnium,
pratium floridum.

Iam ignis gliscens fovet,
en sidus novum lucem iam dat,
sunt quos et bonum movet,
spes quorum firma sat.

Totus mundus...

Dixerunt /fragmentum/

~ *Rekoše /odlomak/*, Vladimir Nazor (1876. – 1949.) ~

Dixerunt: »Servi semper vos fuistis,
Historia vestra campus ille tristis
In quo nec signum verae crucis exstat:
Fortasse lapis mutus quidam restat;

Ubique herba! Cuncta sunt per prata
Vestrorum patrum ossa dissipata!
Nec somniant in terra quam amarunt:
Ut fimus illi humum stercorarunt
Et abierunt... Memor quis eorum?
Praeterita sunt vestra ineptorum
Sermones, umbra, nox!«

Sic loqui malunt,

Ad id sed viscera mi clamant: Fallunt!
Tametsi non sunt multa monumenta,
Imagines, nec arces, pergamenta,
De illo cuncta scio tempore.
In omnes partes non sunt patrum ossa
Meorum dissipata, sed defossa
Et condita in meo corpore!
Non periit nec spiritus nec frons
Eorum: stercorarunt solum natum,
Agrosque, vias, bonum mihi datum:
– Et mortuorum vivus ego fons!

Poetae

~ *Pjesnici*, Antun Branko Šimić (1898. – 1925.) ~

Poetae sunt miratio in mundo.

Incedunt ei per terram et oculi eorum,
et magni et muti, in dies crescunt.

Applicantes aures
ad silentium, quod illos circumdat et cruciat,
poetae sunt perpetua subtilitas in mundo.

Nocturnum

~ *Notturmo*, Antun Gustav Matoš (1873. – 1914.) ~

Tepens nox; latratus ruri; nigrans
Strix vel ulula;
Amor florum – odor potens, flagrans
Agit epulas.

Gryllus parvus maeste vocem mittit,
Ut argentum fit;
Somnum pondus oculorum sitit,

Pax de caelo it.
Atrae turris vox

Sonat: iam est nox.
Mitis lux de altis tacens rorat.

Nunc silentium
Crescit omnium,
Ferriviam spatium iam vorat.

Capra

~ *Koza*, Mate Balota (1898. – 1963.) ~

Quattuor horas mater nostra ibat,
sescentosque gradus iens fecit illa
ieiuna.

Trans colles et valles in urbem sic venit
et me invenit
et certiozem me fecit
capram interisse.

Domi affixa lecto avia,
et parva soror aegrotat.
Casa sine frumento, farina, sine nummo
et mortua capra.

Iterum sescenti gradus.
Omnis gradus plenus est curis.
Quomodo tot homines sustentare
e mercede unius nati in urbe.

Tres dies cibum non gustavi,
tres noctes caprae mortem deflebam
et febri correptus laborabam
quattuordecim horas in die.

Sed longinquus caesar Austriacus
et magnus imperator Germaniae
nec divinare poterant
quid cogitaret aliquis parvus homo,
qui totam per noctem complorat caprae mortem.

Solum patrium

~ *Moja zemja*, Drago Gervais (1904. – 1957.) ~

Sub Monte aediculae
albae,
parvae, ut guttulae
magnae.

Muruli albi, et tectula rubra,
passerculi ibi
canentes,

parvulae valles, minores agelli,
mulierculae illos
colentes.

Albidae viae, stratae minutae,
et caruli multa
vehentes,
angustus unus, rivulus parvus,
infantuli iuxta
ludentes.

In sole aediculae
fulgunt,
in turri horulae
tundunt.

Multam ad noctem, hibernam albam noctem

~ *Dugo u noć, u zimsku bijelu noć*, Dragutin Tadijanović (1905. – 2007.) ~

Multam ad noctem, hibernam mutam noctem,
Mea mater album linum net.

Figura flexa canaque caesaries eius
Iam pridem eam lacrimis consociarunt.

Lampadis radius de fenestra in aream extensus est
Per nivem quae foris cadit
In tranquillitate, in tranquillitate;
Angeli de caelo, piis manibus,
Nivem sideream in terram demittunt
Curantes ne deliciam meam suscitent.

Multam ad noctem, hibernam vastam noctem
Mea mater album linum net.

O, mater tristis! dic, quid sit quod niteat
In oculis tuis

Multam ad noctem, hibernam albam noctem?

Agricolae

~ *Težaci*, Drago Ivanišević (1907. – 1981.) ~

Semper cantus gallinarum,
semper canum ululatus,
semper luna est cruenta,
semper plorat viduata.
Semper portio ieiuna,
semper dorsi spinae dolor,
semper siccitas in campis,
semper grandio legit uvas,
sed et semper ridet proles.

Avus meus

~ *Moj did*, Drago Ivanišević (1907. – 1981.) ~

Avus meus cum stellis coniunctissime vivebat,
cum sole et cum luna,
avus meus cum asino vivebat,
et cum serpente, et cum capra vivebat,
avus meus cum pluvia vivebat,
cum omni vento, cum pruina et cum feris.
Nam avus meus a pueris,
a pueris terrae totus se dedit.
Et cum in solo nudis pedibus in aeternum obmutuit,
avia mea, oculis vulturis,
avia mea nullo modo distinguere poterat
pedes eius inter radices olivae.

ET SIC AVUS MEUS IUXTA DEUM STETIT.

Larus et ego

~ *Galeb i ja*, Tomislav Zuppa (1906. – 1980.) ~

O quam pulchrum, o quam pulchrum
in sabulo recubare,
in litore solum esse,
in pelago te spectare, mi larule!

Te spectare, tecum ire,
esse imprimis non timentem,
illudere omnem ventum,
tempestatem venientem, mi larule!

Venientem in furore,
ut et coquat, spumet mare,
dominari verum tamen,
in excelsis exsultare!

Exsultare quasi nobis
sol fulgeat sine fine,
velut nil in caelo, mari
sit infestum, sed confine, mi larule!

Sed confine, dum tu alis
volas ubicumque optas,
tempestatem sive solem
tu illudis et exoptas!

In litore solus iacens,
sol dum osculatur mundum,
te ausculto exsultantem:
o quam pulchrum, o quam pulchrum, mi larule!

Zlatko Vidulić

Obavijesti

ACADEMIA RAGUSINA

13. – 18. travnja 2009.

Kulturna kretanja od pada Zapadnorimskoga Carstva do pronalaska tiska

PROGRAM

13. travnja, ponedjeljak

Dolazak i registracija stranih sudionika

14. travnja, utorak

Dolazak i registracija hrvatskih sudionika

Jutarnja sesija: 9,00 – 12,30

9,00	Svečano otvorenje, pozdravni govori
9,30	JADRANKA BAGARIĆ, Gimnazija Dubrovnik:
<i>Academia Ragusina – okvir i ciljevi</i>
9,45	OLGA PERIĆ, Sveučilište u Zagrebu:
<i>Srednjovjekovna latinska isprava i filologija</i> (predavanje)
10,15	PAULA DIAS, Sveučilište u Coimbri:
<i>Prekid šutnje – kontakt, mobilnost i kulturni pokreti između
Istoka i Zapada u kasnoj antici</i> (predavanje)
10,45	Stanka za kavu
11,15	JOSIP DEGL'IVELLIO, dirigent, zborovođa i skladatelj:
<i>Gregorijanski koral</i> (predavanje)
11,45	JOSIP DEGL'IVELLIO, dirigent, zborovođa i skladatelj:
<i>Gregorijanski koral</i> (pedagoška radionica za učenike i
studente)
13,00	Slobodno vrijeme za objed

Popodnevna sesija: 15,00 – 18,30

- 15,00 ANAMARIJA KURILIĆ, Sveučilište u Zadru:
Odlike vulgarnog latinskog na kasnoantičkim natpisima
(predavanje)
- 15,30 ANAMARIJA KURILIĆ, Sveučilište u Zadru:
Odlike vulgarnog latinskog na kasnoantičkim natpisima
(pedagoška radionica za učenike i studente)
- 16,30 Stanka za kavu
- 17,00 TOMISLAV GALOVIĆ, Sveučilište u Zagrebu:
Scriptura beneventana – primjer europskoga kaligrafskoga pisanja (predavanje)
- 17,30 TOMISLAV GALOVIĆ, Sveučilište u Zagrebu:
Scriptura beneventana – primjer europskoga kaligrafskoga pisanja (pedagoška radionica za učenike i studente)

15. travnja, srijeda

Jutarnja sesija: 9,00 – 12,30

- 9,00 DARKO NOVAKOVIĆ, Sveučilište u Zagrebu:
Pisari, filolozi i autori, počeci humanizma u Hrvatskoj
(predavanje)
- 9,30 NEVEN JOVANOVIĆ, Sveučilište u Zagrebu:
Kritičko izdanje "Regum Dalmatiae et Croatiae gesta"
Marulića (predavanje)
- 10,00 VLADO REZAR, Sveučilište u Zagrebu:
Recepcija "De administrando imperio" u Dubrovniku
(predavanje)
- 10,30 Stanka za kavu

- 11,00 TAMARA GOVIĆ, Biskupijska klasična gimnazija Ruđera Boškovića, Dubrovnik:
Srednjovjekovni i humanistički natpisi u Dubrovniku
(predavanje)
- 11,30 Posjet Znanstvenoj knjižnici, Knjižnici samostana Male
braće i Povijesnom arhivu
- 13,00 Slobodno vrijeme za objed
- Popodnevna sesija: 14,30 – 18,30
- 14,30 CHRISTINE HALLER, Gimnazija Denis-de-Rougemont,
Neuchâtel:
Od sjevernih magli do visina jezera Constance – dugi hod
irskih monaha (predavanje)
- 15,00 CHRISTINE HALLER, Gimnazija Denis-de-Rougemont,
Neuchâtel:
Od sjevernih magli do visina jezera Constance – dugi hod
irskih monaha (pedagoška radionica za učenike i studente)
- * * *
- 15,00 *GODIŠNJA SKUPŠTINA*
HRVATSKOGA DRUŠTVA KLASIČNIH FILOLOGA
- * * *
- 16,15 Stanka za kavu
- 16,45 DINO DEMICHELI, Sveučilište u Zagrebu:
Carmina epigraphica na ranokršćanskim natpisima iz
Hrvatske (predavanje)
- 17,30 Razgled povijesne jezgre Dubrovnika

16. travnja, četvrtak

10,00 – 13,00 Učeničko i studentsko natjecanje
(slobodan dan za ostale sudionike,
mogućnost organiziranja izleta)

20,00 Zajednička svečana večera i dodjela
priznanja učenicima i studentima

17. travnja, petak

10,00 – 18,00 Cjelodnevni izlet u srednjovjekovni gradić Ston s objedom
(280,00 kuna po osobi)

18. travnja, subota

Odlasci

EUROCLASSICA – EUROPSKO UDRUŽENJE NACIONALNIH
 DRUŠTAVA KLASIČNIH FILOLOGA
 HRVATSKO DRUŠTVO KLASIČNIH FILOLOGA
 ODSJEK ZA KLASIČNU FILOLOGIJU FILOZOFSKOG FAKULTETA U
 ZAGREBU
 MINISTARSTVO ZNANOSTI, PROSVJETE I ŠPORTA RH
 AGENCIJA ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE RH
 INSTITUT LATINA & GRAECA
 BISKUPIJSKA KLASIČNA GIMNAZIJA RUĐERA BOŠKOVIĆA
 DUBROVNIK
 KLASIČNA GIMNAZIJA ZAGREB
 GIMNAZIJA DUBROVNIK

**Kongresna svorana sv. Klare – Collegium Ragusinum
 Dubrovnik, 13. – 18. travnja 2009.**

PRIJAVA ACADEMIA RAGUSINA 13. – 18. travnja 2009.			
Ime:			
Prezime:			
Spol:			
Dan, mjesec i godina rođenja:			
Zanimanje:			
Datum dolaska:			
Datum odlaska:			
Naziv škole/fakulteta:			
Adresa:			
Grad:			
Poštanski broj:			
Osobna adresa:			
Grad:			
Poštanski broj:			
Telefon:			
Fax:			
E-mail adresa:			
IZLETI:			
Razgled grada pješice	60,00 kn	DA	NE
Ston, 17. travnja	280,00 kn	DA	NE
Korčula	380,00 kn	DA	NE
Risan/Kotor/Budva	380,00 kn	DA	NE
Potpis:			

Popunjeni formular prijave poslati na:

e-mail adresu: jadranka_bagaric@yahoo.com
ili na fax Gimnazije Dubrovnik: 020/432-569
ili klasičnom poštom na adresu: Jadranka Bagarić
Gimnazija Dubrovnik
Frana Supila 3, 20000 Dubrovnik

Kotizaciju uplatiti do 15. ožujka 2009. u korist računa Hrvatskog društva klasičnih filologa:

Zagrebačka banka: 2360000-1101583404; matični broj društva: 3251543

ZA PROFESORE:

Smještaj u Ženskom đaćkom domu sv. Marije Krucifikse na Pilama i u Ženskom đaćkom domu (državnom), također na Pilama. Prvo ćemo vidjeti koliko je ukupno ljudi. Ako vas bude manje od 70, idete u sv. Marije Krucifikse, a ako vas bude više od 70, sve ide u ŽĐD (ne isplati se otvarati oba objekta s po pola kapaciteta).

Sobe su dvokrevetne, trokrevetne i četverokrevetne.

Noćenje i doručak po osobi i danu: 150,00 kuna

Kotizacija: 150,00 kuna po sobi

(stanke za kavu, pedagoški materijali, prijevodi predavanja i radionica)

Budući da je Agencija stavila ovaj skup u katalog skupova stručnog usavršavanja, škole bi nastavnicima trebale platiti noćenje, dnevnice za 2 dana i kotizaciju, a ostalo bi morali platiti sami.

Može se dobiti pristojan obrok (ručak ili večera) za 100,00 kuna po osobi. Bude li radio restoran-samoposluživanje u starom gradu, može i za manje. Imaju odličnu hranu.

Izlet u Ston s ručkom 280,00 kn (min. 30 osoba)
Razgled grada pješice s 3 ulaznice 60,00 kn (min. 20 osoba)

ZA UČENIKE I STUDENTE:

Biskupijska klasična gimnazija Ruđera Boškovića – Collegium Ragusinum stavlja nam na raspolaganje tridesetak kreveta u dvokrevetnim, trokrevetnim i četverokrevetnim sobama pristojnog standarda (tuševi na katu) za 50,00 kuna dnevno za noćenje i doručak.

Kotizacija za učenike bila bi 100,00 kuna po osobi (pedagoški materijali, stanke za kavu, prijevodi predavanja i radionica), što bi zajedno s troškovima smještaja ukupno bilo 350,00 kuna po osobi za svih pet dana na bazi noćenja s doručkom u dormitoriju Collegium Ragusinum.

III. DANI VELJKA GORTANA

25. travnja 2009.

DANI U ČAST PROF. VELJKA GORTANA DIES AD HONOREM PROF. VELJKO GORTAN

»Dani u čast prof. Veljka Gortana« godišnji su simpozij klasičnih filologa, koji je 2006. utemeljilo Hrvatsko društvo klasičnih filologa, a prvi su *Dani* održani 2007. u Zagrebu. *Dani* se državaju krajem travnja i/ili početkom svibnja uz datum rođenja prof. Gortana.

Teme ovog simpozija vezane su uz klasičnu filologiju, grčku i rimsku književnost, književnost na latinskom jeziku uopće, prevodilaštvo s klasičnih jezika, udžbenike i nastavu klasičnih jezika.

Simpozij svake godine ima ove teme:

1. međunarodni simpozij o djelu prof. Veljka Gortana
2. međunarodni simpozij o izornoj temi iz područja klasične filologije, književnosti i prevodilaštva s klasičnih jezika
3. kulturno-umjetnički program koji predstavlja stvaralaštvo vezano uz antiku i hrvatski latinizam

Treći »Dani u čast prof. Veljka Gortana« održat će se u subotu **25. travnja 2009.**

Molimo zainteresirane sudionike i predavače da sudjelovanje prijave do **20. ožujka**, a da referenti prilože **naslov** i **sažetak** do **25. ožujka 2009.**

Prva tema:

Udžbenici klasičnih jezika u Hrvatskoj povodom 60. obljetnice prvoga izdanja udžbenika »Elementa Latina« autorskog tima Gortan-Gorski-Pauš

Druga tema:

Rajmund Kunić (1719. – 1794.) i njegovo doba povodom 290. obljetnice rođenja

Prijave slati na adresu: Ivan Bekavac Basić, Kušlanova 59, 10000 Zagreb (s naznakom *Za Dane Veljka Gortana*) ili na e-poštu: ivanbekavac@yahoo.com

VELJKO GORTAN

(Preko, 1907. – Zagreb, 1985.)

OSNOVNI PODACI IZ BIO-BIBLIOGRAFIJE

Rođen je 4. svibnja 1907. u Prekom kod Zadra u doba Austro-Ugarske kad su sve hrvatske zemlje bile u jednoj državi. Po roditeljima je dijete stare istarske obitelji.

Osnovnu školu i klasičnu gimnaziju pohađa u Zadru i Splitu. Studira klasičnu filologiju 1925. – 1928. na Sveučilištu u Zagrebu, gdje i diplomira 1929. Radi na klasičnoj gimnaziji u Splitu 1931. – 1934. Školske 1932/33. boravi u Francuskoj na *Faculté des Lettres* u Besançonu kao stipendist francuske vlade. Radi na I. klasičnoj gimnaziji u Zagrebu 1934. – 1945.

Doktorirao je 1936. na Sveučilištu u Zagrebu disertacijom o Marcijalovim epigramima. Sa Sveučilištem u Zagrebu surađuje honorarno od 1936., a stalni radni odnos uspostavlja sredinom četrdesetih godina. Na Sveučilištu ostaje do umirovljenja 1977.

Izabran je na Klasičnoj filologiji 1945. za docenta, 1952. za izvanrednog te 1958. za redovitog profesora.

Dekan je Filozofskog fakulteta 1960. – 1962., a dugi je niz godina i član Savjeta Sveučilišta.

Izabran je 1959. za dopisnog člana JAZU (danas HAZU), a 1965. postaje redovitim članom. Od 1972. do 1978. potpredsjednik je Akademije i djeluje u Razredu za filologiju.

Posebno su značajna dva projekta na kojima je radio u Akademiji:

1. proučavanje hrvatskog latinizma
 2. suradnja na Rječniku srednjovjekovnog latiniteta Jugoslavije
- Umro je u Zagrebu 23. ožujka 1985.

Pisac udžbenika (poznatiji naslovi koji su i danas u uporabi):

Veljko Gortan – Oton Gorski – Pavao Pauš: *Elementa Latina. Latinska vježbenica za VII. i VIII. razred gimnazija*, Nakladni zavod Hrvatske (1. izdanje 1949, 39. izdanje Školska knjiga, Zagreb, 2006.)

Veljko Gortan – Oton Gorski – Pavao Pauš: *Lingua Latina I. Latinska vježbenica za klasičnu gimnaziju*, Školska knjiga, Zagreb, 1951.

Veljko Gortan – Oton Gorski – Pavao Pauš: *Lingua Latina II. Latinska vježbenica za klasičnu gimnaziju*, Školska knjiga, Zagreb, 1952.

Veljko Gortan – Oton Gorski – Pavao Pauš: *Latinska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, 1954.

**HRVATSKO DRUŠTVO KLASIČNIH FILOLOGA ZAGREB
PHILOLOGORUM CLASSICORUM SOCIETAS CROATICA**

Filozofski fakultet, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska

**3. DANI U ČAST PROFESORA VELJKA GORTANA
III. DIES AD HONOREM PROF. VELJKO GORTAN**

Međunarodni simpozij

Zagreb, subota 25. travnja 2009.

**PRIJAVA
za sudjelovanje i/ili izlaganje**

Rok za prijavu i slanje naslova: **20. ožujka 2009.**

Krajnji rok za slanje naslova sa sažetkom na hrvatskom
ili na jednom od svjetskih jezika: **25. ožujka 2009.**

(prezime)

(ime)

(titula)

(naziv ustanove, mjesto i adresa)

(adresa na koju želite dobivati obavijesti)

(grad i poštanski broj)

(država)

(telefon)

(fax)

(e-mail)

(datum)

(potpis)

8. DANI ANTIKE U PULI

22. – 24. svibnja 2009.

PROGRAM

Petak 22. svibnja 2009.

10:00 – 11:30 FELIX, hodajuća predstava na engleskom jeziku,
početak ispred Arheološkog muzeja Istre

12:00 – 13:00 STRADALIJE, ulični teatar, Portarata – Forum

17:00 – 21:00 FORUM – SEPOMAIA VIVA NA FORUMU

CAUPINA APUD HILAREM ET CLOVEM, ANTIČKA OŠTARIJA

MUZEJSKO TRGOVIŠTE

PREZENTACIJA RIMSKE FRIZURE

PREZENTACIJA RIMSKE TOGE

ANTIČKE PLESAČICE

RADIONICE ANTIČKIH ZANATA (nakit, mozaik, kozmetika)

DJEČJI ŠTAND, edukacija i igraonica

ANTIČKI ŽONGLERI

19:00 – 21:00 STRADALIJE, ulični teatar, Portarata – Forum

Subota 23. svibnja 2009.

10:00 – 11:00 STRADALIJE, ulični teatar, Portarata – Forum

11:00 DEFILE GLADIJATORA, Portarata – Forum – Arena

12:00 – 12.30 PREZENTACIJA ANTIČKOG NOGOMETA,
Portarata

17:00 – 21:00 FORUM – SEPOMAIA VIVA NA FORUMU

CAUPINA APUD HILAREM ET CLOVEM, ANTIČKA OŠTARIJA

MUZEJSKO TRGOVIŠTE

PREZENTACIJA RIMSKE FRIZURE
PREZENTACIJA RIMSKE TOGE
ANTIČKE PLESAČICE
RADIONICE ANTIČKIH ZANATA (nakit, mozaik, kozmetika)
DJEČJI ŠTAND, edukacija i igraonica
ANTIČKI ŽONGLERI

19:00 – 20:00 BORBE GLADIJATORA, Arena

20:00 – 21:00 STRADALIJE, ulični teatar, Arena – Forum

Nedjelja 24. svibnja 2009.

11:00 GLADIJATORI, trening, Arena

ACADEMIA LATINITATI FOVENDAE
INSTITVTVM PHILOGOGIAE CLASSICAE RATISBONENSE

amice vos vocant

inde a d. XV usque ad d. XIX m. Septembris a. 2009

RATISBONAM IN VRBEM GERMANIAE
(CASTRAS REGINA, vulgo Regensburg)

ad

CONVENTVM OMNIVM GENTIVM AC NATIONVM LINGVAE
LITTERISQVE LATINIS FOVENDIS XII

qui inscribitur

AD FINES IMPERII ROMANI
ANNO BISMILLESIMO CLADIS VARIANAE

Si nomen tuum dare velis, scribas ad

varus-2009@uni-regensburg.de

Scidam complendam inscriptionis inuenis subiunctam.

Praesides conventus:

Jan Wilhelm Beck – Nicolaus Sallmann – Valahfridus Stroh

Tuomo Pekkanen – Theodoricus Sacré

Symbola stabit euronis 40, studentibus academicis 25.

Discipuli gratuito admittentur.

Ordo rerum agendarum (salva condicione mutationum) erit hic:

Acroases habebunt

Michael von Albrecht Heidelbergensis

Horatius Antonius Bologna Romanus

Ianus Vilelmus Beck Ratisbonensis

Andreas Fritsch Berolinensis

Antonius Van Hal Lovaniensis

Volfgangus Huebner Monasteriensis

Christianus Laes Lovaniensis

Gaius Licoppe Bruxellensis

Bruno Luiselli Romanus (rogatus)

Paula Marongiu Florentina

Milena Minkova Lexingtoniensis

Theophila Moučková Pragensis (rogata)

Tuomo Pekkanen Helsinkiensis

Fidelis Raedle Gottingensis

Theodoricus Sacré Lovaniensis

Nicolaus Sallmann Moguntiacensis

Conradus Smolak Vindobonensis.

Valahfridus Stroh Monachensis

Terentius Tunberg Lexingtoniensis

Praeterea legionarii tam Romani quam milites Germani ipsi in campum prodibunt duce *Marco Funkelmann*. Pugnabunt et gladiatores.

In scaena fiet disputatio de cultu Romano et barbaro.

Instituentur scholae Latinitatis vivae et recitationis versuum continuae.

Gaudebimus de spectaculo Plautino in scaena

Fruemur navigationibus in Danubio fl. nave Romana ad vetus exemplum aedificata.

Sequemur lustrationes urbis Ratisbonae sermone Latino expeditas!

Audietur concentus musicus solemnus modorum Latinorum a *Iano Novák* compositorum.

Accedunt itinera ad loca monumentis Romanis illustria: Biriciana (Weissenburg), Boiodurum (Passau), Monachium (Muenchen) ad musea.

Benigne invitamus collegas, studentes academicos, discipulos discipulasque, homines omnium gentium Latinae linguae cultores et amatores.

J.-W. Beck

T. Pekkanen

K. Sallmann

Ecce scida tibi complenda, qua nomen tuum conventui dare potes:
 (Mittas scidam tuam quaesumus, addita nota ‚Varus-Kongress‘ ad Institut für
Klassische Philologie der Universität, Lehrstuhl Latein, D-93040 Regensburg,
sive electronice ad: varus-2009@uni-regensburg.de)

(nomen meum gentile)	(praenomen meum)	(titulus meus)
(locus inscriptionis cursualis)	(via et domus)	(natio)
(munus meum civile)	(numerus telephonicus)	(inscriptio electronica)
(conventui interer...)¹	(volo relationem Latinam habere)²	(iter volo participare A; B; C)³
(scholis interesse velim: I, II)⁴	(Ratisbonae habito in...)⁵	
(pecuniam debitam solvi €)⁶	(subscribo propria manu)	

Explicationes:

1. indica utrum velis toti conventui interesse an solum certis diebus et quibus.
2. Si adnuis, nuntia quaesumus argumentum. Fieri si potest, noli decem excedere minutas!
3. Itinera omnia fient Saturni die 19 m. Sept. per integrum diem:
A Biriciana (castra Romana), **B** Boiodurum, **C** Monachium ad musea classica.
 Pretia uniuscuiusque itineris: fere €.30.
4. Scholis **I**: Latinitatis vivae moderabitur N. N.
Scholis II: versuum recitandorum moderabitur *Valahfridus Stroh*
5. De deversorio accedas quaesumus ad *Tourist Information*, Altes Rathaus, D-93047 Regensburg, tel. +49 941 507-4410, fax +49 941 507-4419; tourismus@regensburg.de.
 Deversorium *STAR INN* (prope stationem ferrivariam) nobis reservat sub nota ‚Varus-Kongress‘ 50 cubacula singulorum lectorum et binorum lectorum, quae constant (2008) € 69,00 et 89,00 singulis noctibus: Bahnhofstr.22, D-93047 Regensburg, tel.+49 941 56930; fax+49 941 5693505; regensburg@starinn.de . Studentibus academicis datur facultas in conclavibus studentium habitandi. Accedas quaesumus ad *Studentenwerk Niederbayern Oberpfalz*, Albertus-Magnus-Str.4, D—93053 Regensburg, tel.+49 941 9432201, fax +49 941 9431937; <http://www.studentenwerk.uni-regensburg.de>
6. Computus conventus : 37 1313 613 HypoVereinsbank Regensburg, BLZ 750 200 73; IBAN: DE29 7502 0073 0371 3136 13; BIC: HYVEDEMM447.
 Cura ut pecunia tua *integra* computo collocetur.